

Український незалежний центр політичних досліджень (УНЦПД)

Державна політика сприяння розвитку громадянського суспільства

Методичні рекомендації

Київ
Агентство «Україна»
2013

УДК 316.32(477)(072)
ББК 66.3(4Укр)12я7
Д36

Публікацію підготовлено і видано за сприяння програми МАТРА посольства Королівства Нідерландів в Україні. Жодну частину цих матеріалів не можна відтворювати, використовувати в будь-якому форматі, включаючи графічний, електронний, ксерокопіювальний чи будь-який інший спосіб, без відповідного посилання на оригінальне джерело.

Книга випускається українською мовою в друкованому й електронному варіантах. Електронну версію видання представлено на сайті УНЦПД за адресою <http://www.ucipr.org.ua>. У друкованому вигляді книга розповсюджується безкоштовно. УНЦПД дозволяє поширювати тексти з посиланням на джерело.

Д36 Державна політика сприяння розвитку громадянського суспільства. Методичні рекомендації / Укр. незалеж. центр політ. дослідж. : А. О. Красносільська, М. В. Лациба, А. В. Волошина, В. О. Купрій, Н. М. Чермошенцева, О. Л. Ващук — К. : Агентство «Україна», 2013. — 180 с.

ISBN 978-966-2157-97-0

У книзі наведено методичні рекомендації стосовно реалізації Стратегії державної політики сприяння розвитку громадянського суспільства та Плану першочергових заходів щодо її реалізації, затверджених Указом Президента України від 24.03.2012 року № 212/2012.

Методичні рекомендації містять поради щодо шляхів та заходів для реалізації завдань Стратегії та Плану, зокрема стосовно вдосконалення законодавства для розвитку громадянського суспільства на національному та місцевому рівнях; запровадження консультацій з громадськістю; сприяння проведенню громадських експертиз та роботі консультативно-дорадчих органів; запровадження та популяризації інструментів місцевої демократії; залучення інститутів громадянського суспільства до надання соціальних послуг та виконання заходів цільових програм; фінансової підтримки інститутів громадянського суспільства; підвищення рівня громадянської та правової культури. Надано рекомендації з планування та моніторингу діяльності органів виконавчої влади щодо реалізації відповідної політики, залучення до цього процесу інститутів громадянського суспільства, створення та забезпечення роботи структурних підрозділів у зв'язках із громадськістю. Крім того, представлено загальний огляд мети, завдань та інституційного забезпечення державної політики сприяння розвитку громадянського суспільства в Україні.

Видання буде корисним для представників органів виконавчої влади та інститутів громадянського суспільства.

УДК 316.32(477)(072)
ББК 66.3(4Укр)12я7

ISBN 978-966-2157-97-0

© УНЦПД, 2013

Зміст

Розділ 1. Державна політика сприяння розвитку громадянського суспільства: призначення, нормативне та інституційне забезпечення	7
1.1. Громадянське суспільство, його інститути та розвиток за допомогою держави	9
1.2. Нормативно-правові акти, які регулюють політику сприяння розвитку громадянського суспільства	11
1.3. Виконавці політики сприяння розвитку громадянського суспільства та їх взаємодія між собою	13
Розділ 2. Мета та завдання державної політики сприяння розвитку громадянського суспільства	17
Розділ 3. Вдосконалення правового регулювання утворення та діяльності інститутів громадянського суспільства відповідно до європейських стандартів	25
3.1. Європейські стандарти правового регулювання статусу та діяльності ІГС	27
3.2. Вдосконалення законодавства для ІГС на національному рівні	27
3.3. Вдосконалення правового середовища для ІГС на місцевому рівні	33
Розділ 4. Забезпечення умов для участі громадськості у формуванні та реалізації політики та здійснення громадського контролю за діяльністю органів влади	37
4.1. Запровадження систематичних консультацій з громадськістю	39
4.2. Сприяння роботі громадських рад та інших консультативно-дорадчих органів ..	45
4.3. Створення умов для проведення громадських експертиз діяльності ОБВ та громадських антикорупційних експертиз проектів НПА	54
4.4. Залучення ІГС до соціального діалогу	60
4.5. Запровадження інструментів місцевої демократії	65
4.6. Інформування громадськості про діяльність органу виконавчої влади	69
4.7. Інші корисні інструменти залучення громадян до формування політики	72
4.8. Запровадження цілей ініціативи «Відкритий Уряд»	73
Розділ 5. Залучення ІГС до реалізації державної та місцевої політики	77
5.1. Залучення державою ІГС до реалізації політики: як це зробити	79
5.2. Забезпечуємо фінансову підтримку проектів та програм ІГС для виконання завдань державної (регіональної) політики	79
5.3. Вдосконалюємо інституційну («статутну») підтримку діяльності ІГС	83
5.4. Залучаємо ІГС до надання соціальних послуг за рахунок бюджетних коштів та запроваджуємо соціальне замовлення	85
5.5. Залучаємо ІГС до виконання заходів державних та місцевих цільових програм ...	86
5.6. Делегуємо ІГС окремі функції держави щодо реалізації державної політики у гуманітарній та соціальній сферах	87

Розділ 6. Підвищення рівня громадянської і правової культури	89
6.1. Особливості громадянської і правової культури та можливості органів влади впливати на її формування.....	91
6.2. Консультуємо населення щодо створення та діяльності ІГС	94
6.3. Заохочуємо волонтерство та благодійництво	95
6.4. Популяризуємо інструменти місцевої демократії	97
6.5. Корисні ідеї для підвищення рівня громадянської та правової культури.....	99
Розділ 7. Організаційні питання виконання Стратегії державної політики сприяння розвитку громадянського суспільства	103
7.1. Алгоритм дій органів виконавчої влади для реалізації Стратегії протягом року ...	105
7.2. Плануємо виконання Стратегії	108
7.3. Здійснюємо моніторинг виконання Стратегії та звітуємо про її виконання.....	109
7.4. Залучаємо ІГС до реалізації Стратегії	117
7.5. Формуємо структурний підрозділ органу влади у зв'язках із громадськістю та підвищуємо спроможність його працівників	120
Розділ 8. Регіональна програма сприяння розвитку громадянського суспільства як інструмент політики розвитку громадянського суспільства	125
8.1. Використання регіональних програм сприяння розвитку громадянського суспільства для виконання Стратегії	127
8.2. Визначення мети, завдання та заходів програм сприяння розвитку громадянського суспільства	128
8.3. Залучаємо громадськість до розробки та реалізації програм сприяння розвитку громадянського суспільства.....	137
ДОДАТКИ.....	139
Додаток 1. УКАЗ ПРЕЗИДЕНТА УКРАЇНИ № 212/2012 «Про Стратегію державної політики сприяння розвитку громадянського суспільства в Україні та першочергові заходи щодо її реалізації».....	141
Додаток 2. УКАЗ ПРЕЗИДЕНТА УКРАЇНИ № 32/2012 «Питання сприяння розвитку громадянського суспільства в Україні»	158
Додаток 3. Керівний склад робочих груп Координаційної ради з питань розвитку громадянського суспільства	165
Додаток 4. Перелік інформації, яка має розміщуватися на веб-сайті органу влади відповідно до Закону України «Про доступ до публічної інформації» та іншого законодавства	167
Додаток 5. Перелік корисних Інтернет-ресурсів для планування та реалізації державної політики сприяння розвитку громадянського суспільства	179

Вступне слово

Президент України 24 березня 2012 року своїм указом затвердив Стратегію державної політики сприяння розвитку громадянського суспільства в Україні (далі – Стратегія) та План першочергових заходів щодо її реалізації. Виконання цих стратегічних документів та створення адекватної інституційної моделі відносин влади та громадськості покликані суттєво покращити діалог між владою та громадянським суспільством, а в деяких сферах діяльності українського суспільства здатні його започаткувати.

Сьогодні існує політична воля на рівні керівництва держави запроваджувати політику сприяння розвитку громадянського суспільства. Протягом 2012 року ухвалено закони України «Про громадські об'єднання», «Про благодійну діяльність і благодійні організації», в основу яких покладено європейські стандарти. Забезпечено нове сприятливе законодавче поле для створення та діяльності інститутів громадянського суспільства. Ухвалено зміни до Бюджетного кодексу, якими передбачено розширення можливостей для фінансової підтримки громадських об'єднань на конкурсних засадах. Президентом України також утворено Координаційну раду сприяння розвитку громадянського суспільства.

Важливо розуміти всі цілі, встановлені Стратегією, та шляхи їх реалізації. Вагоме значення має виконання завдань Стратегії на місцевому рівні, адже саме в територіальних громадах і регіонах формується основна практика співпраці органів влади і громадськості.

Головною метою Стратегії є вирішення питань формування сприятливого середовища для подальшого становлення в Україні громадянського суспільства, налагодження ефективного механізму взаємодії його інститутів з державними органами та органами місцевого самоврядування на засадах партнерства та взаємної відповідальності, досягнення європейських стандартів забезпечення та захисту прав і свобод людини і громадянина, тому виконання всіх положень Стратегії передбачає вжиття органами державної влади та місцевого самоврядування, громадянами багатьох важливих заходів.

Ці методичні рекомендації допоможуть вам організувати роботу у вашому місті або регіоні та створити реальне партнерство між владою і громадськістю задля розвитку нашої України.

*Марина Ставнійчук,
Радник Президента України,
Керівник Головного управління конституційно-правової модернізації
Адміністрації Президента України, Голова Координаційної ради з питань розвитку
громадянського суспільства*

Передмова

Стратегія сприяння розвитку громадянського суспільства встановлює 11 завдань і 39 шляхів їх реалізації, виконавцями є всі 605 органів виконавчої влади і 12089 органів місцевого самоврядування. Як розібратися і зрозуміти, хто і що саме має робити?

Стратегія об'єднує та систематизує діяльність багатьох органів влади і містить заходи законодавчого, освітнього й фінансового характеру. Міждисциплінарність Стратегії вимагає нових знань і сучасних підходів до її реалізації.

Особливість політики розвитку громадянського суспільства полягає в тому, що її реалізація можлива лише при масовому залученні інститутів громадянського суспільства (ІГС). І це правило підтверджено станом виконання першочергових заходів з реалізації Стратегії. Втілено в життя лише ті заходи, в яких брали активну участь громадські об'єднання. Результатами цього є, зокрема, ухвалені закони «Про громадські об'єднання», «Про благодійну діяльність і благодійні організації» та регіональні програми розвитку громадянського суспільства.

Зусилля органів державної влади охопили лише чверть завдань державної політики сприяння розвитку громадянського суспільства. Незначними є результати по таких завданнях, як підтримка волонтерства, підвищення рівня громадянської та правової культури; удосконалення умов залучення ІГС до надання соціальних послуг за рахунок бюджетних коштів; забезпечення належного правового регулювання для реалізації різних форм місцевої демократії; розвиток соціального діалогу. У результаті держава витрачає додаткові кошти на надто обтяжливі для неї функції і втрачає довіру населення.

Ми переконані, що розвиток ІГС та співпраця з ними вигідні держави як у процесі виконання завдань, так і для підвищення спроможності громадян через самоорганізацію реалізовувати свої потреби. Розвиток демократії та утвердження громадянського суспільства, на які орієнтує Стратегія, є важливими цінностями та можуть давати цілком відчутні результати.

У книзі ви знайдете пояснення того, як розуміти завдання і заходи, визначені Стратегією сприяння розвитку громадянського суспільства, рекомендації щодо організації роботи органу влади з їх виконання та поради стосовно залучення громадян та ІГС до реалізації заходів Стратегії.

Максим Лациба

Анастасія Красносільська

Український незалежний центр політичних досліджень

Розділ 1.

Державна політика сприяння розвитку громадянського суспільства: призначення, нормативне та інституційне забезпечення

**Підготовлено Анастасією
Красносільською
(Український незалежний
центр політичних досліджень)**

1.1. Громадянське суспільство, його інститути та розвиток за допомогою держави

Під поняттям «громадянське суспільство» розуміють сукупність відносин, які виникають на засадах добровільності та самоорганізації між приватними особами та створеними ними організаціями для задоволення їх інтересів, а також такі відносини, що розгортаються поза родинними та комерційними відносинами.

У громадянському суспільстві діють формальні організації та неформальні групи, основними ознаками яких є:

- приватний характер, тобто незалежність від органів державної влади чи органів місцевого самоврядування (далі – ОМС);
- некомерційний характер, тобто відсутність мети розподілу прибутку від діяльності між засновниками та учасниками, що не виключає можливості отримання доходу для діяльності таких організацій;
- самоврядний та добровільний характер, тобто створення за ініціативою громадян та визначення цілей і способів їх діяльності на розсуд громадян.

Метою інститутів громадянського суспільства є спільні дії, спрямовані на просування або захист власного, і разом з тим колективного, інтересу у законотворчій та підзвітній суспільству спосіб.

У законодавстві України немає чіткого визначення поняття «інститут громадянського суспільства» (далі – ІГС). Перелік таких інститутів наведений у деяких постановках Кабінету Міністрів України (далі – КМУ)¹. Попри незначні відмінності у різних актах, до цього переліку включено:

- громадські об'єднання;
- благодійні організації;
- професійні і творчі спілки;
- організації роботодавців;
- саморегульовані організації та організації, які здійснюють професійне самоврядування;
- релігійні організації;
- органи самоорганізації населення;
- недержавні засоби масової інформації;
- інші непідприємницькі товариства і установи, легалізовані відповідно до законодавства.

У більшості країн розвинутої демократії діє державна політика сприяння розвитку громадянського суспільства. Це зумовлено усвідомленням того, що діяльність громадянського суспільства відповідає інтересам держави або, простіше кажучи – вигідна їй.

¹ Постанова КМУ № 976 від 05.11.2008 року «Про затвердження Порядку сприяння проведенню громадської експертизи діяльності органів виконавчої влади»; постанова КМУ № 996 від 03.11.2010 року «Про забезпечення участі громадськості у формуванні та реалізації державної політики», якою затверджено Порядок проведення консультацій з громадськістю з питань формування та реалізації державної політики та типові положення про громадські ради при органах виконавчої влади; розпорядження КМУ № 1035-р від 21.11.2007 року «Про схвалення Концепції сприяння органами виконавчої влади розвитку громадянського суспільства» (визнана такою, що втратила чинність, у зв'язку із затвердженням Стратегії державної політики сприяння розвитку громадянського суспільства (Указ Президента України № 212/2012 від 24.03.2012 року).

Інститути громадянського суспільства забезпечують:

- надання якісних та економічно ефективних соціальних послуг, у тому числі тих, які не можуть забезпечити ані держава, ані комерційні організації, зокрема шляхом вироблення інноваційних підходів до забезпечення таких послуг;
- організацію приватних осіб та юридичних осіб приватного права для самостійного задоволення їх інтересів без додаткових фінансових або адміністративних витрат з боку держави;
- поширення благодійництва та надання адресної і оперативної благодійної допомоги;
- неполітичне, тобто без мети здобуття політичної влади, формування, представлення та просування інтересів різних груп населення як серед самих громадян, так і в комунікації з органами державної влади;
- участь в ухваленні рішень та забезпечення таким чином більшої ефективності рішень з огляду на врахування інтересів різних соціальних груп.

Діючи таким чином, ІГС нейтралізують патерналістські очікування громадян, підтримують та відтворюють демократичну політичну культуру, а також відіграють помітну роль у забезпеченні суспільної стабільності².

Отже, завдяки сприянню розвитку громадянського суспільства держава:

- звільняє себе від функції надання соціальних послуг із збереженням високих соціальних стандартів для населення. Так, у Німеччині залучення громадських організацій до надання соціальних послуг дозволяє заощаджувати 30-37% вартості таких послуг для держави. В Україні підтримка громадських організацій дозволяє на кожен 1 грн вкладених бюджетних коштів отримувати соціальну послугу або соціальну діяльність загальною вартістю 4 грн (досвід Донецької міської ради);
- покращує якість публічно-правових рішень через більш повне врахування потреб населення, альтернатив та можливих наслідків рішень;
- підвищує рівень довіри до органів публічної влади та рівень легітимності публічно-правових рішень;
- забезпечує готовність населення до належного виконання публічно-правових рішень.

Наслідками відмови від комунікації із громадським сектором та його відсторонення від формування політики є:

- перетворення громадського сектору на альтернативу та конкурента владного сектору як у соціальній, так і у політичній сферах;
- негативний вплив на рівень підтримки владних інститутів з боку населення;
- підірив легітимності публічних рішень та зниження готовності населення до їх виконання.

За останні 10 років у світі все більш помітним стає економічний ефект від розвитку громадянського суспільства:

- неурядові організації створюють 3-9% у ВВП розвинених країн (5% у Бельгії, 7,9% у Канаді);

---

² Використано матеріали аналітичної доповіді Національного інституту стратегічних досліджень «Про стан розвитку громадянського суспільства в Україні», підготовленої за участі А. Красносільської та М. Лациби (Український незалежний центр політичних досліджень). Докладніше див.: <http://www.niss.gov.ua/content/articles/files/XXI-e3446.pdf>.

- у громадському секторі країн Європейського Союзу працевлаштовано від 4,4% до 14% працездатного населення, або принаймні 5 із кожних ста осіб;
- у громадському секторі країн ЄС працює у 10 разів більше людей, ніж у легкій промисловості, та у 5 разів більше, ніж у харчовій промисловості;
- у країнах Центрально-Східної Європи громадські організації залучають втричі більше внутрішніх та зовнішніх інвестицій у соціальну сферу, ніж державні та комунальні установи соціального спрямування;
- внесок неурядових організацій у ВВП країн Євросоюзу зростає вдвічі швидше, ніж внесок легкої промисловості;
- громадянське суспільство у сукупності – сьома економіка світу за ВВП (1,3 трлн у. о., що дорівнює ВВП Франції або Великої Британії);
- громадянське суспільство створило у світі більше 25 млн оплачуваних робочих місць (найбільша транснаціональна корпорація створює 3,5 млн робочих місць);
- 60% працівників громадянського суспільства (включно з волонтерами) зайняті у наданні послуг, із них 40% зосереджені на соціальних, медичних та освітніх послугах;
- неприбуткові організації в США у 2011 році стали третім роботодавцем, випередивши сфери роздрібної торгівлі та переробної промисловості, та зарекомендували себе відносно стійкими до наслідків економічної кризи.

Визнавши необхідність повноцінного сприяння розвитку громадянського суспільства, Президент України затвердив Стратегію державної політики сприяння розвитку громадянського суспільства та План першочергових заходів щодо її реалізації, а також створив Координаційну раду з питань розвитку громадянського суспільства.

1.2. Нормативно-правові акти, які регулюють політику сприяння розвитку громадянського суспільства

Наразі основи державної політики сприяння розвитку громадянського суспільства визначають такі акти:

- Указ Президента України від 25 січня 2012 року № 32/2012 «Питання розвитку громадянського суспільства в Україні», яким затверджено Положення про Координаційну раду з питань розвитку громадянського суспільства та її персональний склад;
- Указ Президента України від 24 березня 2012 року № 212/2012 «Про Стратегію державної політики сприяння розвитку громадянського суспільства в Україні та першочергові заходи щодо її реалізації», яким затверджено відповідні Стратегію та План першочергових заходів щодо її реалізації.

Стратегія державної політики сприяння розвитку громадянського суспільства (далі – Стратегія) є спадкоємницею Концепції сприяння органами виконавчої влади розвитку громадянського суспільства (далі – Концепція; затверджена розпорядженням КМУ від 21.11.2007 року № 1035-р та визнана такою, що втратила чинність у зв'язку із затвердженням Стратегії розпорядженням КМУ від 20.06.2012 року № 389-р). Передбачені Концепцією завдання органів виконавчої влади (далі – ОВВ) щодо сприяння розвитку громадянського суспільства у Стратегії набули уточнення та визначення шляхів їх реалізації.

Завдання державної політики сприяння розвитку громадянського суспільства		
Концепція сприяння органами виконавчої влади розвитку громадянського суспільства	Стратегія державної політики сприяння розвитку громадянського суспільства	
1.	Удосконалення нормативно-правової бази з питань розвитку громадянського суспільства, діяльності ІГС, доступу громадян до інформації.	Приведення національного законодавства щодо діяльності ІГС у відповідність до європейських стандартів.
2.	Розроблення та впровадження ефективного механізму налагодження комунікацій між ОБВ та ІГС.	Налагодження ефективної взаємодії ІГС з ОБВ та ОМС; забезпечення участі громадянського суспільства та його інститутів у процесах формування і реалізації державної, регіональної політики та забезпечення умов для здійснення ефективного громадського контролю за діяльністю ОБВ та ОМС.
3.	Створення належних умов для розвитку ІГС.	Сприяння становленню та розвитку мережі ІГС у багатоманітності їх форм; створення системи ресурсного забезпечення сталої діяльності ІГС.
4.	Формування громадянської культури суспільства – виявлення активної громадянської позиції, зокрема щодо участі у процесах формування та реалізації державної політики, усвідомлення громадськістю принципів співробітництва між ОБВ та ІГС; сприяння розвитку волонтерського руху, благодійництва і меценатства.	Укорінення громадянської культури та суспільної практики волонтерства і благодійництва, забезпечення сприятливих умов для їх розвитку.
5.		Впровадження європейських підходів до питань делегування ІГС окремих функцій держави щодо реалізації державної політики в гуманітарній та соціальній сферах.
6.		Підтримка різноманітних форм місцевої демократії.
7.		Підтримка громадських ініціатив, спрямованих на формування культури гендерної рівності, подолання стереотипів щодо ролі та місця чоловіків і жінок у суспільстві.

Отже, більшість завдань щодо сприяння розвитку громадянського суспільства знайомі ОБВ щонайменше з 2007 року.

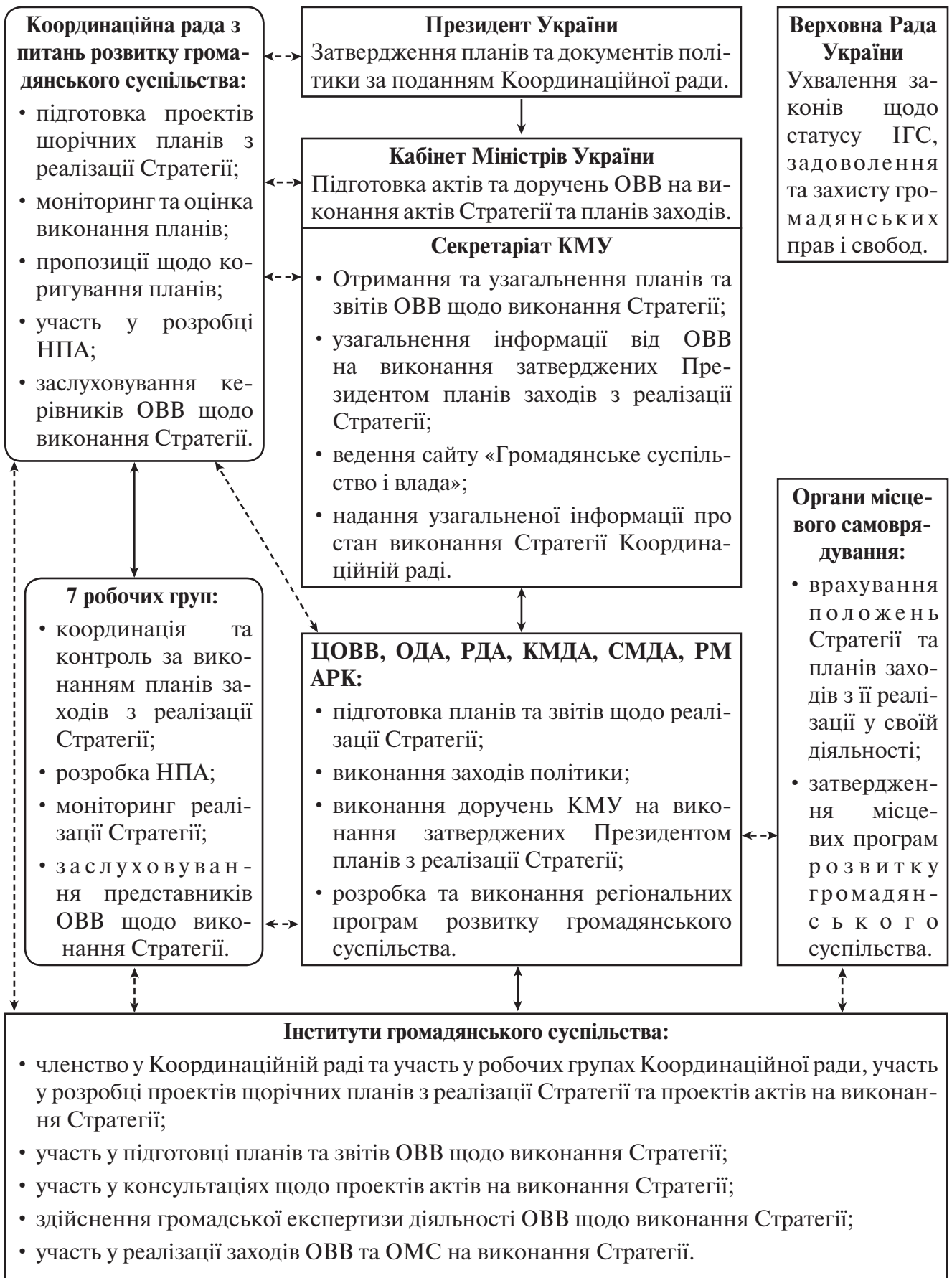
Інструменти державної політики сприяння розвитку громадянського суспільства визначені такими актами, як:

- Закон України «Про громадські об'єднання»;
- Закон України «Про благодійну діяльність та благодійні організації»;
- Закон України «Про волонтерську діяльність»;
- Закон України «Про професійні спілки та гарантії їх діяльності»;
- Податковий кодекс України (у частині оподаткування неприбуткових організацій);
- Бюджетний кодекс України (у частині видатків державного та місцевих бюджетів для фінансової підтримки різних ІГС);
- постанова КМУ від 05.11.2008 року № 976 «Про затвердження Порядку сприяння проведенню громадської експертизи діяльності органів виконавчої влади»;
- постанова КМУ від 03.11.2010 року № 996 «Про забезпечення участі громадськості у формуванні та реалізації державної політики», якою затверджено Порядок проведення консультацій з громадськістю з питань формування та реалізації державної політики та типові положення про громадські ради при ОБВ;
- Постанова КМУ від 12.10.2011 року № 1049 «Про затвердження Порядку проведення конкурсу з визначення програм (проектів, заходів), розроблених громадськими організаціями та творчими спілками, для виконання (реалізації) яких надається фінансова підтримка».

1.3. Виконавці політики сприяння розвитку громадянського суспільства та їх взаємодія між собою

Виконавцями державної політики сприяння розвитку громадянського суспільства є усі ОБВ та ОМС у межах їх повноважень. В органах виконавчої влади функції із забезпечення реалізації політики сприяння розвитку громадянського суспільства покладені на *структурні підрозділи, відповідальні за взаємодію з громадськістю*.

Виконавців державної політики сприяння розвитку громадянського суспільства та їх взаємодію між собою можна представити таким чином:

Крім того, до реалізації державної політики сприяння розвитку громадянського суспільства можуть бути залучені:

- Рада голів громадських рад при ОБВ (утворена відповідно до постанови КМУ від 20.07.2012 року № 658 «Про утворення Ради голів громадських рад при органах виконавчої влади»);
- Урядовий уповноважений з питань реалізації Ініціативи «Партнерство «Відкритий Уряд» та сприяння розвитку громадянського суспільства (заступник Керівника Секретаріату КМУ) (посада створена відповідно до постанови КМУ від 13.06.2012 року № 671 «Деякі питання реалізації в Україні Ініціативи «Партнерство «Відкритий Уряд»»);
- Координаційна рада з питань реалізації в Україні Ініціативи «Партнерство «Відкритий Уряд» (утворена відповідно до постанови КМУ від 13.06.2012 року № 671 «Деякі питання реалізації в Україні Ініціативи «Партнерство «Відкритий Уряд»»).

Рада голів громадських рад при ОБВ:

1. Сприяє координації діяльності громадських рад при центральних ОБВ, Раді міністрів Автономної Республіки Крим, обласних, Київській та Севастопольській міських держадміністраціях.
2. Проводить аналіз взаємодії ОБВ з громадськістю, рівня забезпечення відкритості та прозорості їх діяльності та готує пропозиції щодо удосконалення законодавства з цих питань та відповідної роботи ОБВ.
3. Сприяє проведенню експертизи проектів актів законодавства, необхідних для реалізації Кабміном своїх повноважень.
4. Збирає, узагальнює та подає КМУ інформацію стосовно пропозицій громадськості щодо вирішення питань, які мають важливе суспільне значення.
5. Сприяє врахуванню громадської думки у процесі підготовки та організації виконання рішень КМУ.
6. Інформує ІГС про реформи, які здійснюються Кабміном.
7. Координує проведення спільних засідань громадських рад при міністерствах, інших центральних ОБВ, Раді міністрів Автономної Республіки Крим, обласних, Київській та Севастопольській міських держадміністраціях для обговорення актуальних питань державної політики.
8. Надає інформаційно-аналітичну, методичну допомогу громадським радам при міністерствах, інших центральних ОБВ, Раді міністрів Автономної Республіки Крим, обласних, Київській та Севастопольській міських держадміністраціях.
9. Подає КМУ пропозиції щодо:
  - проведення ОБВ консультацій з громадськістю з питань формування та реалізації державної політики;
  - удосконалення актів законодавства з питань участі громадськості у формуванні та реалізації державної політики, забезпечення відкритості та прозорості діяльності ОБВ;
  - проведення зустрічей Прем'єр-міністра України, інших членів Кабміну з головами громадських рад при міністерствах, інших центральних ОБВ, Раді міністрів Автономної Республіки Крим, обласних, Київській та Севастопольській міських держадміністраціях.

Урядовий уповноважений з питань реалізації Ініціативи «Партнерство «Відкритий Уряд» та сприяння розвитку громадянського суспільства:

- виконує представницькі функції під час взаємодії з ІГС у рамках реалізації Ініціативи в Україні;
- організовує розроблення пропозицій щодо здійснення заходів, спрямованих на налагодження співпраці КМУ, центральних та місцевих ОБВ з ІГС, громадськими радами при відповідних ОБВ;
- сприяє координації та організації методичного забезпечення роботи ОБВ з питань дотримання демократичних стандартів відкритості та прозорості їх діяльності, залучення громадськості до формування та реалізації державної політики;
- організовує співпрацю з міжнародними організаціями щодо залучення та використання міжнародної технічної допомоги для здійснення заходів, спрямованих на забезпечення відкритості та прозорості державної політики;
- подає до ОБВ пропозиції щодо залучення представників ІГС, науковців, експертів до розроблення проектів нормативно-правових актів.

Наразі не визначено механізму взаємодії та координації між Урядовим уповноваженим з питань реалізації Ініціативи «Партнерство «Відкритий Уряд» та сприяння розвитку громадянського суспільства та Координаційною радою з питань розвитку громадянського суспільства при Президентові України. Утім, на Уповноваженого покладено спрямування, координацію та контроль за виконанням завдань із сприяння розвитку громадянського суспільства. Оскільки Кабмін забезпечує виконання актів Президента України, ідеться про завдання сприяння розвитку громадянського суспільства, визначені Стратегією. З огляду на це заступник керівника Секретаріату КМУ додатково включений до складу Координаційної ради з питань розвитку громадянського суспільства.

Розділ 2.

Мета та завдання державної політики сприяння розвитку громадянського суспільства

**Підготовлено
Анастасією Красносільською
(Український незалежний
центр політичних досліджень)**

Мету та завдання державної політики сприяння розвитку громадянського суспільства, а також шляхи їх реалізації визначає **Стратегія державної політики сприяння розвитку громадянського суспільства та деталізує План першочергових заходів щодо її реалізації (далі – План)** (затверджені Указом Президента України від 24.03.2012 року № 212/2012).

Відповідно до Стратегії цілями державної політики сприяння розвитку громадянського суспільства в Україні є створення кращих умов для задоволення інтересів, захист прав і свобод людини і громадянина, подальше становлення громадянського суспільства на засадах безпосередньої, представницької демократії, широкого впровадження форм демократії участі, самореалізації та самоорганізації громадян.

Отже, державна політика сприяння розвитку громадянського суспільства спрямована на:

- створення сприятливих умов для реєстрації ІГС та реалізації ними їхніх завдань (передусім – для надання різноманітних соціальних послуг та участі у формуванні та реалізації державної політики);
- сприяння підвищенню громадської активності, волонтерству та благодійництву, зокрема в їх неінституціоналізованих формах.

Остаточною метою реалізації завдань політики сприяння розвитку громадянського суспільства є більш повне задоволення інтересів населення та підвищення його спроможності до самостійного задоволення власних інтересів.

Сприяння розвитку громадянського суспільства НЕ передбачає жодного втручання органів державної влади у самоорганізацію громадян, визначення ними напрямів і способів громадської діяльності та управління ІГС.

Стратегія ставить перед ОВВ такі завдання:

- приведення національного законодавства щодо діяльності ІГС у відповідність до європейських стандартів;
- конституційне закріплення основ взаємодії ІГС з органами державної влади та ОМС;
- сприяння становленню та розвитку мережі ІГС у багатоманітності їх форм;
- налагодження ефективної взаємодії ІГС з ОВВ та ОМС;
- забезпечення участі громадянського суспільства та його інститутів у процесах формування і реалізації державної, регіональної політики та забезпечення умов для здійснення ефективного громадського контролю за діяльністю ОВВ та ОМС;
- впровадження європейських підходів до питань делегування ІГС окремих функцій держави щодо реалізації державної політики в гуманітарній та соціальній сферах;
- підтримка різноманітних форм місцевої демократії;
- укорінення громадянської культури та суспільної практики волонтерства і благодійництва, забезпечення сприятливих умов для їх розвитку;
- створення системи ресурсного забезпечення сталої діяльності ІГС;
- підтримка громадських ініціатив, спрямованих на формування культури гендерної рівності, подолання стереотипів щодо ролі та місця чоловіків і жінок у суспільстві.

Серед завдань Стратегії та Плану до компетенції місцевих ОВВ належать:

№	Завдання відповідно до Стратегії та Плану	Рекомендований спосіб виконання
1.	Вдосконалення правового середовища щодо діяльності ІГС.	<ul style="list-style-type: none"> • Привести внутрішні регламенти ОВВ у відповідність до законодавства щодо залучення громадськості до формування та реалізації політики та забезпечити доступ до інформації, а також передбачити у таких регламентах процедури взаємодії із громадськими радами та іншими консультативно-дорадчими органами. • Запровадити порядок визначення пріоритетів фінансової підтримки ІГС за рахунок бюджетних коштів (із обов'язковим залученням громадськості до визначення таких пріоритетів).
2.	Проведення систематичних консультацій з громадськістю у процесі прийняття рішень, завчасне оприлюднення проектів відповідних актів на офіційних веб-сайтах цих органів.	<ul style="list-style-type: none"> • Забезпечити дотримання процедур проведення консультацій з громадськістю, передбачених Порядком проведення консультацій з громадськістю з питань формування та реалізації державної політики, затвердженим постановою КМУ від 3.11.2010 року № 996 «Про забезпечення участі громадськості у формуванні та реалізації державної політики» (щодо випадків обов'язкових консультацій, складання планів консультацій, проведення позапланових консультацій на запит громадськості, підготовки звітів за результатами консультацій тощо). • Забезпечити виконання вимог Закону України «Про доступ до публічної інформації» (щодо строків та порядку оприлюднення проектів актів). • Забезпечити виконання вимог Закону України «Про засади державної регуляторної політики у сфері господарської діяльності». • Забезпечити оприлюднення проектів актів, у тому числі оприлюднених для громадського обговорення, в окремих розділах офіційних веб-сайтів ОВВ для полегшення доступу до них.
3.	Сприяння роботі громадських рад та інших консультативно-дорадчих органів, удосконалення механізмів їх взаємодії з консультативно-дорадчими органами.	<ul style="list-style-type: none"> • Забезпечити виконання вимог Типового положення про громадську раду, затвердженого постановою КМУ від 03.11.2010 року № 996 «Про забезпечення участі громадськості у формуванні та реалізації державної політики» (щодо забезпечення ради приміщенням, засобами зв'язку, надання проектів актів для проведення консультацій).

		<ul style="list-style-type: none"> • Привести внутрішні регламенти ОБВ у відповідність до Положення про громадську раду у частині порядку її взаємодії з ОБВ. • Надавати проекти рішень органу влади громадській раді для проведення експертиз та надання пропозицій, забезпечити включення керівництва громадської ради до складу колегії органів влади та інших робочих органів. • Відмовитися від практики затвердження протоколів установчих зборів громадських рад у випадках, коли під час підготовки та проведення установчих зборів були допущені значні порушення.
4.	Створення умов для проведення громадських експертиз діяльності ОБВ, ОМС, громадських антикорупційних експертиз проектів нормативно-правових актів та врахування їх рекомендацій.	<ul style="list-style-type: none"> • Забезпечити виконання вимог Порядку сприяння проведенню громадської експертизи діяльності ОБВ, затвердженого постановою КМУ від 05.11.2008 року № 976 «Про затвердження Порядку сприяння проведенню громадської експертизи діяльності органів виконавчої влади». • Забезпечити розгляд та врахування висновків за результатами громадських антикорупційних експертиз проектів нормативно-правових актів. • Забезпечити оприлюднення на веб-сайті органу висновків та пропозицій за результатами проведених громадських експертиз та рішень органу влади за результатами їх розгляду.
5.	Здійснення методичної підтримки та підвищення організаційної спроможності посадових осіб ОБВ щодо реалізації процедур залучення громадськості до формування і реалізації державної, регіональної політики.	<ul style="list-style-type: none"> • Організувати спеціальні навчання (семінари, тренінги) для державних службовців ОБВ (у тому числі районного рівня) та посадових осіб місцевого самоврядування щодо використання інструментів участі громадськості у формуванні та реалізації політики (консультацій з громадськістю, громадських експертиз та громадських антикорупційних експертиз, взаємодії з громадською радою, запровадження соціального замовлення, фінансової підтримки проектів ІГС тощо). Залучати до проведення таких навчань представників ІГС. • Розробити та поширити методичні посібники та/або роз'яснення для державних службовців щодо використання згаданих інструментів. • Запровадити практику стажувань державних службовців в ІГС та навпаки. • Запровадити практику надання консультацій державним службовцям районних державних адміністрацій щодо використання інструментів участі громадськості у формуванні та реалізації політики сприяння розвитку громадянського суспільства.

6.	Розвиток механізмів електронного урядування та електронної демократії.	<ul style="list-style-type: none"> • Запровадити електронні приймальні громадян на сайтах органів влади та ОМС. • Запровадити громадське обговорення проектів нормативно-правових актів на сайтах органів влади відповідно до Порядку проведення консультацій з громадськістю з питань формування та реалізації державної політики, затвердженого постановою КМУ від 03.11.2010 року № 996 «Про забезпечення участі громадськості у формуванні та реалізації державної політики».
7.	Розвиток механізмів соціального партнерства між владою, бізнесом та ІГС.	<ul style="list-style-type: none"> • Сприяти створенню і роботі територіальних тристоронніх соціально-економічних рад відповідно до Закону України «Про соціальний діалог».
8.	Здійснення моніторингу громадської думки з питань діяльності органів влади.	<ul style="list-style-type: none"> • Проводити вивчення громадської думки щодо діяльності органу влади відповідно до Порядку проведення консультацій з громадськістю з питань формування та реалізації державної політики, затвердженого постановою КМУ від 03.11.2010 року № 996 «Про забезпечення участі громадськості у формуванні та реалізації державної політики». • Залучати до проведення такого моніторингу ресурси та експертний потенціал ІГС. • Проводити громадські обговорення планів та звітів органу влади (зокрема, щорічних планів та звітів щодо реалізації Стратегії). • Проводити власні соціологічні дослідження (зокрема, із залученням ІГС) щодо діяльності ОВВ, актуальних потреб населення та ступеня їх задоволення в результаті діяльності органу влади. • Використовувати дані відкритих соціологічних досліджень.
9.	Удосконалення порядку залучення ІГС до надання соціальних послуг за рахунок бюджетних коштів та запровадження механізмів соціального замовлення.	<ul style="list-style-type: none"> • Запровадити процедури визначення потреб населення у соціальних послугах. • При підготовці проектів місцевих бюджетів передбачати кошти безпосередньо для надання соціальних послуг. • Запровадити прозорі конкурсні процедури визначення надавачів таких послуг із залученням до участі у конкурсах як ІГС, так і підприємств чи бюджетних установ на рівних умовах. • Запровадити процедури моніторингу та оцінки діяльності надавачів соціальних послуг при фінансуванні таких послуг за рахунок бюджетних коштів.

10.	Удосконалення процедур фінансової підтримки ІГС за рахунок бюджетних коштів.	<ul style="list-style-type: none"> • Передбачати в місцевих бюджетах відповідного рівня кошти для підтримки на конкурсних засадах проектів (заходів) ІГС, спрямованих на виконання завдань державної і регіональної політики. • Залучати громадськість до визначення пріоритетів такої підтримки з використанням процедур консультацій з громадськістю відповідно до Порядку проведення консультацій з громадськістю з питань формування та реалізації державної політики, затвердженого постановою КМУ від 03.11.2010 року № 996 «Про забезпечення участі громадськості у формуванні та реалізації державної політики». • Запровадити конкурсний порядок розподілу таких коштів і моніторингу їх використання на основі процедур, затверджених постановою КМУ від 12.10.2011 року № 1049 «Про затвердження Порядку проведення конкурсу з визначення програм (проектів, заходів), розроблених громадськими організаціями та творчими спілками, для виконання (реалізації) яких надається фінансова підтримка».
11.	Удосконалення порядку залучення ІГС до розроблення та реалізації місцевих цільових програм.	<ul style="list-style-type: none"> • Використовувати процедури консультацій з громадськістю, затвержені постановою КМУ від 03.11.2010 року № 996 «Про забезпечення участі громадськості у формуванні та реалізації державної політики», при розробці проектів місцевих цільових програм. • При розробці проектів програм передбачати залучення ІГС до виконання заходів таких програм. • Запровадити прозорі конкурсні процедури визначення виконавців місцевих цільових програм та моніторингу їх діяльності (для випадків, на які не поширюється дія Закону України «Про здійснення державних закупівель»).
12.	Сприяння проведенню органами місцевого самоврядування, органами самоорганізації населення просвітницьких заходів щодо поширення інформації про можливість місцевої демократії.	<ul style="list-style-type: none"> • Передбачати в програмі соціально-економічного розвитку області заходи зі створення інформаційно-консультативних центрів для громадян з метою надання консультації щодо використання таких правових механізмів, як громадські слухання, місцеві референдуми, місцеві ініціативи, загальні збори громадян, консультації з громадськістю, громадська експертиза та інші.

 Зверніть увагу!

Відповідно до Стратегії щорічні завдання ОБВ щодо сприяння розвитку громадянського суспільства будуть деталізовані також у Щорічних планах з реалізації державної політики сприяння розвитку громадянського суспільства. Такі плани готуються Координаційною радою з питань розвитку громадянського суспільства та затверджуватимуться указами Президента України.

 Зверніть увагу!

Завдання щодо реалізації політики сприяння розвитку громадянського суспільства належать до компетенції різних структурних підрозділів ОБВ. Наприклад, у випадку здійснення соціального замовлення, виконання заходів правової просвіти тощо на структурні підрозділи у зв'язках із громадськістю покладається функція координації діяльності інших структурних підрозділів ОБВ для забезпечення виконання Стратегії та Плану заходів щодо її реалізації.

Повноваження структурного підрозділу у зв'язках із громадськістю в частині координації діяльності інших підрозділів з реалізації політики сприяння розвитку громадянського суспільства мають бути закріплені у положенні про відповідний структурний підрозділ.

Розділ 3.

Вдосконалення правового регулювання утворення та діяльності інститутів громадянського суспільства відповідно до європейських стандартів

**Підготовлено
Максимом Лацибою та
Анастасією Красносільською
(Український незалежний
центр політичних досліджень)**

3.1. Європейські стандарти правового регулювання статусу та діяльності ІГС

У 1997 році Україна приєдналася до Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод. Цим українська держава, як член Ради Європи з 1995 року, взяла на себе зобов'язання гарантувати право на свободу об'єднання (стаття 11 Конвенції) та створити максимально зручні правові й адміністративні умови для заснування, реєстрації і діяльності громадських об'єднань.

Головним документом, який визначає мінімальні європейські стандарти правового регулювання статусу неурядових організацій, є Рекомендації Комітету Міністрів Ради Європи державам-членам стосовно правового статусу неурядових організацій у Європі (№ СМ/Rec(2007)14)³, ухвалені 10 жовтня 2007 року. У цьому документі визначено мінімальні стандарти, на яких має базуватися статусне законодавство для організацій громадянського суспільства країн-членів Ради Європи. Такі стандарти охоплюють питання допустимих цілей організацій, їх статусу, утворення та членства, правосуб'єктності, системи управління, майна та державної підтримки, підзвітності та прозорості, а також участі у прийнятті рішень.

При підготовці національного законодавства, що регулює участь громадськості в ухваленні рішень, доцільно враховувати такі акти Ради Європи:

- Рекомендації 119 (2001) Комітету Міністрів Ради Європи «Про участь громадян у місцевому публічному житті»;
- Додатковий протокол до Європейської Хартії місцевого самоврядування щодо права участі громадян у діяльності органів місцевого самоврядування;
- Європейська конвенція про участь іноземців у громадському житті на місцевому рівні від 5 лютого 1992 року;
- Європейська Хартія щодо участі молоді у громадському житті на місцевому та регіональному рівнях (Ця Хартія не має статусу конвенції, була прийнята Конгресом місцевих та регіональних влад Ради Європи на 10-й пленарній сесії 21 травня 2003 року);
- Рекомендація 19 (2001) Комітету Міністрів Ради Європи «Про участь громадян у громадському житті на місцевому рівні» (ухвалена 6 грудня 2001 року).

3.2. Вдосконалення законодавства для ІГС на національному рівні

Основні напрями та заходи покращення правового середовища для діяльності ІГС визначені Президентом України у Стратегії, затвердженій Указом Президента України від 24.03.2012 року № 212/2012. Стратегія передбачає такі кроки з метою вдосконалення законодавства для розвитку третього сектору:

³ Див.: <http://www.ucipr.kiev.ua/publications/rekomendatciia-komitetu-ministriv-radi-evropi-derzhavam-chlenam-stosovno-pravovogo-statusu-neuriadovikh-organizatcii-v-evropi-smrec2007141-priiniato-komitetom-ministriv-10-zhovtnia-2007-r-na-1006-mu-zasidanni-zastupnikiv-ministriv>

№	Завдання відповідно до Стратегії	Рекомендований спосіб виконання
1.	Спрощення процедур та скорочення строків реєстрації ІГС (громадські, благодійні організації, органи самоорганізації населення тощо).	Щодо громадських об'єднань та благодійних організацій – вирішено шляхом прийняття нового Закону України «Про громадські об'єднання», що набув чинності 1 січня 2013 року, та нового Закону України «Про благодійну діяльність та благодійні організації», який набув чинності 3 лютого 2013 року. Потребують змін закони України «Про органи самоорганізації населення», «Про об'єднання власників багатоквартирних будинків», «Про професійні спілки та гарантії їх діяльності», «Про релігійні організації».
2.	Забезпечення права іноземців та осіб без громадянства, юридичних осіб приватного права на свободу об'єднання та заснування і участі в організаціях за професійною ознакою.	Вирішено новим Законом України «Про громадські об'єднання», що набув чинності 1 січня 2013 року.
3.	Надання ІГС права здійснювати свою діяльність на всій території України.	Вирішено новими законами України «Про громадські об'єднання», що набув чинності 1 січня 2013 року, та «Про благодійну діяльність та благодійні організації», який набув чинності 3 лютого 2013 року.
4.	Запровадження європейських механізмів контролю ОВВ за діяльністю ІГС.	Вирішено новими законами України «Про громадські об'єднання», що набув чинності 1 січня 2013 року, та «Про благодійну діяльність та благодійні організації», який набув чинності 3 лютого 2013 року.
5.	Унормування питання щодо безпосереднього здійснення інститутами громадянського суспільства господарської діяльності з метою виконання статутних завдань.	Вирішено новим Законом України «Про громадські об'єднання», що набув чинності 1 січня 2013 року. Внести зміни до статті 157 Податкового кодексу України щодо забезпечення права неприбуткових організацій на набуття та збереження такого статусу у випадку отримання ними прибутку від основної діяльності (здійснення підприємницької діяльності безпосередньо без мети розподілу отриманого прибутку між засновниками та членами неприбуткових організацій).
6.	Удосконалення процедур проведення місцевих референдумів, мирних зібрань, загальних зборів (конференцій), громадських слухань членів територіальної громади за місцем проживання.	Ухвалити в цілому з урахуванням пропозицій громадськості проект Закону України «Про місцевий референдум» № 0867. Розробити та ухвалити проект Закону України «Про загальні збори громадян за місцем проживання». Внести зміни до Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні» в частині обов'язковості ухвалення статутів територіальних громад.

7.	Удосконалення правового статусу органів самоорганізації населення, встановлення гарантій їх діяльності.	Ухвалити нову редакцію Закону України «Про органи самоорганізації населення» (з удосконаленням правового регулювання процедур проведення загальних зборів (конференцій) жителів територіальної громади за місцем проживання та встановленням додаткових гарантій діяльності).
8.	Удосконалення механізмів податкового стимулювання діяльності ІГС шляхом запровадження європейських стандартів у визначенні податкового режиму для них.	Внести зміни до Податкового кодексу України, якими: <ul style="list-style-type: none"> • передбачити право представництв іноземних громадських (неурядових) організацій бути внесеними до Реєстру неприбуткових організацій та установ; • розширити перелік ІГС, які можуть отримати статус неприбуткових, та перелік надходжень до неприбуткових організацій, які звільняються від податку на прибуток; • відновити право громадських організацій на звільнення благодійної допомоги, наданої ними у вигляді товарів і послуг, від податку на додану вартість, з урахуванням відповідних актів законодавства ЄС; • встановити, що сума податкової знижки для громадян не повинна перевищувати суму їх сукупного оподаткованого доходу, що оподатковується за загальною ставкою податку на доходи фізичних осіб (15% або 17%); • підвищити максимальний розмір благодійних внесків юридичних осіб до неприбуткових організацій до 10% оподаткованого прибутку попереднього року; • внести зміни до Положення про Реєстр неприбуткових установ та організацій, якими встановити термін розгляду звернень організацій про включення до реєстру, передбачити вичерпний перелік підстав для відмови у внесенні громадської організації до цього Реєстру.
9.	Удосконалення порядку залучення ІГС до надання соціальних послуг за рахунок коштів Державного бюджету України та місцевих бюджетів.	Затвердити постановою КМУ перелік базових соціальних послуг, фінансування яких здійснюватиметься за рахунок бюджетних коштів. Внести зміни до Бюджетного кодексу України, якими замінити видатки на забезпечення функціонування бюджетних установ з надання послуг видатками на надання базових гарантованих державою соціальних послуг (відповідно до переліку, затвердженого постановою КМУ) та визначити ці видатки такими, що враховуються при встановленні обсягів міжбюджетних трансфертів (із збереженням таких видатків як захищених статей бюджету). Внести зміни до Закону України «Про здійснення державних закупівель», якими виключити соціальні послуги із сфери дії закону.

		<p>Розробити та внести зміни до Правил організації та проведення конкурсу на залучення бюджетних коштів для надання соціальних послуг, затверджених постановою КМУ від 29 квітня 2004 року № 559, якими визначити процедуру проведення конкурсу на залучення бюджетних коштів для надання соціальних послуг, критерії оцінки конкурсних пропозицій, вимоги до формування конкурсних комісій та порядок моніторингу надання таких послуг переможцями конкурсів, а також поширити Правила на суб'єктів усіх форм власності.</p> <p>Розробити та затвердити актом Кабміну порядок встановлення стандартів соціальних послуг, яким визначити особливості процедури розроблення і прийняття стандартів соціальних послуг, їх перегляду і скасування, в тому числі із залученням ІГС.</p>
10.	Запровадження єдиної методики визначення пріоритетів державної фінансової підтримки ІГС.	Розробити та затвердити зміни до Порядку проведення конкурсу для фінансової підтримки програм (проектів, заходів), розроблених громадськими організаціями та творчими спілками, для виконання (реалізації) яких надається підтримка за рахунок бюджетних коштів, затвердженого постановою КМУ від 12.10.2011 року № 1049. Цими змінами передбачити порядок визначення пріоритетів державної фінансової підтримки ІГС.
11.	Запровадження єдиного порядку розподілу коштів для державної фінансової підтримки програм та проектів ІГС на конкурсній основі.	Порядок розподілу коштів для державної фінансової підтримки програм та проектів ІГС на конкурсній основі встановлений Порядком проведення конкурсу з визначення програм (проектів, заходів), розроблених громадськими організаціями та творчими спілками, для виконання (реалізації) яких надається фінансова підтримка. Цей Порядок затверджений постановою КМУ від 12.10.2011 року № 1049, однак він не охоплює всі випадки фінансової підтримки ІГС за рахунок бюджетних коштів. Зокрема, поза сферою застосування конкурсів залишаються громадські організації інвалідів та ветеранів, організації фізкультурно-спортивного спрямування, національні творчі спілки тощо. Планом першочергових заходів щодо реалізації Стратегії у 2012 році передбачено удосконалення Порядку проведення конкурсу з розширенням сфери застосування конкурсів для визначення отримувачів фінансової підтримки.
12.	Удосконалення порядку залучення ІГС до розроблення та реалізації місцевих цільових програм.	Внести зміни до Закону України «Про державні цільові програми», якими встановити необхідність залучення ІГС до виконання заходів у межах державних цільових програм при розробці відповідних програм.

		Розробити та затвердити постановою КМУ Порядок проведення конкурсу для визначення виконавців заходів державних та місцевих цільових програм (для випадків, що не підпадають під дію Закону України «Про здійснення державних закупівель»).
13.	З а п р о в а д ж е н н я обов'язкового планування у Державному бюджеті України видатків на державну фінансову підтримку ІГС.	Вирішено шляхом змін до статей 87, 91 Бюджетного кодексу України, ухваленими Верховною Радою України у жовтні 2012 року. Змінами передбачено запровадження додаткових видатків державного та місцевих бюджетів для фінансової підтримки на конкурсних засадах громадських об'єднань для виконання завдань державної (регіональної) політики. Зазначені зміни набувають чинності 1 січня 2014 року.
14.	Забезпечення державного моніторингу та оцінки проектів і заходів, здійснюваних ІГС за рахунок коштів Державного бюджету України та місцевих бюджетів, на основі публічного відпрацювання критеріїв такої оцінки.	Порядок моніторингу програм (проектів, заходів), що здійснюються громадськими організаціями та творчими спілками за рахунок бюджетних коштів, визначено Порядком проведення конкурсу з визначення програм (проектів, заходів), розроблених громадськими організаціями та творчими спілками, для виконання (реалізації) яких надається фінансова підтримка, затвердженого постановою КМУ від 12.10.2011 року № 1049. Поширення Порядку на всі випадки фінансової підтримки ІГС за рахунок бюджетних коштів дозволить застосовувати вимоги щодо обов'язкового моніторингу підтриманої діяльності на всі такі витрати. При цьому доцільно уточнити методiku проведення моніторингу.
15.	Урегулювання питання щодо обов'язковості прийняття ОМС статутів територіальних громад, в яких передбачаються правові механізми здійснення права членів територіальних громад на реалізацію форм місцевої демократії (загальні збори, громадські слухання, місцеві ініціативи, органи самоорганізації населення тощо).	Внести зміни до Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні», якими встановити обов'язок ОМС затверджувати статuti територіальних громад із обов'язковим включенням до таких статутів процедур участі громадськості у вирішенні питань місцевого значення (загальні збори, громадські слухання, місцеві ініціативи, органи самоорганізації населення тощо).
16.	Дерегулювання волонтерського руху з урахуванням кращої світової практики.	Внести зміни до Закону України «Про волонтерську діяльність», якими зняти обмеження щодо здійснення волонтерської діяльності організаціями та установами, у тому числі як з укладанням договору з волонтером про її здійснення, так і без нього; уточнити права та обов'язки

		<p>волонтерів, організацій та установ, які залучають до своєї діяльності волонтерів; визначити особливості відшкодування витрат, пов'язаних з наданням волонтерської допомоги; скасувати вимоги щодо спеціальної реєстрації організацій для набуття статусу «волонтерська організація»; скасувати обмеження за віком щодо участі фізичних осіб у волонтерській діяльності.</p> <p>Внести зміни до Кодексу законів про працю України та Закону України «Про зайнятість населення», якими відокремити волонтерів від найманих працівників та інших зайнятих осіб.</p> <p>Розробити та ухвалити Державну програму підтримки розвитку волонтерського руху в Україні, в якій передбачити:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) форми державної підтримки волонтерської діяльності; 2) державне фінансування програм підготовки та сертифікації волонтерів, які надають соціальні послуги; 3) спрощення візового режиму для іноземних волонтерів, що діють на підставі договорів з ОБВ або ІГС України.
17.	Запровадження нових інструментів для здійснення як громадянами, так і юридичними особами благодійної діяльності, зокрема ендавментів, благодійних сервітутів, права благодійних організацій отримувати благодійну спадщину та ставати виконавцями заповітів для реалізації благодійних програм.	Вирішено новим Законом України «Про благодійну діяльність та благодійні організації», що набрав чинності 3 лютого 2013 року.
18.	Удосконалення механізмів контролю за цільовим використанням коштів і майна, переданих на благодійні цілі.	Вирішено новим Законом України «Про благодійну діяльність та благодійні організації», що набув чинності 3 лютого 2013 року.

Із Плану першочергових заходів щодо реалізації у 2012 році Стратегії актуальними лишаються такі заходи:

- супроводження у Верховній Раді України проекту Закону України про порядок організації і проведення мирних заходів з урахуванням рекомендацій Венеціанської Комісії та законопроекту Комісії зі зміцнення демократії та утвердження верховенства права про свободу мирних зібрань;
- супроводження у Верховній Раді України проекту Закону України про місцевий референдум;

- супроводження у Верховній Раді України проекту Закону України про внесення змін до деяких законів України щодо участі громадськості у формуванні та реалізації державної політики, вирішенні питань місцевого значення;
- підготовка та подання в установленому порядку проекту Закону України про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо вдосконалення правового регулювання процедур консультацій з громадськістю в процесі підготовки проектів нормативно-правових актів;
- підготовка та подання в установленому порядку проекту Закону України про внесення змін до Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні» щодо вдосконалення механізму забезпечення гарантій залучення громадськості до прийняття рішень органами місцевого самоврядування;
- підготовка пропозицій щодо вдосконалення правового регулювання процедур взаємодії громадських рад та ОБВ;
- підготовка пропозицій щодо запровадження механізму державного замовлення на надання об'єднаннями громадян соціальних послуг на конкурсних засадах.

Крім того, для вдосконалення законодавчого середовища для розвитку громадянського суспільства доцільно:

- розробити та внести зміни до Інструкції складання бюджетних запитів Міністерства фінансів України, визначивши механізм програмно-цільового планування витрат на державну фінансову підтримку ІГС при складанні бюджетних запитів ОБВ;
- розробити та ухвалити зміни до Закону України «Про здійснення державних закупівель», якими запровадити спрощені процедури для проведення «малих закупівель» (на суму від 50 тис. грн до 100 тис. грн для закупівлі товарів і послуг, від 150 тис. грн до 300 тис. грн – для закупівлі робіт);
- розробити та ухвалити проект державної цільової програми сприяння розвитку громадянського суспільства, в рамках якої передбачити створення і фінансування програм Національного фонду розвитку громадянського суспільства;
- розробити та ухвалити законопроект «Про загальні збори громадян за місцем проживання», яким передбачити встановлення чітких процедур ініціювання, проведення і реалізації рішень загальних зборів громадян за місцем проживання;
- розробити та ухвалити законопроект «Про нормативно-правові акти», яким передбачити процедуру та критерії обов'язкового громадського обговорення проектів нормативно-правових актів;
- розробити та затвердити актом Міністерства юстиції України Типовий статут територіальної громади (з обов'язковим включенням до нього процедур участі громадськості у вирішенні питань місцевого значення (загальні збори, громадські слухання, місцеві ініціативи, органи самоорганізації населення тощо).

3.3. Вдосконалення правового середовища для ІГС на місцевому рівні

Окремі завдання Стратегії та Плану першочергових заходів щодо її реалізації передбачають необхідність розробки та ухвалення нормативно-правових актів місцевого рівня.

№	Завдання відповідно до Стратегії та Плану першочергових заходів	Рекомендація щодо розробки та ухвалення нормативно-правового акта на рівні місцевих державних адміністрацій та/або обласних (районних) рад
1.	Сприяння роботі громадських рад та інших консультативно-дорадчих органів, удосконалення механізмів взаємодії з консультативно-дорадчими органами.	<ul style="list-style-type: none"> • Приведення внутрішніх регламентів ОБВ у відповідність до законодавства щодо залучення громадськості до формування та реалізації політики та забезпечення доступу до інформації, а також передбачення у таких регламентах процедур взаємодії з громадськими радами та іншими консультативно-дорадчими органами (зокрема, гармонізація регламенту та положення про громадську раду при ОБВ у частині їх взаємодії).
2.	Удосконалення порядку залучення ІГС до надання соціальних послуг за рахунок бюджетних коштів та запровадження механізмів соціального замовлення.	<ul style="list-style-type: none"> • Розробити та затвердити рішенням місцевої ради Положення про соціальне замовлення, яким визначити механізм оцінки потреб громади у соціальних послугах, процедуру формування конкурсної комісії та проведення конкурсу для визначення надавачів соціальних послуг за рахунок коштів обласного бюджету (з обов'язковим передбаченням права участі у таких конкурсах громадських та благодійних організацій), а також процедури моніторингу надання соціальних послуг за рахунок бюджетних коштів; • при підготовці проектів місцевих бюджетів передбачати кошти безпосередньо для надання соціальних послуг через механізм соціального замовлення.
3.	Удосконалення процедур фінансової підтримки ІГС за рахунок бюджетних коштів.	<ul style="list-style-type: none"> • При затвердженні місцевих бюджетів передбачати кошти для фінансової підтримки ІГС (у тому числі організацій інвалідів та ветеранів, а також благодійних організацій) на конкурсних засадах; • розробити та запровадити Порядок визначення пріоритетів фінансової підтримки ІГС за рахунок бюджетних коштів (із обов'язковим залученням громадськості до визначення таких пріоритетів); • привести внутрішні акти ОБВ щодо фінансової підтримки ІГС у відповідність до постанови КМУ від 12.10.2012 року № 1049 «Про затвердження Порядку проведення конкурсу з визначення програм (проектів, заходів), розроблених громадськими організаціями та творчими спілками, для виконання (реалізації) яких надається фінансова підтримка».
4.	Удосконалення порядку залучення ІГС до розроблення та реалізації місцевих цільових програм.	<ul style="list-style-type: none"> • При розробці проектів програм передбачати залучення ІГС до виконання заходів таких програм; • запровадити прозорі конкурсні процедури визначення виконавців місцевих цільових програм та моніторингу їх діяльності (для випадків, на які не поширюється дія Закону України «Про здійснення державних закупівель»).

План першочергових заходів щодо реалізації Стратегії безпосередньо передбачає необхідність розробки та подання проектів регіональних цільових програм сприяння розвитку громадянського суспільства.

 Зверніть увагу!

Дія на рівні регіону програм правової просвіти, формування громадянської культури, інформування населення щодо будь-яких питань не виключає необхідності виконання Плану першочергових заходів у частині розробки програми сприяння розвитку громадянського суспільства.

Крім того, органам виконавчої влади доцільно внести зміни до положення про структурні підрозділи у зв'язках із громадськістю, передбачивши для них функції щодо реалізації політики сприяння розвитку громадянського суспільства та залучення громадськості до формування і реалізації політики.

Органам місцевого самоврядування доцільно:

1. Ухвалити в кожній територіальній громаді:
  - Статут територіальної громади;
  - Порядок реалізації місцевої ініціативи;
  - Порядок проведення громадських слухань;
  - Порядок проведення загальних зборів громадян за місцем проживання;
  - Порядок консультацій ОМС з громадськістю;
  - Порядок здійснення громадської експертизи діяльності ОМС;
  - Положення, якими передбачити механізм делегування ОСНам окремих повноважень відповідної місцевої ради, фінансів та майна.
2. Затвердити порядок проведення конкурсу щодо передачі в оренду на пільгових умовах приміщень комунальної власності інститутам громадянського суспільства.
3. Затвердити Положення про соціальне замовлення на надання соціальних послуг за рахунок коштів місцевого бюджету.
4. Ухвалити рішення про використання Порядку проведення конкурсу з визначення програм (проектів, заходів) громадських організацій та творчих спілок, для виконання (реалізації) яких надається фінансова підтримка, затвердженого постановою КМУ від 12.11.2011 року № 1049, для розподілу коштів для фінансової підтримки ІГС на місцевому рівні.

Розділ 4.

Забезпечення умов для участі громадськості у формуванні та реалізації політики та здійснення громадського контролю за діяльністю органів влади

**Підготовлено
Оксаною Вашук
(Інформаційно-правовий
центр «Наше право»)**

4.1. Запровадження систематичних консультацій з громадськістю

Консультації з громадськістю є одним із найдієвіших способів реалізації конституційного права громадян на участь в управлінні державними справами.

Практика проведення консультацій з громадськістю показує, що залучення громадян до обговорення державної чи місцевої політики позитивно впливає на якість рішень і є вигідним як для органів влади, так і для громадськості.

Консультації з громадськістю мають такі переваги:

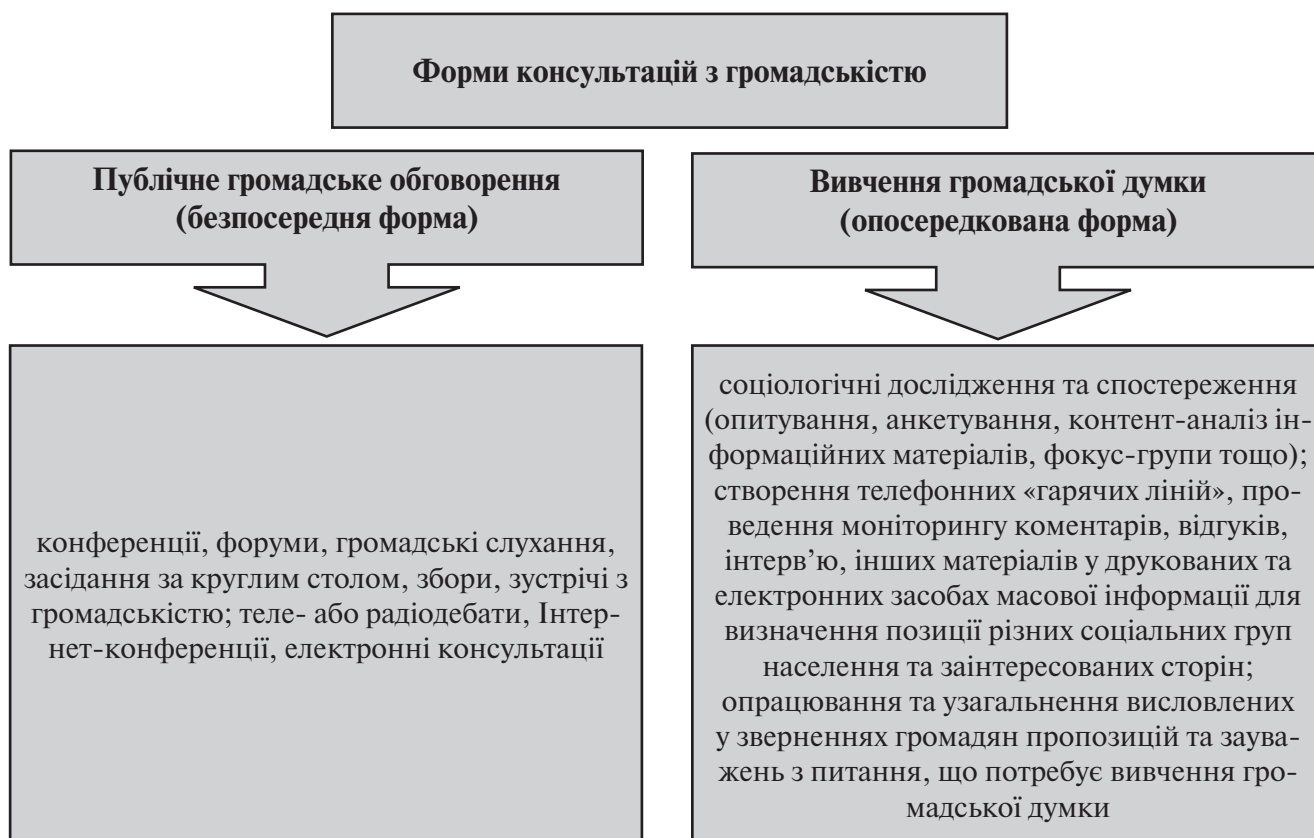
- дозволяють без додаткових витрат залучати громадських експертів до вирішення конкретної проблеми чи розробки рішення;
- підвищують рівень довіри населення до органів влади та готовність до належного виконання публічно-правових рішень;
- підвищують якість публічно-правових рішень з огляду на врахування потреб громадськості;
- дозволяють виявляти та усувати негативні наслідки публічно-правових рішень ще на стадії їх розробки через залучення до обговорення заінтересованих осіб;
- поділяють відповідальність за прийняті рішення та їх наслідки між органами влади та громадськістю (яка брала або через пасивність та неорганізованість не брала участі в консультаціях).

Процедура проведення консультацій з громадськістю для ОВВ визначена Порядком проведення консультацій з громадськістю з питань формування та реалізації державної політики, затвердженим постановою КМУ від 03.11.2010 року № 996 «Про забезпечення участі громадськості у формуванні та реалізації державної політики» (далі – Порядок проведення консультацій).

Консультації з громадськістю організовує і проводить ОВВ, який є головним розробником проекту нормативно-правового акта або готує пропозиції щодо реалізації державної політики у відповідній сфері державного і суспільного життя (пункт 5 Порядку проведення консультацій).

Зверніть увагу!

У регламенті ОВВ доцільно передбачити обов'язок головного розробника акта проводити консультації з громадськістю. Такий обов'язок не може бути покладений на структурний підрозділ у зв'язках із громадськістю, оскільки останній не матиме повноважень щодо розгляду та врахування пропозицій за результатами консультацій. Структурний підрозділ у зв'язках із громадськістю може забезпечувати організаційно-методичний супровід інших підрозділів при проведенні консультацій.

Дуже важливо враховувати можливості населення взяти участь у громадському обговоренні. Час, місце, спосіб і, що не менш важливо, інформація щодо проведення консультацій мають бути доступними для всіх груп інтересів. Наприклад, обговорювати проблеми, з якими стикаються мешканці села поблизу сміттєзвалища, варто також на зборах у тому ж селі, а не тільки у формі електронних консультацій чи Інтернет-конференції.

■ Складаємо план консультацій з громадськістю

Відповідно до Порядку проведення консультацій ОВВ щороку складають орієнтовний план проведення консультацій з громадськістю з урахуванням:

- основних завдань, визначених Програмою діяльності Кабінету Міністрів України, посланням Президента України, Державною програмою економічного і соціального розвитку України, планом законопроектних робіт та іншими документами;
- результатів проведення попередніх консультацій з громадськістю;
- пропозицій громадських рад, створених при цих органах.

⚠ Зверніть увагу!

Під час створення орієнтовного плану консультацій з громадськістю в обов'язковому порядку проводяться консультації з громадськістю у формі публічного громадського обговорення щодо (вимоги пункту 12 Порядку проведення консультацій):

- проектів нормативно-правових актів, які мають важливе суспільне значення і стосуються конституційних прав, свобод, інтересів і обов'язків громадян, а також актів, якими передбачається надання пільг чи встановлення обмежень для суб'єктів

господарювання та ІГС, здійснення повноважень місцевого самоврядування, делегованих ОВВ відповідними радами;

- проектів регуляторних актів;
- проектів державних і регіональних програм економічного, соціального і культурного розвитку, рішень стосовно стану їх виконання;
- звітів головних розпорядників бюджетних коштів про їх витрачання за минулий рік.

Проект орієнтовного плану проведення консультацій з громадськістю варто розробити завчасно, для того щоб:

- встигнути провести громадське обговорення проекту самого плану (яке відповідно до Порядку проведення консультацій має тривати не менше 30 днів);
- у разі необхідності включити витрати на проведення заходів консультування до бюджетних запитів відповідних структурних підрозділів на наступний рік;
- затвердити орієнтовний план проведення консультацій до початку року.

Важливо оприлюднити та розповсюдити серед максимального числа зацікавлених осіб затверджений орієнтовний план консультацій з громадськістю. Це – запорука активної участі більшої кількості учасників. Неналежне (не зручне для населення) оприлюднення може перетворити консультації на формальність. Це стосується також інформації щодо проведення консультацій, не включених до орієнтовного плану (детальніше про них йдеться нижче).

Порядок проведення консультацій вимагає розміщувати орієнтовний план на офіційному веб-сайті ОВВ та в інший прийнятний спосіб, а також надсилати план Секретаріату КМУ для розміщення на урядовому веб-сайті «Громадянське суспільство і влада».

Отже, **інформацію про проведення консультацій з громадськістю варто оприлюднювати, зокрема:**

- на офіційному веб-сайті ОВВ;
- в офіційному друкованому виданні ОВВ (ним є друковане видання або ЗМІ, визначене як офіційне окремим рішенням керівника цього органу);
- на інформаційних стендах ОВВ;
- на інформаційних стендах міста;
- шляхом розсилки у формі прес-релізів для ЗМІ;
- шляхом надсилання громадській раді;
- шляхом надсилання громадським ресурсним центрам для подальшого поширення.

■ Проводимо позапланові консультації з громадськістю

Ініціювати проведення консультацій з громадськістю, не включених до орієнтовного плану, можуть:

- інститути громадянського суспільства⁴. Для цього вони подають відповідні пропозиції громадській раді або безпосередньо ОВВ;

⁴ Згідно з постановою КМУ від 05.11.2008 року № 976 «Про затвердження Порядку сприяння проведенню громадської експертизи діяльності органів виконавчої влади» ними є громадські, релігійні, благодійні організації, професійні спілки та їх об'єднання, творчі спілки, асоціації, організації роботодавців, недержавні засоби масової інформації та інші невідприємницькі товариства і установи, легалізовані відповідно до законодавства України.

- громадська рада при відповідному ОБВ – у порядку, передбаченому її положенням, регламентом роботи чи регламентом самого ОБВ.

Позапланові консультації мають бути проведені в обов'язковому порядку у разі, коли пропозиція щодо їх проведення з одного питання надійшла **не менше ніж від трьох ІГС**, які діють на відповідній території (пункт 7 Порядку проведення консультацій).

■ Організуємо публічне громадське обговорення

Крок 1. Підготовка обговорення

Оприлюднення інформації щодо проведення обговорення на офіційному веб-сайті ОБВ та в інший прийнятний спосіб.

В інформаційному повідомленні щодо проведення обговорення зазначаються (пункт 15 Порядку проведення консультацій):

- найменування ОБВ, який проводить обговорення;
- назва проекту акта, винесеного на обговорення;
- соціальні групи населення та заінтересовані сторони, на які поширюватиметься дія прийнятного рішення;
- можливі наслідки втілення в життя рішення;
- відомості про строк, місце, час заходів, порядок обговорення, акредитації представників ЗМІ, реєстрації учасників;
- спосіб забезпечення участі в обговоренні представників визначених соціальних груп населення та заінтересованих сторін;
- адреса, строк і форма подання пропозицій та зауважень;
- адреса та номер телефону, за якими надаються консультації з питання, винесеного на публічне громадське обговорення;
- прізвище, ім'я відповідальної особи ОБВ;
- строк та спосіб оприлюднення результатів обговорення.

Вжиття заходів для забезпечення репрезентативності соціальних груп населення, ІГС та інших заінтересованих суб'єктів, на яких може впливати обговорюване рішення. Для цього доцільно, зокрема, надавати інформацію щодо проведення консультацій безпосередньо організаціям, які переставляють такі соціальні групи. У випадку, якщо зацікавленою групою є сільське або інше маломобільне населення, варто забезпечити можливість їх транспортування до місця проведення заходу.

Крок 2. Громадське обговорення

Громадське обговорення розпочинається з дня оприлюднення інформаційного повідомлення і триває не менше 30 днів (вимога Порядку проведення консультацій з громадськістю).

Пропозиції та зауваження подаються в:

- **усній формі**, у тому числі у телефонному режимі – фіксуються з обов'язковим зазначенням прізвища, імені та по батькові громадянина, його поштової адреси;

- **письмовій формі.** Зокрема, ІГС подають пропозиції і зауваження у письмовій формі із зазначенням свого найменування та місцезнаходження;
- **надсилаються електронною поштою** на адресу відповідальної особи ОВВ та оприлюднюються на офіційних веб-сайтах протягом п'яти робочих днів після їх надходження;
- **під час проведення конференцій, форумів, громадських слухань, засідань за круглим столом, зборів, зустрічей** з громадськістю **ведеться протокол**, в якому фіксуються висловлені пропозиції і зауваження. Текст протоколу оприлюднюється на офіційному веб-сайті ОВВ протягом двох тижнів.

Під час проведення консультацій з громадськістю ОВВ подає громадській раді проекти відповідних нормативно-правових актів та інформаційно-аналітичні матеріали до них (пункт 8 Порядку проведення консультацій).

Крок 3. Узагальнення, врахування та оприлюднення результатів обговорення

Узагальнення, врахування та оприлюднення результатів обговорення має тривати **не більше двох тижнів.**

Пропозиції та зауваження, що надійшли під час публічного громадського обговорення, вивчаються та аналізуються із залученням у разі потреби відповідних фахівців.

Орган виконавчої влади забезпечує врахування результатів обговорення під час прийняття остаточного рішення.

За результатами публічного громадського обговорення ОВВ готує звіт.

Звіт має бути доведений до відома громадськості шляхом оприлюднення його на офіційному веб-сайті відповідного органу влади та в інший прийнятний спосіб не пізніше, ніж через два тижні після закінчення обговорення.

У звіті за результатами громадського обговорення зазначаються:

- найменування органу влади, який проводив обговорення;
- назва проекту акта, який обговорювався;
- інформація про осіб, що узяли участь в обговоренні;
- інформація щодо пропозицій, які надійшли до органу влади за результатами обговорення;
- інформація стосовно врахування пропозицій та зауважень громадськості з обов'язковим обґрунтуванням прийнятого рішення та причин неврахування пропозицій та зауважень;
- інформація про рішення, прийняті за результатами обговорення.

Приклади

Звіт про результати проведення громадського обговорення проекту Закону України «Про внесення змін до Закону України «Про друковані засоби масової інформації (пресу) в Україні» щодо удосконалення державної реєстрації друкованих засобів масової інформації (Міністерство юстиції України; <http://www.minjust.gov.ua/0/29117>).

Звіт про результати публічного громадського обговорення проекту розпорядження голови обласної державної адміністрації «Про затвердження Порядку оприлюднення актів

обласної державної адміністрації та набуття ними чинності» (Львівська обласна державна адміністрація; <http://govuadocs.com.ua/docs/index-1188106.html>).

 Зверніть увагу!

Порядок проведення консультацій передбачає обов'язок ОВВ взаємодіяти із ЗМІ під час проведення консультацій з громадськістю та надавати їм необхідні інформаційно-аналітичні матеріали.

■ **Організуємо вивчення громадської думки**

Слід зазначити, що органи влади нечасто використовують соціологічні дослідження як форму консультацій з громадськістю. Проте без таких досліджень практично неможливо скласти уявлення про ставлення громадськості до соціально значущих проблем, оцінити діяльність органу влади та сформулювати коректні пропозиції щодо вдосконалення такої діяльності.

Крок 1. Підготовка до вивчення громадської думки

Орган виконавчої влади визначає:

- потребу у вивченні громадської думки з окремого питання;
- питання, з яких проводиться вивчення громадської думки, альтернативних пропозицій щодо їх вирішення;
- строк, форми і методи вивчення громадської думки;
- **на конкурсній основі** – дослідницькі організації, фахівців, експертів, громадські організації, які проводитимуть вивчення громадської думки (з переможцем конкурсу укладається договір);
- ступінь репрезентативності соціальних груп населення та заінтересованих сторін, які досліджуються.

 Зверніть увагу!

У пункті 23 Порядку проведення консультацій передбачено, що ОВВ проводить вивчення громадської думки із залученням до цього громадської ради.

Крок 2. Узагальнення, врахування і оприлюднення результатів

Орган виконавчої влади:

- отримує підсумкову інформацію про результати вивчення громадської думки;
- узагальнює громадську думку щодо запропонованого вирішення питань, які потребували вивчення громадської думки;
- забезпечує врахування громадської думки під час прийняття органом виконавчої влади остаточного рішення з питань, що потребували вивчення громадської думки;
- оприлюднює в обов'язковому порядку на офіційному веб-сайті ОВВ та в інший прийнятний спосіб результати вивчення громадської думки.

У звіті про результати вивчення громадської думки зазначається:

- найменування ОВВ, який організував вивчення громадської думки (вивчав громадську думку);

- найменування адміністративно-територіальної одиниці у разі вивчення громадської думки на окремій території;
- соціальні групи населення та заінтересовані сторони, вивчення думки яких проводилося;
- тема та питання, з яких проводилося вивчення громадської думки;
- методи, що застосовувалися для вивчення громадської думки;
- ступінь допустимого відхилення від обраної моделі дослідження;
- інформація про осіб, що проводили вивчення громадської думки;
- узагальнення громадської думки щодо запропонованого вирішення питань, які потребували вивчення громадської думки та її врахування під час прийняття ОВВ остаточного рішення;
- обґрунтування прийнятого рішення у разі неврахування громадської думки.

■ Поширені помилки у проведенні консультацій з громадськістю:

- позиціонування як консультацій з громадськістю будь-яких заходів із залученням громадських організацій, від прес-конференції до відзначення річниці боїв під Крутами. Це дискредитує консультації як інструмент участі громадськості в управлінні державними справами та підриває довіру організованої громадськості до органів влади;
- проведення формальних консультацій з громадськістю. Це відбувається у випадку некоректного обрання форми консультацій, неналежного поширення інформаційного повідомлення щодо проведення консультацій або виключення з процесу обговорення груп, на які безпосередньо впливає обговорюване рішення. Зокрема, сумнівно доцільним виглядає громадське обговорення тарифів на перевезення, на якому присутні тільки перевізники, водії, працівники державних підприємств і державні службовці;
- вибіркове виконання Порядку проведення консультацій. Наприклад, наявність оголошення про проведення консультацій, але відсутність звіту за їх результатами, або наявність звіту без зазначення у ньому результатів розгляду (врахування чи неврахування пропозицій). Будь-яке порушення законодавства публічними службовцями, навіть дрібне, підриває довіру громадян до органів влади;
- невиконання Порядку проведення консультацій. Вимоги цього нормативно-правового акта є імперативними, а не рекомендаційними для ОВВ. Відповідно, невнесення на публічне громадське обговорення проекту цільової програми, регуляторного акта чи інших документів, стосовно яких встановлено вимогу щодо їх обов'язкового публічного громадського обговорення, є порушенням процедури їх ухвалення і може бути підставою для визнання його нечинним.

4.2. Сприяння роботі громадських рад та інших консультативно-дорадчих органів

Громадська рада при ОВВ – це постійно діючий колегіальний виборний консультативно-дорадчий орган.

Порядок формування та здійснення повноважень громадських рад врегульовано Типовим положенням про громадську раду при міністерстві, іншому центральному органі виконавчої влади,

Раді міністрів Автономної Республіки Крим, обласній, Київській та Севастопольській міській, районній, районній у м. Києві та Севастополі державній адміністрації, що затверджене постановою КМУ «Про забезпечення участі громадськості у формуванні та реалізації державної політики» від 3 листопада 2010 року № 996 (далі – Типове положення про громадську раду).

Характеристики громадської ради	Вимоги Типового положення
Постійно діючий орган	Строк повноважень складу громадської ради – два роки.
Колегіальний орган	Основною формою роботи громадської ради є засідання, що проводяться у разі потреби, але не рідше одного разу на квартал.
Виборний орган	Склад громадської ради формується на установчих зборах шляхом рейтингового голосування за кандидатури, які добровільно заявили про бажання брати участь у роботі громадської ради та внесені інститутами громадянського суспільства ⁵ .
Консультативно-дорадчий орган	Подає органу виконавчої влади обов’язкові для розгляду пропозиції.

■ Сприяємо створенню громадської ради

Процес та результативність формування громадської ради значною мірою залежить від добросовісності та організованості самих ІГС. Адже вони входять до складу ініціативної групи, що організовує і проводить установчі збори. Утім, відповідальність за дотримання законодавства щодо формування громадських рад лежить на посадових особах ОВВ. Ініціативна

⁵ Під інститутами громадянського суспільства у Типовому положенні розуміють громадські, релігійні, благодійні організації, професійні спілки та їх об’єднання, творчі спілки, асоціації, організації роботодавців, недержавні засоби масової інформації та інші непідприємницькі товариства і установи, легалізовані відповідно до законодавства України.

група з підготовки установчих зборів не є ані юридичною особою, ані суб'єктом владних повноважень, ані будь-яким формуванням, що може виступити відповідачем у суді. Тому при виникненні конфліктів оскаржують діяльність чи бездіяльність посадових осіб ОБВ.

З огляду на це основним завданням ОБВ у процесі формування громадської ради є організація цього у суворій відповідності до вимог законодавства.

Крок 1. Організуємо роботу ініціативної групи з підготовки установчих зборів

Для формування складу громадської ради ОБВ утворює ініціативну групу з підготовки установчих зборів за участю ІГС.

Якщо при органі вже утворено громадську раду, то не пізніше ніж за 60 календарних днів до закінчення її повноважень вона утворює ініціативну робочу групу з підготовки установчих зборів для формування нового складу ради (вимоги пункту 8 Типового положення).

Незалежно від того, хто створював ініціативну групу, до її складу мають входити:

- представники ІГС, у тому числі ті, які є членами діючої громадської ради;
- представники органу, при якому утворюється громадська рада.

Склад ініціативної групи варто затверджувати наказом керівника ОБВ або структурного підрозділу, відповідального за зв'язки з громадськістю.

Хоча Типове положення не містить відповідної вимоги, до затвердження складу ініціативної групи на офіційному веб-сайті ОБВ слід розмістити оголошення про формування ініціативної групи та надати зацікавленим ІГС можливість увійти до її складу. Зазначене актуальне також для випадку формування ініціативної групи громадською радою. Такий крок підвищить довіру громадськості до ініціативної групи.

Крок 2. Оприлюднюємо оголошення про проведення установчих зборів

Не пізніше ніж за 30 календарних днів до проведення установчих зборів ОБВ в обов'язковому порядку оприлюднює на своєму офіційному веб-сайті та в інший прийнятний спосіб підготовлене ініціативною групою повідомлення про дату, час, місце, порядок проведення установчих зборів, порядок подання заяв для участі в установчих зборах, відомості про склад ініціативної групи та прізвище, ім'я, електронну адресу та номер телефону відповідальної особи (пункт 8 Типового положення).

Інформацію слід максимально поширити, використовуючи усі звичні засоби: прес-анонси та прес-релізи до місцевих ЗМІ, оголошення на громадських інформаційних ресурсах, дошках оголошень, адресні розсилки тощо.

Важливою частиною оголошення є чіткий перелік документів, що подаються до ініціативної групи для участі ІГС в установчих зборах. **Для участі в установчих зборах до ініціативної групи подається заява у довільній формі, підписана уповноваженою особою керівного органу ІГС.**

До заяви додаються:

- рішення керівника ІГС, якщо інше не передбачено його установчими документами, про делегування представника для участі в установчих зборах, посвідчене печаткою (у разі наявності);

- біографічна довідка делегованого представника ІГС;
- копії документів, що підтверджують легалізацію ІГС;
- інформація про результати діяльності ІГС протягом останніх двох років.

До оголошення варто долучити зразки документів, які треба подавати.

Приклади оголошення та інших документів, що створюються в процесі формування громадської ради, можна знайти на Порталі громадських рад за посиланням <http://gromrady.org.ua/arhiv/materialy>.

Крок 3. Організуємо прийом заяв на участь в установчих зборах

Відповідно до наведеної вимоги Типового положення заяви подають ініціативній групі. Проте на практиці вони можуть надходити не тільки на адресу, зазначену в оголошенні, а й на адресу ОБВ чи його структурних підрозділів (якщо вони не співпадають).

Ініціативна група має завести журнал для реєстрації заяв.

Ініціативній групі варто розглядати заяви оперативно, в міру їх надходження. Практика показує, що деякі ІГС подають неповний пакет документів, неналежно оформляють заяву та інше. В такому випадку можна звернутися в письмовій формі до такого ІГС з проханням в установленій строк усунути недоліки.

Крок 4. Оприлюднюємо списки учасників та готуємо установчі збори

Алгоритм дій ОБВ:

- за 10 календарних днів до проведення установчих зборів припинити приймання заяв;
- оприлюднити на своєму офіційному веб-сайті список учасників установчих зборів та список кандидатур до нового складу громадської ради, складений ініціативною групою на підставі поданих заяв;
- у разі потреби уточнити місце проведення установчих зборів, про що повідомити на своєму офіційному веб-сайті та в інший прийнятний спосіб (вимоги пункту 8 Типового положення).

Зверніть увагу!

Ініціативна група може відмовити в реєстрації делегата ІГС для участі в установчих зборах тільки у разі подання ним неповного або неналежно оформленого пакета документів та/або подання документів після закінчення строку їх подання. Про відмову у прийнятті документів ІГС для участі в установчих зборах ІГС треба повідомляти в письмовій формі із зазначенням усіх виявлених недоліків документів.

У разі недопущення представників ІГС до участі в установчих зборах за рішенням ініціативної групи доцільно оприлюднювати також список таких представників ІГС із зазначенням підстав їх недопущення.

Зверніть увагу!

Практика включення складу громадських рад посадових осіб органу влади, при якому створюється громадська рада (у якості делегатів ІГС), заслуговує на негативну оцінку. Хоча Типове положення про громадську раду не забороняє членства державних службовців у

громадських радах, це суперечить «духу закону» (зокрема, «духу» норми, відповідно до якої членами громадських рад можуть бути виключно представники ІГС).

Крок 5. Сприяємо проведенню установчих зборів

Під час проведення установчих зборів з числа їх учасників обирається голова зборів, секретар, лічильна комісія, заслуховується інформація про результати діяльності громадської ради, що діяла при ОВВ до проведення установчих зборів, якщо така була утворена (пункт 8 Типового положення).

Хоча цього не вимагає законодавство, керівник ОВВ або його заступник, а також керівник структурного підрозділу, відповідального за зв'язки з громадськістю, можуть виступити на установчих зборах з короткими промовами. Присутність цих посадових осіб позитивно впливає на атмосферу установчих зборів та закладає основу для ефективної співпраці.

Крок 6. Оприлюднюємо результати установчих зборів

Протокол установчих зборів, відомості про склад громадської ради ОВВ оприлюднює на своєму офіційному веб-сайті та в інший прийнятний спосіб (пункт 8 Типового положення).

Крок 7. Затверджуємо склад громадської ради

ОВВ затверджує склад громадської ради на підставі протоколу установчих зборів (пункт 9 Типового положення). Зазвичай це здійснюється шляхом видання наказу (розпорядження) керівника ОВВ.

Оскільки орган влади фактично несе відповідальність за дотримання законодавства в процесі формування громадської ради, можливим є незатвердження складу ради у випадку встановлення органом влади грубих порушень процедури її формування. У такому разі ОВВ доцільно сформувавати також нову ініціативну групу та оголосити повторне проведення установчих зборів для формування громадської ради. У разі виявлення порушень у частині (не)допущення делегатів ІГС до участі в установчих зборах доцільно оголосити повторний прийом заяв ІГС для участі в установчих зборах.

Крок 8. Погоджуємо Положення про громадську раду

Положення про громадську раду, розроблене на основі Типового положення, погоджується з ОВВ, при якому вона утворена, та схвалюється на її засіданні (пункт 2 Типового положення).

Положення погоджує керівник ОВВ або уповноважений ним заступник. Для цього він пропоставляє у відповідній частині документа резолюцію (наприклад, «Погоджено»), підпис та дату. Проте ОВВ також може погодити Положення про громадську раду своїм актом (наприклад, розпорядженням або наказом керівника ОВВ чи його структурного підрозділу).

■ Забезпечуємо функціонування громадської ради

Забезпечення секретаріату громадської ради приміщенням, засобами зв'язку, створення умов для роботи ради та проведення її засідань здійснює ОВВ (пункт 17 Типового положення).

В органі виконавчої влади функції щодо забезпечення взаємодії з громадською радою

зазвичай покладаються на структурний підрозділ у зв'язках з громадськістю, що має бути зафіксовано у положенні про відповідний структурний підрозділ.

Оскільки секретаріат громадської ради не потребує постійної присутності його членів в одному місці, то структурний підрозділ, який організаційно забезпечуватиме роботу ради, може надати представнику секретаріату можливість працювати в одному зі своїх приміщень (кабінетів). На структурний підрозділ, відповідальний за взаємодію із громадською радою, також покладається забезпечення секретаріату громадської ради засобами зв'язку (телефонний зв'язок та можливість використання комп'ютера із виходом в Інтернет). Якщо структурний підрозділ не має достатньої кількості комп'ютерів, доцільним є включення потреби в них до бюджетного запиту.

Хоча Типовим положенням не конкретизовано, які саме умови роботи громадської ради має забезпечити орган, до цих умов доцільно віднести:

- доступ до приміщення органу влади (наприклад, шляхом надання членам ради відповідних посвідчень та/або перепусток);
- надання, в межах чинного законодавства, інформації, необхідної для роботи ради (проекти актів, що подаються на підпис голови ОВВ або які виносить ОВВ на розгляд відповідної місцевої ради; проекти планів роботи ОВВ; проекти актів чи інформація щодо питань, які виносяться на громадське обговорення);
- створення спільних з органом влади робочих груп;
- входження уповноважених представників ради до колегій органу;
- забезпечення участі представників ради в робочих заходах органу влади;
- включення фінансування заходів громадської ради до регіональної програми сприяння розвитку громадянського суспільства.

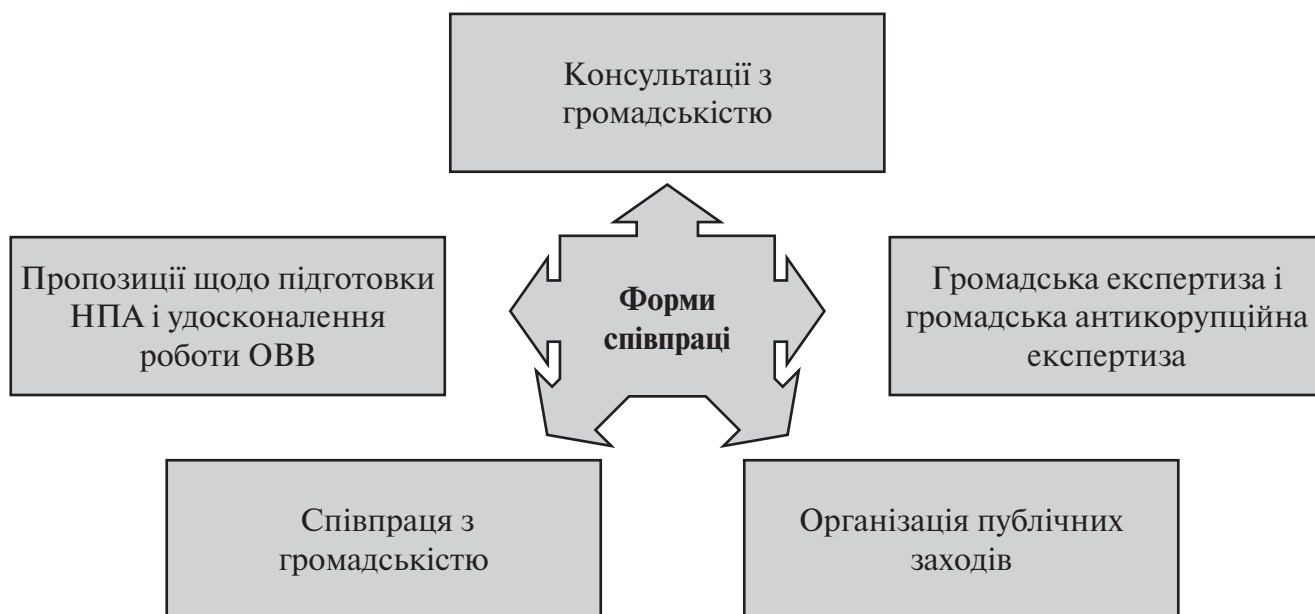
Конкретні положення про громадську раду при ОВВ можуть містити інші заходи щодо сприяння роботі громадської ради. Утім, важливо, щоб такі додаткові заходи знаходили відповідне відображення у нормативно закріплених функціях структурних підрозділів органу влади та обов'язках державних службовців, зокрема шляхом включення відповідних норм до регламенту органу влади, положень про структурні підрозділи та посадових інструкцій працівників відповідних структурних підрозділів.

Зверніть увагу!

Виконання органом виконавчої влади вимог Типового положення про громадську раду в частині забезпечення роботи ради безпосередньо сприятиме ефективності роботи Ради, але не гарантуватиме цього. Іншою важливою складовою забезпечення ефективної роботи громадської ради має стати спеціальне навчання членів громадської ради та підвищення їх спроможності для виконання покладених на консультативно-дорадчий орган функцій та наданих прав.

■ Співпрацюємо з громадською радою

Взаємовідносини ОВВ і громадської ради мають бути врегульовані двома актами: по-перше, регламентом ОВВ та, по-друге, положенням громадської ради і, частково, її регламентом.

У регламенті ОВВ варто передбачити:

- порядок подання громадською радою пропозицій до планів роботи ОВВ, інших нормативно-правових актів, загалом щодо діяльності ОВВ;
- порядок та строки реагування ОВВ на пропозиції та звернення громадської ради, порядок розгляду ОВВ поданих громадською радою пропозицій;
- залучення громадської ради або її комісії до здійснення апаратом чи структурними підрозділами ОВВ аналізу соціально-економічного і суспільно-політичного становища на відповідній території, розробки пропозицій щодо його поліпшення;
- висловлення громадською радою рекомендацій стосовно щорічної оцінки виконання державними службовцями покладених на них завдань;
- залучення громадської ради чи окремих її комісій до щоквартального аналізу роботи ОВВ з розгляду звернень громадян, підготовки рекомендацій, спрямованих на усунення причин виникнення обґрунтованих скарг і зауважень громадян;
- участь голови громадської ради (керівників комісій, членів) у роботі колегії ОВВ, інших дорадчих чи допоміжних органах чи службах, а також у нарадах, що проводить керівник, заступники чи структурні підрозділи ОВВ;
- залучення громадської ради до розробки та обговорення проектів наказів (розпоряджень) керівників ОВВ чи його структурних підрозділів;
- організаційні заходи для виконання Закону України «Про доступ до публічної інформації» (особливо в частині оприлюднення проектів НПА), а також таку систему документообігу, яка забезпечить громадській раді можливість отримувати оперативну інформацію про діяльність ОВВ.

Регламент роботи громадської ради розробляє і затверджує сама рада. Втім, він має відповідати нормам регламенту ОВВ у частині проведення консультацій з громадськістю та взаємодії із громадською радою. Тому органам влади доцільно делегувати своїх представників у робочу групу з розробки регламенту громадської ради.

■ Залучаємо громадську раду до розробки проектів НПА

Виконання громадською радою функції експертного центру для ОБВ значною мірою залежить від того, наскільки ОБВ інформує її про заплановану та поточну нормопроектну роботу. ОБВ доцільно:

- інформувати громадську раду про план нормопроектних робіт;
- залучати представників громадської ради до участі у робочих групах з розробки програм соціально-економічного розвитку, державних цільових чи регіональних програм, інших важливих нормативно-правових актів;
- надавати проекти актів громадській раді для проведення консультацій та надання пропозицій, залишаючи при цьому громадській раді достатньо часу для опрацювання документів.

■ Залучаємо громадську раду до консультацій з громадськістю

Відповідно до Типового положення про громадську раду громадська рада:

- готує та подає ОБВ пропозиції до орієнтовного плану проведення консультацій з громадськістю, а також щодо проведення консультацій, не передбачених таким планом;
- готує та подає пропозиції щодо організації консультацій з громадськістю;
- здійснює громадський контроль за врахуванням органом пропозицій та зауважень громадськості, а також дотриманням ним нормативно-правових актів, спрямованих на запобігання та протидію корупції;
- збирає, узагальнює та подає органу інформацію щодо пропозицій громадських організацій стосовно вирішення питань, які мають важливе суспільне значення.

Також громадська рада має право отримувати від органу проекти нормативно-правових актів з питань, що потребують проведення консультацій з громадськістю (пункт 5 Типового положення).

Зверніть увагу!

Відповідно до пункту 8 Порядку проведення консультацій з громадськістю, затвердженого постановою КМУ від 03.11.2010 року № 996 «Про забезпечення участі громадськості у формуванні та реалізації державної політики», проведення публічного громадського обговорення в обов'язковому порядку має включати надання громадській раді проектів відповідних нормативно-правових актів та інформаційно-аналітичних матеріалів до них. Таким чином, проведення публічного громадського обговорення через електронні консультації без окремого надання відповідних документів громадській раді є порушенням пункту 8 Порядку проведення консультацій.

Зверніть увагу!

Виконання громадською радою покладеної на неї функції щодо здійснення громадського контролю за врахуванням органом пропозицій та зауважень громадськості передбачає, що ОБВ має передавати громадській раді на її запит пропозиції, отримані в ході консультацій.

ОБВ доцільно залучати громадську раду до організації та проведення консультацій з громадськістю шляхом:

- включення до робочої групи з організаційного забезпечення проведення конкретного публічного обговорення чи вивчення громадської думки уповноважених представників громадської ради;
- використання для проведення консультацій ресурсів ІГС, представники яких увійшли до складу ради (за їх згодою); йдеться, передусім, про інформаційні ресурси, роботу волонтерів для інтерв'ю, експертний потенціал тощо.

■ Сприяємо громадській експертизі

Згідно з Типовим положенням про громадську раду громадська рада проводить відповідно до законодавства громадську експертизу та громадську антикорупційну експертизу проектів нормативно-правових актів.

Зверніть увагу!

У Порядку сприяння проведенню громадської експертизи діяльності органів виконавчої влади, затвердженому постановою КМУ від 5 листопада 2008 року № 976, серед суб'єктів проведення громадської експертизи громадські ради не передбачені. Утім, таке право надано громадським радам Типовим положенням про громадську раду. У випадку колізії вищу юридичну силу матиме акт, ухвалений пізніше. Відповідно, ОБВ не може відмовити громадській раді у проведенні громадської експертизи її діяльності на підставі того, що громадська рада не зазначена в якості суб'єкта проведення експертизи у Порядку сприяння проведенню громадської експертизи діяльності ОБВ.

■ Беремо участь у засіданнях та інших формах роботи громадської ради

Типове положення про громадську раду передбачає такі можливості залучення посадових осіб органу влади до роботи громадської ради:

- громадська рада має право залучати до своєї роботи ради працівників ОБВ (пункт 5);
- функції секретаря громадської ради може виконувати працівник структурного підрозділу у зв'язках з громадськістю органу, який не є членом громадської ради (пункт 13);
- у засіданнях громадської ради бере участь з правом дорадчого голосу уповноважений представник органу (пункт 14).

Участь представників ОБВ у роботі громадської ради позитивно впливає на ефективність її роботи. **Формами участі представників ОБВ у роботі громадської ради є:**

- участь керівника ОБВ в окремих засіданнях громадської ради чи періодичне проведення спеціальних зустрічей з її уповноваженими представниками;
- участь керівників, спеціалістів структурних підрозділів ОБВ в окремих засіданнях громадської ради чи її комісій, тимчасових комітетів тощо. Наприклад, якщо розглядається питання покращення транспортної схеми (міста, області), то доцільно бути присутньому службовцеві, до компетенції якого належить його вирішення;
- участь уповноваженого на те представника ОБВ в усіх засіданнях громадської ради;
- участь службовців ОБВ у робочих групах, спеціальних комісіях тощо, які створені з метою розробки окремих нормативно-правових актів, підготовки пропозицій щодо вирішення конкретної проблеми тощо.

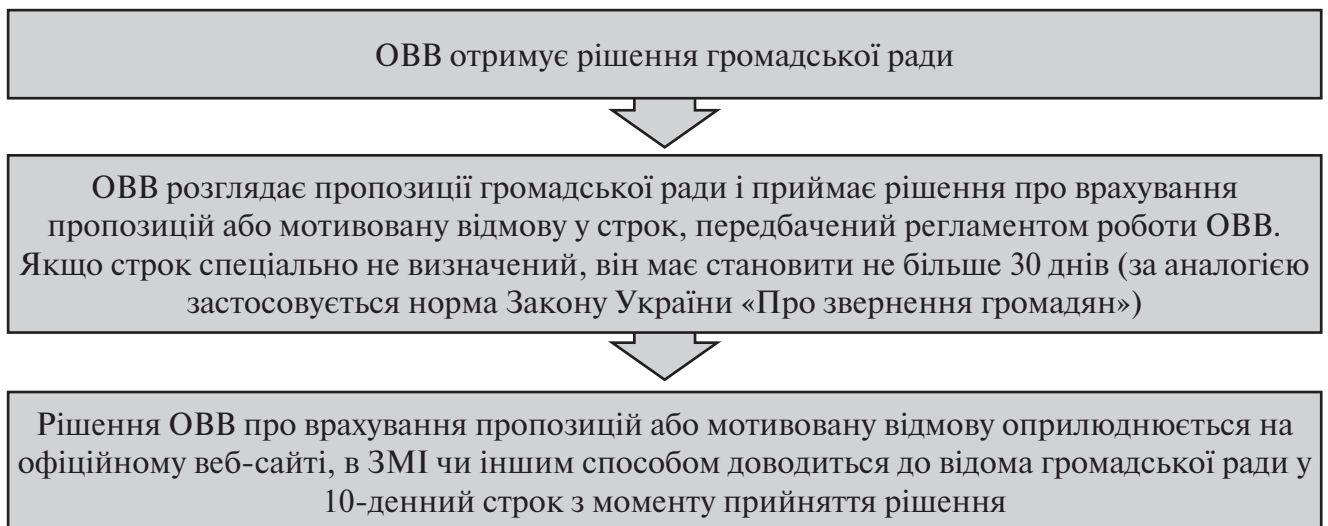
■ Враховуємо рішення та пропозиції громадської ради

Рішення громадської ради мають рекомендаційний характер, проте є обов'язковими для розгляду органом виконавчої влади, при якому вона утворена.

Рішення органу, прийняте за результатами розгляду пропозицій громадської ради, не пізніше ніж у десятиденний строк після його прийняття в обов'язковому порядку доводиться до відома членів громадської ради та громадськості шляхом його оприлюднення на офіційному веб-сайті органу та в інший прийнятний спосіб.

Інформація про прийняте рішення має містити відомості про врахування пропозицій громадської ради або причини їх відхилення (пункт 15 Типового положення).

Алгоритм дій ОВВ щодо розгляду пропозицій громадської ради може виглядати таким чином:

■ Висвітлюємо роботу громадської ради

Громадська рада інформує орган та громадськість про свою роботу шляхом розміщення в обов'язковому порядку в спеціально створеній рубриці «Громадська рада» на офіційному веб-сайті органу та оприлюднення в інший прийнятний спосіб матеріалів про установчі документи, план роботи, керівний склад, прийняті рішення, протоколи засідань, щорічні звіти про її роботу (пункт 16 Типового положення).

Хоча обов'язок про поширення інформації формально лежить на громадській раді, технічну можливість це зробити має тільки ОВВ. Таким чином, ОВВ має забезпечити оприлюднення інформації, наданої громадською радою.

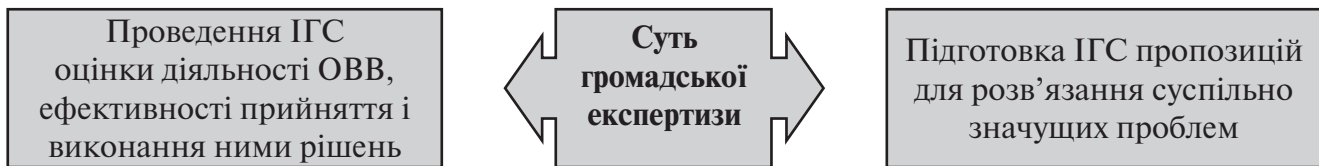
4.3. Створення умов для проведення громадських експертиз діяльності ОВВ та громадських антикорупційних експертиз проектів НПА

Громадська експертиза — це інструмент громадського контролю та участі громадян в управлінні державними справами. Досвід застосування цього інструменту переконливо свідчить, що він позитивно впливає на якість державної та місцевої політики.

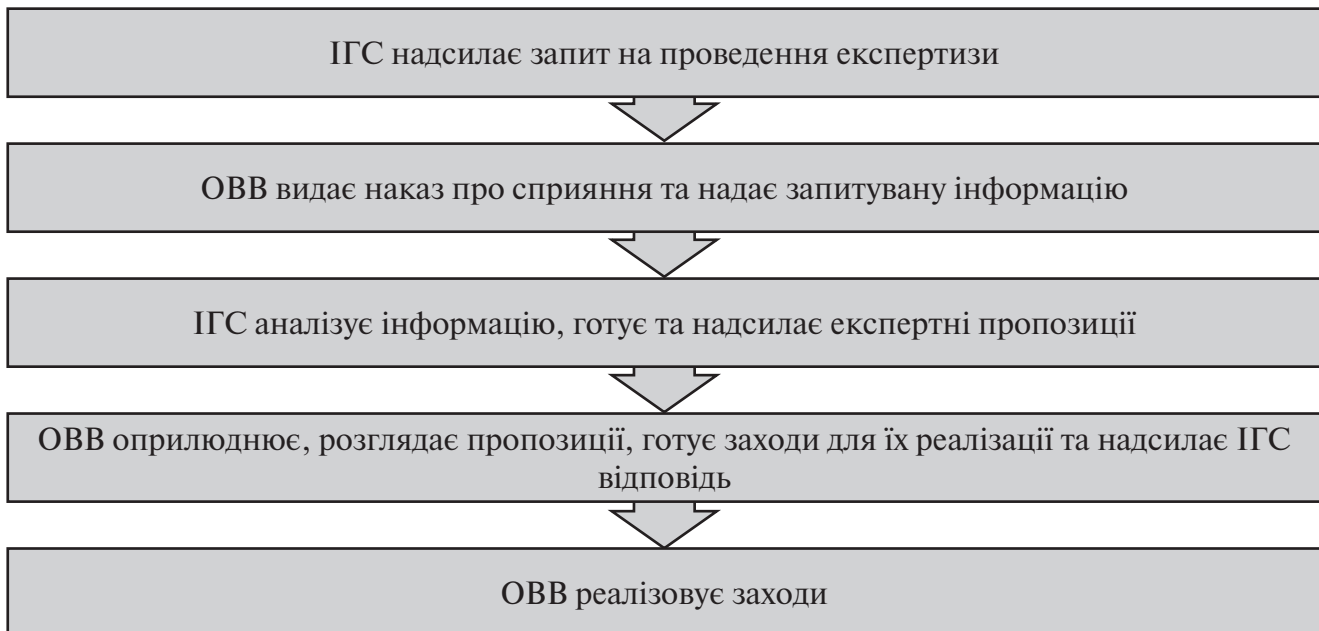
Громадська експертиза – це вигідно для органів влади як:

- інструмент реального залучення громадян до формування та реалізації державної політики;
- безкоштовні експертизи з найбільш гострих проблем;
- незалежна оцінка ефективності роботи органу влади;
- спосіб визначення чи корегування пріоритетів власної діяльності;
- комплекс порад, спрямованих на вирішення порушеної проблеми;
- спосіб демонстрації відкритості діяльності ОВВ та уникнення маніпуляцій громадською думкою щодо правомірності або ефективності рішень чи дій ОВВ.

Процедура сприяння органом виконавчої влади проведенню громадської експертизи визначена постановою КМУ від 5 листопада 2008 року № 976 «Про затвердження Порядку сприяння проведенню громадської експертизи діяльності органів виконавчої влади» (далі — Порядок сприяння проведенню громадської експертизи).

■ **Загальна схема сприяння органом виконавчої влади проведенню проведення громадської експертизи**

Датою початку проведення громадської експертизи є день надходження від ІГС⁶ належ-

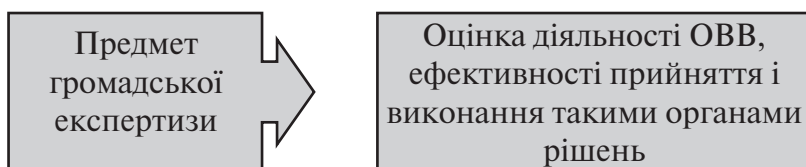
⁶ У Порядку сприяння проведенню громадської експертизи під інститутами громадянського суспільства (ІГС) слід розуміти громадські організації, професійні та творчі спілки, організації роботодавців, благодійні і релігійні організації, органи самоорганізації населення, недержавні засоби масової інформації та інші невідприємницькі товариства і установи, легалізовані відповідно до законодавства. Варто зазначити, що відповідно до Цивільного кодексу України політичні партії також належать до невідприємницьких товариств.

но оформленого письмового запиту (пункт 3 Порядку сприяння проведенню громадської експертизи).

Орган виконавчої влади сприяє ІГС у проведенні громадської експертизи у разі надходження від нього письмового запиту із зазначенням:

- його найменування, відомостей про легалізацію, місцезнаходження та електронної адреси (за наявності);
- предмета і мети громадської експертизи;
- переліку документів та інших матеріалів, необхідних для проведення громадської експертизи;
- адреси, за якою надсилається відповідь на запит, або прізвища, ім'я та по батькові особи, уповноваженої одержати таку відповідь, її контактного телефону і електронної адреси (за наявності) (пункт 3 Порядку сприяння проведенню громадської експертизи).

Відповідно до судової практики ІГС не зобов'язані подавати копії документів про легалізацію, достатньо навести дані щодо легалізації у самому запиті.

Крок 1. Надаємо інформацію для проведення експертизи

Орган виконавчої влади після надходження від ІГС письмового запиту щодо проведення громадської експертизи:

- 1) видає у **тижневий строк наказ (розпорядження)** про проведення такої експертизи і заходів, пов'язаних з підготовкою матеріалів, із зазначенням прізвища, імені, по батькові та посади особи (осіб), відповідальної (відповідальних) за забезпечення взаємодії з ІГС, **зміст якого доводить до відома ІГС**, що ініціює проведення громадської експертизи, протягом **трьох днів** з моменту його видання;
- 2) утворює у разі потреби **робочу групу** для підготовки матеріалів із залученням представників ІГС, що ініціює проведення громадської експертизи;
- 3) розміщує у **тижневий строк інформацію** про надходження запиту щодо проведення громадської експертизи та заходи, здійснені ОБВ з метою сприяння її проведенню, на власному веб-сайті;
- 4) **подає ІГС матеріали** або завірені в установленому порядку їх копії з урахуванням вимог та строку, визначених Законом України «Про інформацію» (пункт 4 Порядку сприяння проведенню громадської експертизи).

Ефективність громадської експертизи залежить від трьох чинників:

- професійності та послідовності дій експертів, які її проводять (відповідальність ІГС);
- повноти та достовірності наданої інформації, точності у виконанні вимог зі сприяння громадській експертизі (відповідальність ОБВ);

- рівня та якості взаємодії між ОВВ та ІГС (спільна відповідальність ОВВ та ІГС).

Враховуючи це, на етапі надання інформації для ОВВ створюємо всі умови для налагодження співпраці з громадськими експертами. Наприклад, варто скористатися правом і створити робочу групу для сприяння проведенню експертизи, до складу якої обов'язково включити представників ІГС.

Під час підготовки матеріалів для громадської експертизи у службовців ОВВ виникає чимало питань щодо того, яку саме інформацію, в якій кількості і в якій формі слід надавати. Не отримавши всієї необхідної інформації, ІГС все одно подаватиме повторний запит. Саме тому проведення одного-двох засідань робочої групи може зекономити чимало часу та ресурсів обох інституцій. Що більше громадські експерти дізнаються про труднощі, з якими стикається ОВВ при виконанні певного завдання, то більш практичними будуть їхні пропозиції.

Якщо на цьому етапі роботи з ІГС виникнуть труднощі, слід вжити заходів для уникнення неконструктивної критики. Не варто відмовляти у проведенні експертизи, крім випадків, коли для цього є законні підстави. Навпаки, доцільно зробити процедуру сприяння цій експертизі максимально відкритою та прозорою: висвітлювати щонайменше на своєму офіційному веб-сайті⁷ кожну свою дію – видання наказу (розпорядження), план заходів, склад робочої групи, дати і протоколи її засідань; розмістити текст запиту ІГС, прізвища і вимоги її представників. Ніщо так не сприяє безпідставній критиці, як відсутність або недостатність інформації.

Крок 2. Враховуємо результати громадської експертизи

Орган виконавчої влади після надходження експертних пропозицій:

- 1) **розміщує** їх у тижневий строк на власному **веб-сайті**;
- 2) **розглядає** їх на найближчому засіданні колегії за участю представників ІГС, що проводив громадську експертизу. У разі коли колегію не утворено, експертні пропозиції розглядає керівник ОВВ у двотижневий строк за участю представників ІГС, що проводив громадську експертизу;
- 3) **розробляє і затверджує** за результатами розгляду експертних пропозицій **заходи**, спрямовані на їх реалізацію;
- 4) **подає** у десятиденний строк ІГС, що проводив громадську експертизу, **письмову відповідь** про результати розгляду експертних пропозицій та заходи, спрямовані на їх реалізацію, з одночасним розміщенням відповідної інформації у засобах масової інформації та/або на власному веб-сайті;
- 5) **надсилає** нижче зазначену **інформацію** в письмовій та електронній формі **Секретаріату КМУ** для розміщення на урядовому веб-сайті «Громадянське суспільство і влада» (пункт 7 Порядку сприяння проведенню громадської експертизи).

⁷ Для цього найкраще створити окрему закладку під назвою «Громадська експертиза».

Перелік інформації, яку ОБВ надсилає Секретаріату КМУ:

- інформацію про найменування, прізвище, ім'я, по батькові керівника, поштову адресу, контактні дані ІГС, що проводив громадську експертизу, предмет та строки її проведення;
- експертні пропозиції, подані ІГС за результатами проведеної громадської експертизи;
- затверджені ОБВ заходи для реалізації експертних пропозицій;
- відповідь ОБВ інституту громадянського суспільства про результати розгляду експертних пропозицій та заходи для їх реалізації (пункт 7 Порядку сприяння проведенню громадської експертизи).

На цьому етапі сприяння проведенню громадської експертизи публічність (тобто висвітлення) кожної дії ОБВ так само важлива, як і на попередньому.

До розгляду пропозицій за результатами експертизи варто залучити також посадових осіб ОБВ, які розроблятимуть заходи для реалізації експертних пропозицій. В порядку денному засідання колегії слід передбачити достатньо часу для того, щоб громадські експерти виступили з короткою презентацією своїх пропозицій і відповіли на всі питання.

Зверніть увагу!

Порядок сприяння проведенню громадської експертизи містить імперативні норми щодо врахування експертних пропозицій. Таким чином, формально ОБВ не має права відмовити у врахуванні пропозицій за результатами громадської експертизи.

Приклади

Заходи Державного управління охорони навколишнього природного середовища у Львівській області, спрямовані на реалізацію пропозицій, висвітлених в експертному висновку Міжнародної благодійної організації «Екологія-право-людина» № 1/2011 за результатами громадської експертизи виконання Закону України «Про доступ до публічної інформації» (http://civic.kmu.gov.ua/consult_mvc_kmu/civex/attach/174695).

Заходи, спрямовані на реалізацію експертних пропозицій, підготовлених за результатами громадської експертизи стану виконання Порядку використання коштів Державного бюджету для виконання програм, пов'язаних з соціальним захистом громадян, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи (Славутицька міська рада; http://civic.kmu.gov.ua/consult_mvc_kmu/civex/attach/163389).

На урядовому порталі «Громадянське суспільство і влада» створений і діє доволі цікавий та корисний і для ОБВ, і для ІГС ресурс. Йдеться про **Реєстр громадських експертиз діяльності ОБВ**. Тут можна отримати інформацію про завершені громадські експертизи діяльності ОБВ та ОМС, ознайомитися з експертними пропозиціями, заходами для їх реалізації.

■ Поширені помилки або чого робити не варто:

- Відмовляти у сприянні проведенню громадської експертизи, використовуючи не передбачені Порядком сприяння проведенню громадської експертизи підстави. **ОБВ**

має право відмовити у сприянні проведенню громадської експертизи тільки у таких випадках:

1. Із запитом про проведення експертизи звернулася організація (група осіб), що не визнається Порядком сприяння проведенню громадської експертизи інститутом громадянського суспільства (окрім громадської ради);
  2. Поданий ІГС запит не містить усіх обов'язкових реквізитів (див. вище).
- Суди, якщо ІГС у таких випадках до них звертаються з позовом, задовольняють позовні вимоги і зобов'язують ОВВ виконувати Порядок сприяння проведенню громадської експертизи.
  - Вимагати для видання наказу (розпорядження) про сприяння проведенню громадської експертизи інформацію (копії документів), не передбачені Порядком сприяння проведенню громадської експертизи, як-от копія статуту ІГС, свідоцтва про реєстрацію тощо. Судова практика аналогічна наведеній вище.
  - Ігнорувати запит щодо проведення громадської експертизи. Це, окрім Порядку сприяння проведенню громадської експертизи, також порушує конституційне право громадян на отримання відповіді від органів державної влади. Результат описано вище.

■ Сприяємо проведенню громадської антикорупційної експертизи проектів актів

Право проведення громадської антикорупційної експертизи проектів актів передбачене Законом України «Про засади запобігання і протидії корупції».

Стаття 15. Антикорупційна експертиза проектів нормативно-правових актів

3. За ініціативою фізичних осіб, об'єднань громадян, юридичних осіб може проводитися громадська антикорупційна експертиза проектів нормативно-правових актів.

Проведення громадської антикорупційної експертизи проектів нормативно-правових актів та оприлюднення її результатів здійснюються за рахунок відповідних фізичних осіб, об'єднань громадян, юридичних осіб або інших джерел, не заборонених законодавством.

Утім, порядок проведення/сприяння такої експертизи не набуває правового визначення. Методологія проведення такої експертизи визначена наказом Міністерства юстиції України № 1380/5 від 23.06.2010 року «Про затвердження Методології проведення антикорупційної експертизи проектів нормативно-правових актів». Проте цей наказ має обов'язковий характер лише для ОВВ і не визначає чіткого порядку дій органу влади для сприяння проведенню громадської антикорупційної експертизи.

З огляду на це доцільно використовувати норми чинного законодавства, що регулюють схожі суспільні відносини (аналогія законодавства).

Шляхи проведення громадської антикорупційної експертизи:

- ІГС отримує проект нормативно-правового акта відповідно до Закону України «Про доступ до публічної інформації», проводить антикорупційну експертизу і подає експертні пропозиції в порядку, передбаченому Законом України «Про звернення громадян»;

- ІГС звертається до ОВВ із запитом на проведення громадської антикорупційної експертизи і просить сприяти її проведенню згідно з Порядком сприяння проведенню громадської експертизи;
- ІГС звертається до Громадської ради, створеної при відповідному ОВВ, яка проводить за його участю антикорупційну експертизу, оформляє її результати своїм рішенням і подає в порядку, передбаченому Типовим положенням про громадську раду при міністерстві, іншому центральному ОВВ, Раді міністрів Автономної Республіки Крим, обласній, Київській та Севастопольській міській, районній, районній у містах Києві та Севастополі державній адміністрації, затвердженим постановою КМУ від 03.11.2010 року № 996 «Про забезпечення участі громадськості у формуванні та реалізації державної політики».

4.4. Залучення ІГС до соціального діалогу

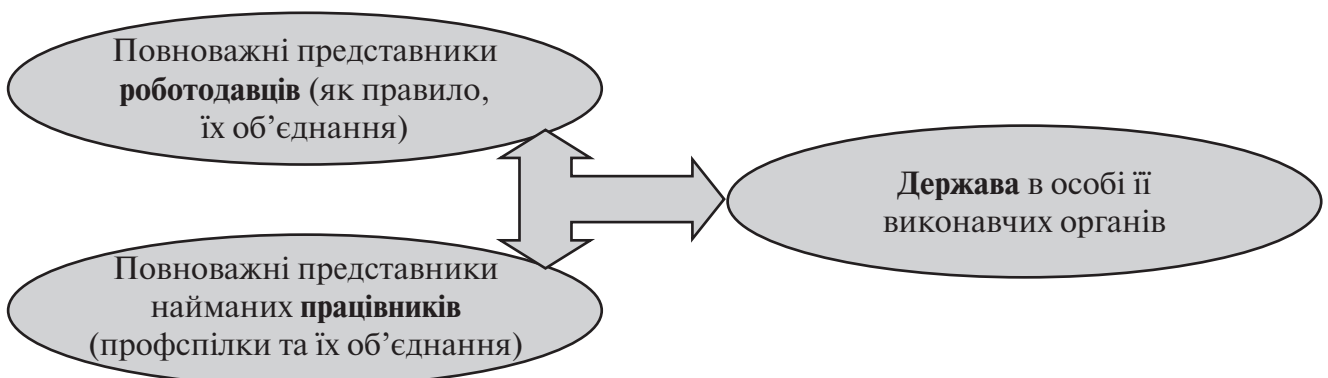
Соціальний діалог (партнерство) як суспільне явище є неодмінною складовою громадянського суспільства. Це своєрідний демократичний спосіб узгодження інтересів роботодавців та працівників як різних соціальних груп. Інтереси цих груп не можуть і не повинні бути однаковими. Проте за допомогою переговорів, укладення договорів, процедур примирення, інших форм соціального партнерства відносини «роботодавець — працівник» можуть бути взаємовигідними.

Залежно від того, наскільки активну участь у соціальному діалозі (партнерстві) бере держава, виділяють два його види: біпартизм та трипартизм. У таких країнах, як США, Велика Британія, Канада, співпраця здебільшого ведеться між роботодавцями і працівниками (біпартизм). Натомість держава зберігає за собою організаційну роль: контролює дотримання умов переговорів, може виступати арбітром при виникненні конфліктів. За трипартизму держава в особі її виконавчих органів є повноцінною стороною переговорів. Такий вид набув поширення у Франції, Німеччині, Австрії, а також в Україні.

Соціальний діалог (партнерство) — це система відносин між роботодавцями, найманими працівниками та державою, яка полягає в застосуванні переговорів, примирних та інших процедур, з метою забезпечення інтересів усіх трьох сторін на паритетних засадах. Відповідно до Закону України «Про соціальний діалог» соціальний діалог розглядається як інструмент регулювання трудових, соціальних, економічних відносин у державі.

■ Суб'єкти соціального діалогу

(відповідно до статті 4 Закону України «Про соціальний діалог»)

Порядок налагодження соціального діалогу визначається профільним Законом України «Про соціальний діалог», а також законами України «Про професійні спілки, їх права та гарантії діяльності», «Про організації роботодавців», «Про колективні договори і угоди», «Про порядок вирішення колективних трудових спорів (конфліктів)», трудовим законодавством, Господарським кодексом України, іншими нормативно-правовими актами України, міжнародними договорами, згода на обов'язковість яких дана Верховною Радою України.

■ Враховуємо принципи соціального діалогу

Складність відносин між найманими працівниками, роботодавцями і органами державної влади, різносторонність їх інтересів ставить надзвичайно складні завдання щодо їх узгодження. З огляду на це для досягнення позитивних результатів слід використовувати передбачені законом процедури (форми соціального діалогу) та дотримуватися принципів, закріплених у законі.

Згідно зі статтею 3 Закону України «Про соціальний діалог» соціальний діалог здійснюється на принципах:

- законності та верховенства права;
- репрезентативності і правоможності сторін та їх представників;
- незалежності та рівноправності сторін;
- конструктивності та взаємодії;
- добровільності та прийняття реальних зобов'язань;
- взаємної поваги та пошуку компромісних рішень;
- обов'язковості розгляду пропозицій сторін;
- пріоритету узгоджувальних процедур;
- відкритості та гласності;
- обов'язковості дотримання досягнутих домовленостей;
- відповідальності за виконання взятих зобов'язань.

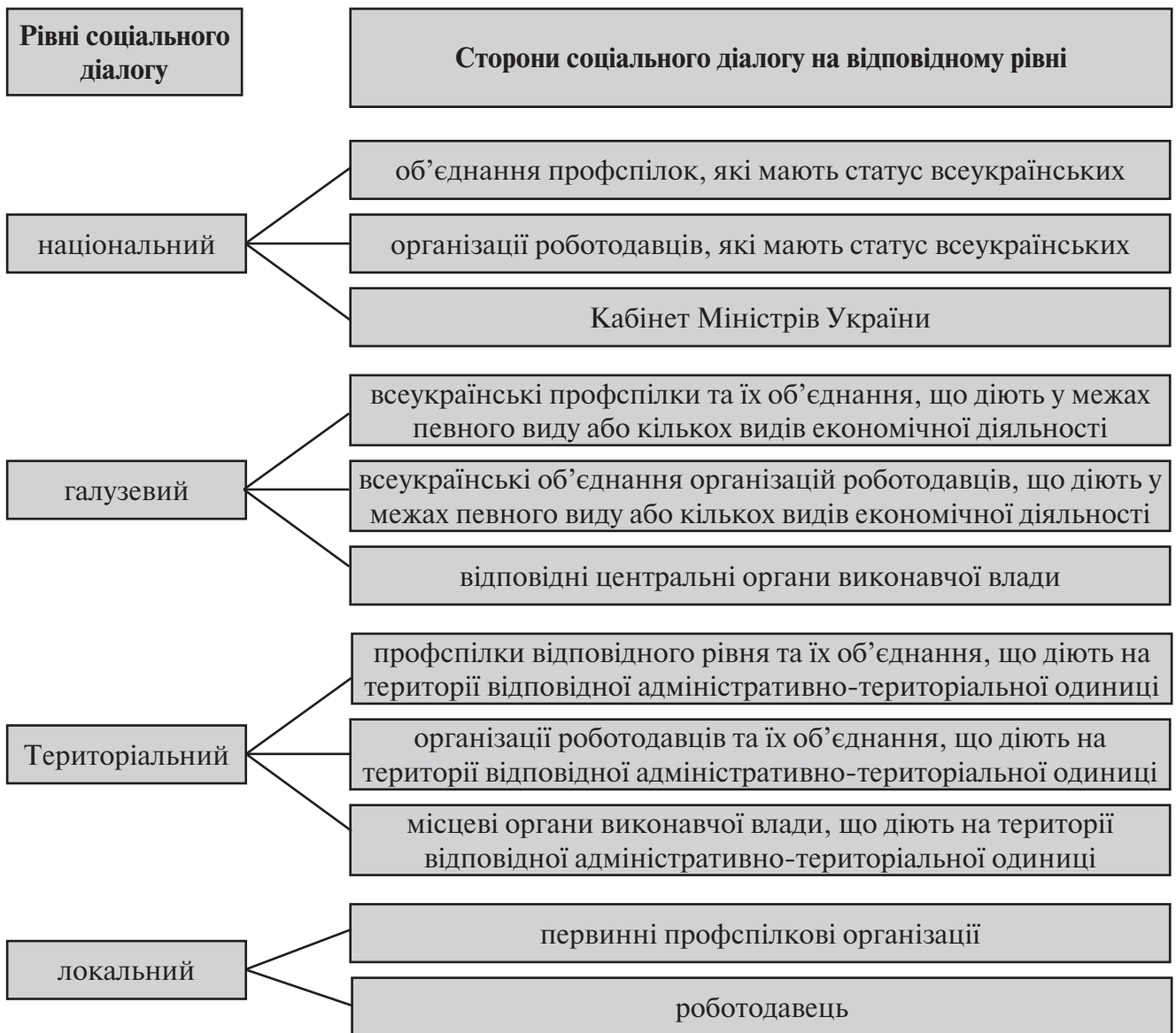
Зверніть увагу!

Законом України «Про соціальний діалог» встановлено вимоги щодо забезпечення репрезентативності суб'єктів профспілкової сторони та сторони роботодавців для участі у колективних переговорах з укладення колективних договорів і угод, тристоронніх або двосторонніх органах та у міжнародних заходах. Це означає, що суб'єкти, які не відповідають критеріям репрезентативності, не можуть виступати сторонами соціального діалогу.

Загальними критеріями репрезентативності для суб'єктів профспілкової сторони та сторони роботодавців є:

- легалізація (реєстрація) зазначених організацій (об'єднань) та їх статус;
- для профспілок, їх організацій та об'єднань – загальна чисельність їх членів, для організацій роботодавців та їх об'єднань – загальна чисельність працівників, які працюють на підприємствах – членах відповідних організацій роботодавців;
- галузева та територіальна розгалуженість.

Крім того, статтю 6 Закону України «Про соціальний діалог» встановлено спеціальні критерії репрезентативності для різних рівнів соціального діалогу.

Здійснення оцінки відповідності суб'єктів соціального діалогу критеріям репрезентативності та її підтвердження покладено на Національну службу посередництва і примирення та її територіальні відділення⁸.

■ Використовуємо різні форми соціального діалогу

Статтю 8 Закону України «Про соціальний діалог» передбачено певні форми соціального діалогу.

Обмін інформацією здійснюється з метою з'ясування позицій, досягнення домовленостей, пошуку компромісу і прийняття спільних рішень з питань економічної та соціальної політики.

⁸ Докладніше див.: <http://www.nspp.gov.ua>.

Порядок обміну інформацією визначається сторонами. Жодна із сторін не може відмовити в наданні інформації, крім випадків, якщо така інформація відповідно до закону належить до інформації з обмеженим доступом.

Консультації проводяться за пропозицією сторони соціального діалогу з метою визначення та зближення позицій сторін при прийнятті ними рішень, що належать до їх компетенції.

Сторона-ініціатор направляє іншим сторонам письмову пропозицію із зазначенням предмета консультації та терміну її проведення. Сторони, які одержали таку пропозицію, зобов'язані взяти участь у консультації, спільно погодити порядок і строки її проведення та визначити склад учасників.

Узгоджувальні процедури здійснюються з метою врахування позицій сторін, вироблення компромісних узгоджених рішень під час розроблення проектів нормативно-правових актів.

Порядок проведення узгоджувальних процедур визначається органами соціального діалогу відповідного рівня, якщо інше не передбачено законодавством або колективними угодами. Недосягнення компромісу між сторонами за результатами узгоджувальних процедур не може бути підставою для перешкоджання роботі органів соціального діалогу.

Колективні переговори проводяться з метою укладення колективних договорів і угод.

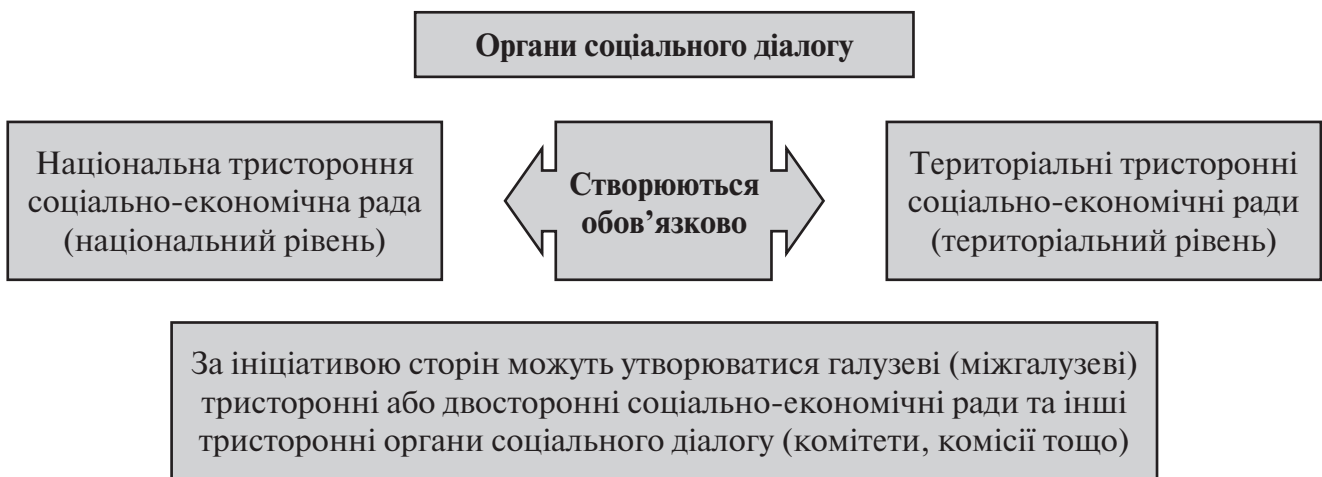
За результатами колективних переговорів укладаються колективні договори та угоди:

- на національному рівні – генеральна угода;
- на галузевому рівні – галузеві (міжгалузеві) угоди;
- на територіальному рівні – територіальні угоди;
- на локальному рівні – колективні договори.

Порядок проведення колективних переговорів визначається законом.

⚠ Зверніть увагу!

Оскільки ОВВ належать до сторін соціального діалогу, на них поширюється вимога щодо обов'язковості участі у консультаціях та надання інформації на запит інших сторін соціального діалогу.

У Законі України «Про соціальний діалог» визначено таку послідовність дій для створення тристоронніх органів соціального діалогу:

1. Ініціювання створення органу соціального діалогу будь-якою із сторін соціального діалогу.
2. Створення органів соціального діалогу спільним рішенням сторін із визначенням кількісного складу такого органу.
3. Самостійне делегування кожною із сторін своїх повноважних представників для участі у роботі органу соціального діалогу. У випадку ОБВ на національному рівні такі представники визначаються Кабміном (на галузевому рівні – рішенням центральних ОБВ), на територіальному рівні – рішеннями місцевих ОБВ та/або ОМС, що діють на території відповідної адміністративно-територіальної одиниці.
4. Профспілкова сторона та сторона роботодавців, суб'єкти яких підтвердили свою репрезентативність, самостійно визначають порядок обрання (делегування) представників профспілок і організацій роботодавців до органів соціального діалогу на зібранні повноважних представників організацій та їх об'єднань, що мають право участі в соціальному діалозі відповідного рівня. Зібрання повноважних представників вважається правомочним, якщо в ньому взяли участь представники більше половини репрезентативних організацій відповідного рівня, які дали згоду на участь у зібранні.

■ Створюємо територіальні тристоронні соціально-економічні ради

Відповідно до статті 17 Закону України «Про соціальний діалог» територіальним рівнем соціального діалогу є рівень Автономної Республіки Крим, областей, міст Києва та Севастополя. Створення таких рад не визначено як обов'язкове, проте ініціатором цього може бути будь-яка із сторін соціального діалогу.

Координацію організаційних заходів щодо створення територіальної ради здійснює відповідно Рада міністрів Автономної Республіки Крим, обласні, Київська та Севастопольська міські державні адміністрації.

Рішення про утворення територіальної ради та кількість її членів приймається сторонами соціального діалогу відповідного рівня та затверджується розпорядженням відповідно Ради міністрів Автономної Республіки Крим, обласних, Київської та Севастопольської міських державних адміністрацій.

Територіальна рада об'єднує представників сторін соціального діалогу в рівній кількості. Персональний склад територіальної ради визначає кожна сторона самостійно.

Строк повноважень членів ради становить шість років.

Як і у випадку із громадськими радами, організаційне та матеріально-технічне забезпечення діяльності територіальної ради покладене на ОБВ.

Територіальна рада має право подавати органу влади обов'язкові для розгляду пропозиції і рекомендації щодо:

- проектів територіальних програм економічного та соціального розвитку;

- формування місцевого бюджету на відповідний рік;
- нормативно-правових актів, що приймаються ОВВ та ОМС та стосуються регулювання економічних і соціально-трудова відносин суб'єктів соціального діалогу відповідної адміністративно-територіальної одиниці;
- оплати праці, забезпечення гідних умов праці на підприємствах, в установах і організаціях, розташованих на території відповідної адміністративно-територіальної одиниці;
- створення сприятливого середовища для ефективної діяльності підприємств, професійних спілок та організацій роботодавців, що діють на території відповідної адміністративно-територіальної одиниці.

При цьому територіальна рада має право делегувати своїх представників для участі в обговоренні органами виконавчої влади та органами місцевого самоврядування, професійними спілками та організаціями роботодавців питань соціальної та економічної політики.

Зверніть увагу!

Рішення, прийняті тристоронніми або двосторонніми органами соціального діалогу в межах їх повноважень, є обов'язковими для розгляду органами державної влади та органами місцевого самоврядування, профспілками та їх об'єднаннями, організаціями роботодавців та їх об'єднаннями відповідного рівня (стаття 9 Закону України «Про соціальний діалог»)

4.5. Запровадження інструментів місцевої демократії

Громадянське суспільство починається з місцевої демократії, оскільки більшість безпосередньо значущих для громадян питань виникають і вирішуються на місцевому рівні.

■ Враховуємо міжнародні стандарти

Міжнародні стандарти місцевої демократії:

- Європейська хартія місцевого самоврядування від 15 жовтня 1985 року (обов'язкова для реалізації в Україні відповідно до Закону України «Про ратифікацію Європейської хартії місцевого самоврядування»);
- Європейська типова конвенція про основні принципи транскордонного співробітництва між територіальними общинами або органами влади (обов'язкова для реалізації в Україні відповідно до постанови Верховної Ради України від 14 липня 1993 року № 3386-ХІІ «Про приєднання України до Додаткового протоколу до Європейської конвенції про інформацію щодо іноземного законодавства 1978 року»);
- Європейська хартія регіональних мов або мов меншин від 5 листопада 1992 року. Набрала чинності у 1998 році (обов'язкова для реалізації в Україні відповідно до Закону України «Про ратифікацію Європейської хартії регіональних мов або мов меншин»);

- Додатковий протокол до Європейської Хартії місцевого самоврядування щодо права участі громадян у діяльності органів місцевого самоврядування;
- Європейська конвенція про участь іноземців у громадському житті на місцевому рівні від 5 лютого 1992 року;
- Європейська Хартія щодо участі молоді у громадському житті на місцевому та регіональному рівнях (ця Хартія не має статусу конвенції, була прийнята Конгресом місцевих та регіональних влад Ради Європи на 10-й пленарній сесії 21 травня 2003 року);
- Рекомендація 19 (2001) Комітету Міністрів Ради Європи «Про участь громадян у громадському житті на місцевому рівні» (ухвалена 6 грудня 2001 року).

Окрім зазначених, радимо також ознайомитися з **Європейською стратегією інновацій та доброго врядування на місцевому рівні та її принципами** (затверджена Комітетом Міністрів Ради Європи у 2008 році). Зазначена стратегія впроваджує діагностичний інструмент Ради Європи щодо участі громадян у суспільно-політичному житті на місцевому рівні (CLEAR). Він допомагає проаналізувати п'ять факторів, які лежать в основі процесів залучення громадян до суспільно-політичного життя на місцевому рівні, і містить практичні рекомендації щодо розробки на основі проведеного аналізу програм роботи з громадськістю.

Витяг з Рекомендації 19 (2001) Комітету Міністрів Ради Європи «Про участь громадян у громадському житті на місцевому рівні»

Кроки та заходи для заохочення та посилення участі громадян у громадському житті на місцевому рівні

... Необхідно підвищити рівень прозорості роботи місцевих органів влади, зокрема:

i. Необхідно забезпечити публічний характер процесу ухвалення рішень на місцевому рівні (оприлюднення порядку денного засідань місцевих рад та місцевих виконавчих органів, відкритий доступ громадян до засідань місцевих рад та їх комітетів, зустрічі у форматі «відповіді – запитання», оприлюднення протоколів засідань та рішень тощо);

ii. Необхідно забезпечити та полегшити доступ усіх громадян до інформації, яка стосується місцевих справ (створення інформаційних бюро, центрів документації, баз даних; застосування інформаційних технологій; спрощення адміністративних процедур та зменшення їх вартості тощо);

iii. Необхідно надавати адекватну інформацію про адміністративні органи та їх організаційну структуру, а також інформувати громадян про адміністративні процедури, які їх безпосередньо стосуються, та про відповідальних службових осіб.

<...> Кроки та заходи для заохочення громадян до участі в ухваленні рішень на місцевому рівні та в управлінні місцевими справами

1. Необхідно підтримувати діалог між громадянами та місцевими виборними посадовими особами та знайомити місцеві органи управління з різноманітними формами комунікацій з громадянами, а також з можливостями забезпечення безпосередньої участі громадян в ухваленні рішень. Необхідний рівень свідомості громадян можна досягти че-

рез оприлюднення відповідних нормативних документів (наприклад, у формі Хартії про участь громадян у громадському житті на місцевому рівні), проведення конференцій та семінарів або через створення веб-сторінки для поширення позитивного практичного досвіду...

■ Аналізуємо українське законодавство

Інструменти місцевої демократії передбачені певними нормативно-правовими актами України.

Конституція України закріплює право на свободу слова, отримання і поширення інформації (стаття 34), право подавати звернення та отримувати відповіді від органів державної влади та місцевого самоврядування (стаття 40), виборчі права (статті 69-74), основи місцевого самоврядування (статті 140-146) тощо.

Закон України «Про доступ до публічної інформації» містить вимоги оприлюднювати та надавати на запити громадян публічну інформацію.

Закон України «Про місцеве самоврядування в Україні» передбачає порядок реалізації права жителів села, селища, міста вирішувати питання місцевого значення як безпосередньо, так і через ОМС. Ідеться про місцевий референдум (стаття 7), загальні збори громадян за місцем проживання (стаття 8), місцеві ініціативи (стаття 9), громадські слухання (стаття 13), органи самоорганізації населення (стаття 14), повноваження представницьких органів (рад), їх виконавчих органів, сільських, селищних, міських голів.

Закон України «Про органи самоорганізації населення» визначає правовий статус, порядок організації та діяльності органів самоорганізації населення.

Закон України «Про вибори депутатів Верховної Ради Автономної Республіки Крим, місцевих рад та сільських, селищних, міських голів» визначає основні засади, організацію і порядок проведення виборів депутатів Верховної Ради Автономної Республіки Крим, обласних, районних, міських, районних у містах, сільських, селищних рад та сільських, селищних, міських голів.

Закон України «Про статус депутатів місцевих рад» визначає порядок здійснення ними своїх повноважень та врегульовує відносини з виборцями (порядок звітування, відкликання тощо).

Закон України «Про звернення громадян» встановлює порядок подання пропозицій, клопотань, заяв та скарг, у тому числі органам та посадовим особам місцевого самоврядування.

■ Визначаємо інструменти місцевої демократії

На практиці часто відбувається підміна понять — здійснення місцевого самоврядування зводять до функціонування ОМС. У Конституції України та інших нормативних актах суб'єктом цього права визначено територіальну громаду (жителі селища, села, міста).

Стаття 143 Конституції України

Територіальні громади села, селища, міста **безпосередньо або** через утворені ними органи місцевого самоврядування управляють майном, що є в комунальній власності; затверджують програми соціально-економічного та культурного розвитку і контролюють їх виконання; затверджують бюджети відповідних адміністративно-територіальних одиниць і контролюють їх виконання; встановлюють місцеві податки і збори відповідно до закону; забезпечують проведення місцевих референдумів та реалізацію їх результатів; утворюють, реорганізують та ліквідовують комунальні підприємства, організації і установи, а також здійснюють контроль за їх діяльністю; вирішують інші питання місцевого значення, віднесені законом до їхньої компетенції.

■ Приймаємо (вдосконалюємо) статут територіальної громади

Нормативно-правовим документом, у якому мають бути зафіксовані порядки реалізації інструментів місцевої демократії, є статут територіальної громади. Право розробки та прийняття цього важливого документа належить сільським, селищним, міським радам. Утім, на жаль, лише 20 відсотків місцевих рад скористалися цим правом. Проблема набуває особливої ваги, оскільки деякі інструменти відповідно до вимог законодавства можуть врегульовуватися тільки статутом територіальної громади (зокрема, порядок організації громадських слухань), натомість інші інструменти не врегульовані на законодавчому рівні (наприклад, місцеві ініціативи) або врегульовані недостатньо (порядок звітування депутатів місцевих рад, сільських селищних голів). Це означає, що 80% мешканців населених пунктів не можуть скористатися своїм конституційним правом брати участь у вирішенні питань місцевого значення. Слід також зазначити, що більшість ухвалених статутів територіальних громад потребує оновлення.

Першочергове завдання для ОМС з точки зору розвитку громадянського суспільства – усунути прогалини правового регулювання реалізації права на участь у вирішенні питань місцевого значення, прийняти відповідні нормативно-правові акти, що закріплюватимуть детальні процедури проведення загальних зборів громадян, звітування депутатів місцевих рад та сільських, селищних, міських голів, внесення місцевих ініціатив, організації громадських слухань, сприяння громадській експертизі діяльності місцевих рад та їх виконавчих органів, громадській антикорупційній експертизі, функціонування громадських рад чи інших дорадчих органів.

Найкраще це зробити через прийняття статуту територіальної громади. Статут територіальної громади має містити:

- порядок реалізації місцевої ініціативи;
- порядок проведення громадських слухань;
- порядок проведення загальних зборів громадян за місцем проживання;
- порядок консультацій ОМС з громадськістю;
- порядок здійснення громадської експертизи діяльності ОМС;
- положення, якими передбачити механізм делегування органам самоорганізації населення окремих повноважень відповідної місцевої ради, фінансів та майна.

Проте оскільки розробка такого важливого документа потребує чимало часу (від 1 до 5

років), окремі процедури можна закріпити відповідними рішеннями місцевих рад, розпорядженнями голів.

4.6. Інформування громадськості про діяльність органу виконавчої влади

Законодавство України передбачає низку вимог щодо забезпечення прозорості діяльності органів влади. Поступово створюються якомога чіткіші механізми отримання громадянами інформації, пов'язаної з діяльністю органів влади та ОМС.

Доступність для громадян інформації про діяльність органів влади має особливу вагу:

- можливість для кваліфікованої реалізації громадянами своїх прав та свобод;
- здійснення громадського контролю за діяльністю органів влади;
- попередження корупції в органах влади;
- залучення громадського експертного ресурсу для підвищення ефективності роботи органів влади.

Без перебільшення можна сказати, що відкритість публічної інформації є основною передумовою формування громадянського суспільства.

■ Обираємо спосіб інформування

Відповідно до статті 5 Закону України «Про доступ до публічної інформації» доступ до інформації забезпечується шляхом:

- 1) систематичного та оперативного оприлюднення інформації:
  - в офіційних друкованих виданнях;
  - на офіційних веб-сайтах у мережі Інтернет;
  - на інформаційних стендах;
  - будь-яким іншим способом;
- 2) надання інформації за запитом на інформацію.

Якщо законодавством не передбачений конкретний спосіб оприлюднення окремого виду інформації (про це йтиметься нижче), то вибір такого способу залишається за самим органом влади. В будь-якому випадку радимо використовувати якомога більше способів, поєднуючи їх, залежно від потреби та економності.

■ Оприлюднюємо інформацію в офіційних друкованих виданнях

Офіційним друкованим виданням є видання, визначене спеціальним нормативно-правовим актом органу влади.

Це може бути:

- власне видання (ЗМІ) органу влади;
- недержавне ЗМІ – на засадах, передбачених укладеною угодою між цим органом та редакцією друкованого засобу масової інформації.

Приклади

Указом Президента України № 503/97 від 10.06.1997 року «Про порядок офіційного оприлюднення нормативно-правових актів та набрання ними чинності» офіційними друкованими виданнями визнаються Офіційний вісник України, газети «Урядовий кур'єр», «Голос України» та інші.

Полтавська обласна державна адміністрація відповідно до Розпорядження її голови від 18.12.2009 року № 496 «Про оприлюднення нормативно-правових та регуляторних актів облдержадміністрації в 2010 році» визнає офіційним виданням Всеукраїнську громадсько-політичну газету «Зоря Полтавщини».

 Зверніть увагу!

Відповідно до Закону України «Про доступ до публічної інформації» публічною є відображена та задокументована будь-якими засобами та на будь-яких носіях інформація, що була отримана або створена в процесі виконання суб'єктами владних повноважень своїх обов'язків, передбачених чинним законодавством, або яка знаходиться у володінні суб'єктів владних повноважень, інших розпорядників публічної інформації, визначених цим законом.

В офіційних друкованих виданнях обов'язково оприлюднюються нормативно-правові акти, видані органом влади.

Цього вимагають зазначені вище нормативно-правові акти, зокрема Указ Президента України від 10.06.1997 року № 503/97 «Про порядок офіційного оприлюднення нормативно-правових актів та набрання ними чинності», стаття 22 Закону України «Про порядок висвітлення діяльності органів державної влади та органів місцевого самоврядування в Україні засобами масової інформації», пункт 5 Указу Президента України від 3 жовтня 1992 року № 493/92 «Про державну реєстрацію нормативно-правових актів міністерств та інших органів виконавчої влади», пункт 2 постанови КМУ від 28 грудня 1992 року № 731 «Про затвердження Положення про державну реєстрацію нормативно-правових актів міністерств та інших ОВВ».

 Зверніть увагу!

Відповідно до частини 2 статті 57 Конституції України закони та інші нормативно-правові акти, що визначають права і обов'язки громадян, не доведені до відома населення у порядку, встановленому законом, є нечинними.

Оприлюднення нормативних актів тільки на офіційних веб-сайтах не вважатиметься належним способом оприлюднення, оскільки закон встановлює вимогу оприлюднення в офіційних друкованих виданнях.

В офіційних друкованих виданнях також варто оприлюднювати:

- **Щодо регуляторних актів:** план діяльності регуляторного органу з підготовки проєктів регуляторних актів та зміни до нього; повідомлення про оприлюднення проєкту регуляторного акта з метою одержання зауважень і пропозицій, проєкт регуляторного акта та відповідний аналіз регуляторного впливу; звіт про відстеження

результативності регуляторного акта; власне регуляторні акти (у десятиденний термін).

- Інформацію, яка підлягає оприлюдненню в друкованих ЗМІ згідно з вимогами окремих нормативно-правових актів: наприклад, відповідно до постанови КМУ від 3 грудня 2008 року № 1081 «Про затвердження Порядку проведення конкурсу з перевезення пасажирів на автобусному маршруті загального користування».
- Інформацію, яку орган влади визнає за необхідне оприлюднити.

■ Алгоритм дій для оприлюднення органом влади інформації в офіційному друкованому виданні

Крок 1. Видаємо наказ (розпорядження) про порядок оприлюднення інформації в офіційному друкованому виданні. Ним визначаємо поняття офіційного друкованого видання; перелік інформації, що підлягає обов'язковому оприлюдненню (в тому числі нормативно-правові та індивідуально-правові акти); порядок набуття чинності нормативними актами; посадових осіб, відповідальних за організацію оприлюднення; строки оприлюднення; спосіб поширення офіційного друкованого видання (зокрема, щонайменше 3 примірники мають автоматично надсилатися в бібліотеки) тощо.

Крок 2. Видаємо акт про заснування ЗМІ органу влади або проводимо конкурс і укладаємо угоду з редакцією недержавного ЗМІ.

Утримання власного ЗМІ потребує значних фінансових затрат, а тому варто або друкувати інформацію в недержавному ЗМІ, або об'єднувати зусилля з іншими органами влади — засновувати ЗМІ, що буде офіційним друкованим виданням декількох органів.

Крок 3. Оприлюднюємо інформацію про свою діяльність.

■ Оприлюднюємо інформацію на офіційних веб-сайтах органів влади

Розміщення інформації на веб-сайті — найзручніший, найефективніший і доволі дешевий спосіб як оприлюднення, так і отримання інформації. Більше того, законодавство дедалі частіше вимагає оприлюднення конкретної інформації саме на офіційних веб-сайтах органів влади.

Ключовими нормативними актами, які врегульовують цей спосіб інформування, є Закон України «Про доступ до публічної інформації» і постанова КМУ від 04.01.2002 року № 3 «Про затвердження порядку оприлюднення у мережі Інтернет інформації про діяльність органів виконавчої влади».

Офіційним веб-сайтом органу влади є веб-сайт, визначений «офіційним» окремим нормативним актом цього органу, з обов'язковим закріпленням доменної адреси, а також з позначкою про його офіційний статус на самому веб-сайті (вимоги зазначених актів).

Перелік інформації, що має розміщуватися на веб-сайті органу влади відповідно до Закону України «Про доступ до публічної інформації» та іншого законодавства, подано у Додатку 1.

■ **Оприлюднюємо інформацію на інформаційних стендах**

Зазначений спосіб може використовуватися як додатковий до попередніх двох з метою інформування населення. Особливо актуальний він для органів влади, що розміщені в малих населених пунктах.

В окремих випадках, як зазначалося вище, він може бути найефективнішим з точки зору доведення інформації до цільової аудиторії, наприклад, при проведенні консультацій з громадськістю для залучення до них якомога більшої кількості населення. Оголошення про проведення консультацій в такому випадку варто розміщувати не тільки на стенді, що знаходиться в органі влади, а й в районах міста чи селища, у приміщенні комунальних підприємств, у центрі населеного пункту тощо.

■ **Організуємо роботу «спеціального місця для роботи запитувачів з документами»**

У статті 14 Закону України «Про доступ до публічної інформації» закріплено обов'язок органів влади визначати спеціальні місця для роботи запитувачів з документами чи їх копіями, а також надавати право запитувачам робити виписки з них, фотографувати, копіювати, сканувати їх, записувати на будь-які носії інформації тощо. Призначення цієї норми полягає в тому, щоб дати запитувачу можливість ознайомитися з публічною інформацією, яка є у володінні органу влади, у зручній та прийнятній для обох суб'єктів формі. Чинне законодавство не містить конкретних вказівок на те, в якій формі має зберігатися та надаватися інформація в такому випадку.

З метою організації спеціального місця для роботи запитувачів з документами варто:

- виділити окреме приміщення (кімнату), в якому можна розмістити всю публічну інформацію (або забезпечити, щоб вона була розміщена неподалік) в електронній чи паперовій формі, а також в якому її може опрацювати запитувач;
- призначити відповідальних працівників;
- визначити розпорядок (графік) звернень запитувачів;
- розмістити оголошення про час і місце роботи на офіційному веб-сайті, інформаційних стендах, розміщених в органах влади тощо.

4.7. Інші корисні інструменти залучення громадян до формування політики⁹

■ **Враховання думки громадян через інструмент звернень громадян та особистий прийом керівництва**

Важливими інструментами врахування інтересів громадян та їх об'єднань у владних рішеннях є звернення громадян і особистий прийом громадян.

Відповідно до Закону України «Про звернення громадян» громадяни мають право звернутися до органів державної влади, місцевого самоврядування, посадових осіб відповідно до їх функціональних обов'язків із зауваженнями, скаргами та пропозиціями, що

---

⁹ Підготовлено Максимом Лацибою (Український незалежний центр політичних досліджень).

стосуються їх статутної діяльності, заявою або клопотанням щодо реалізації своїх соціально-економічних, політичних та особистих прав і законних інтересів та скаргю про їх порушення.

Згідно зі статтею 22 Закону України «Про звернення громадян» керівники та інші посадові особи органів державної влади, місцевого самоврядування зобов'язані проводити особистий прийом громадян.

Прийом проводиться регулярно у встановлені дні та години (у зручний для громадян час) за місцем їх роботи і проживання. Графік прийому зазвичай оприлюднюється на сайті відповідного органу влади.

Усі звернення громадян, подані під час особистого прийому, реєструються. Якщо порушені в усному зверненні питання безпосередньо на особистому прийомі вирішити неможливо, то таке звернення розглядається у тому самому порядку, що й письмове. Про результати розгляду громадянинові повідомляється письмово або усно, за бажанням громадянина.

Детальний аналіз і вирішення питань, порушених у зверненнях громадян, допоможе покращити якість державної політики і управлінських рішень.

Відповідно до Класифікатора звернень громадян, затвердженого постановою КМУ від 24 вересня 2008 року № 858, всі центральні органи влади і обласні адміністрації мають щоквартально готувати узагальнену інформацію про отримані звернення громадян, питання, які в них порушувалися, категорії громадян, які зверталися, стан вирішення питань.

Зверніть увагу!

Структурним підрозділам у зв'язках з громадськістю варто використовувати квартальні аналітичні звіти щодо отриманих звернень громадян у своїй діяльності, особливо під час створення плану консультацій з громадськістю, формування пропозицій щодо плану роботи структурного підрозділу, загалом органу влади, а також плану роботи громадської ради.

Варто запровадити електронні приймальні звернень громадян та активно використовувати Державну систему електронних звернень (<http://z.gov.ua>).

4.8. Запровадження цілей ініціативи «Відкритий Уряд»

Ініціатива «Відкритий Уряд» (Open Government Partnership) – це багатостороння міжнародна ініціатива, офіційно запроваджена 20 вересня 2011 року Президентом США і Бразилії в ході сесії Генеральної Асамблеї ООН. Метою є забезпечення виконання урядами конкретних зобов'язань щодо сприяння прозорості державного управління, залучення громадян до участі в процесах державного управління, боротьба з корупцією, використання нових технологій для покращення державного управління. Всі 57 країн-учасниць ОGP-ініціативи прийняли Декларацію «Відкритого Уряду», розробили Національні плани дій та погодилися на незалежне оцінювання результатів своєї діяльності. Президент України В. Ф. Янукович узяв участь в інавгураційній церемонії Партнерства у м. Нью-Йорку та підтвердив готовність України приєднатися до зазначеної Ініціативи.

З метою забезпечення належного виконання пріоритетів названої Ініціативи Кабміном схвалено **План дій з впровадження в Україні Ініціативи «Партнерство «Відкритий Уряд»** (розпорядження від 5 квітня 2012 року № 220).

Національний план дій охоплює чотири важливі для України сфери: 1) залучення громадянського суспільства до формування державної політики; 2) сприяння доступу до публічної інформації; 3) протидія і боротьба з корупцією; 4) сприяння належному врядуванню шляхом вдосконалення адміністративних послуг і запровадження електронного уряду.

Розпорядженням від 18 липня 2012 року № 514 КМУ затвердив План заходів з впровадження Ініціативи «Партнерство «Відкритий Уряд».

Зокрема, планом передбачено супроводження у Верховній Раді України та розроблення проектів законів, спрямованих на покращення взаємодії ОБВ з громадськістю, створення сприятливих умов діяльності ІГС, розвиток місцевого самоврядування.

Також передбачено комплекс заходів стосовно забезпечення доступу до публічної інформації, зокрема: проведення громадського обговорення щодо механізму вільного доступу до інформації, що міститься в державних реєстрах, забезпечення імплементації в Україні Ініціативи щодо прозорості видобувних галузей (ЕІПІ).

Значна частина заходів плану присвячена питанню протидії корупції. Переважна їх кількість визначена з урахуванням рекомендацій Групи держав Ради Європи проти корупції (GRECO) та Стамбульського плану дій Організації економічного співробітництва та розвитку (ОЕСР).

Планом також передбачено низку заходів щодо підвищення якості надання адміністративних послуг, зокрема за допомогою інформаційно-комунікаційних технологій.

Велику увагу приділено питанням впровадження технологій електронного урядування та розвитку електронної демократії. Зокрема, заплановано впровадження системи електронної взаємодії органів виконавчої влади, створення та забезпечення функціонування автоматизованої системи «Єдине вікно подання електронної звітності», впровадження проекту «Електронний регіон», зокрема пілотних проектів «Електронна Дніпропетровщина» та «Електронна столиця».

Крім того, з метою координації дій ОБВ з реалізації Ініціативи Урядом утворено **Координаційну раду з питань реалізації в Україні Ініціативи «Партнерство «Відкритий Уряд»** (постанова КМУ від 13 червня 2012 року № 671). До складу ради увійшли представники ОБВ, ІГС, голови громадських рад при центральних та місцевих ОБВ, експерти та науковці. Головою ради є Перший віце-прем'єр-міністр України.

Основними завданнями Координаційної ради визначено: сприяння забезпеченню координації заходів з реалізації Ініціативи в Україні, проведення аналізу стану реалізації Ініціативи, сприяння забезпеченню відкритості та прозорості процесу реалізації Ініціативи, залучення до нього ІГС, співпраця з Керівним комітетом Ініціативи «Партнерство «Відкритий Уряд», іншими міжнародними організаціями, які підтримують впровадження цієї ініціативи.

Певна кількість заходів Плану заходів із впровадження Ініціативи «Партнерство

«Відкритий Уряд» співпадає з тими, що містяться в Плані першочергових заходів щодо реалізації Стратегії державної політики сприяння розвитку громадянського суспільства в Україні. Реалізація обох напрямів політики має дотичні цілі і підсилює один одного.

 Зверніть увагу!

Органам виконавчої влади варто координувати виконання заходів у рамках Стратегії сприяння розвитку громадянського суспільства та Ініціативи «Партнерство «Відкритий Уряд».

Розділ 5.

Залучення ІГС до реалізації державної та місцевої політики

**Підготовлено
Анастасією Красносільською
(Український незалежний
центр політичних досліджень)**

5.1. Залучення державою ІГС до реалізації політики: як це зробити

Стратегічні пріоритети та завдання державної політики сприяння розвитку громадянського суспільства включають забезпечення участі ІГС не лише у формуванні, а й в реалізації державної та регіональної політики.

Залучення громадськості до реалізації державної політики не обмежується інструментами консультацій, натомість передбачає безпосередню участь ІГС у реалізації як окремих заходів, так і проектів та програм на виконання завдань державної (місцевої) політики.

Залучення ІГС до безпосередньої реалізації заходів та програм у межах здійснення державної (регіональної) політики у різних сферах має низку переваг порівняно з їх реалізацією силами органів державної влади. Інститути громадянського суспільства:

- найбільш наближені до цільових груп, на які спрямовані програма, послуги, допомога, тому краще знають проблеми й потреби цих цільових груп;
- можуть залучити додаткові ресурси для реалізації програми (послуги), а отже, можуть надати послуги більшій кількості людей або підвищити якість послуг без додаткових витрат з боку держави;
- не мають на меті отримання прибутку, усі надходження спрямовують на виконання цілей та завдань організації, тобто можуть забезпечити кращу ціну послуг;
- надають послуги, які не можуть ефективно забезпечити комунальні установи або комерційні організації;
- є більш гнучкими та менш бюрократичними, що дозволяє швидко та якісно надавати відповідні послуги.

Саме за допомогою ІГС держави можуть отримувати найкращі послуги на економічно вигідних умовах.

Основними інструментами залучення громадськості до реалізації державної та місцевої політики є:

- фінансова підтримка проектів та програм ІГС для виконання завдань державної (регіональної) політики;
- інституційна («статутна») підтримка діяльності ІГС;
- залучення ІГС до надання соціальних послуг за рахунок бюджетних коштів;
- залучення ІГС до виконання заходів державних та місцевих цільових програм.

5.2. Забезпечуємо фінансову підтримку проектів та програм ІГС для виконання завдань державної (регіональної) політики

Фінансова підтримка проектів та програм ІГС передбачає конкурсний порядок розподілу коштів. До цього механізму належать:

- підтримка молодіжних та дитячих громадських організацій як на державному, так і на місцевому рівнях;
- конкурси проектів ІГС у межах регіональних програм сприяння розвитку громадянського суспільства;

- конкурси міні-грантів для проектів соціального та культурницького спрямування для ІГС на рівні окремих міст;
- конкурси для підтримки проектів ОСН та ОСББ на рівні окремих міст та областей (від ОМС).

Крім того, з 2014 року у державному та місцевих бюджетах з'являться кошти для фінансової підтримки громадських об'єднань на конкурсних засадах для виконання завдань державної (регіональної) політики без обмежень щодо всеукраїнського статусу та сфер діяльності (як-от молодіжні, екологічні тощо) таких об'єднань (відповідно до Закону України «Про внесення змін до Бюджетного кодексу України» від 16.10.2012 року № 5428–VI, оновлених статей 87, 91 Бюджетного кодексу відповідно).

Порядок проведення конкурсу з визначення програм (проектів, заходів), розроблених громадськими організаціями та творчими спілками, для виконання (реалізації) яких надається фінансова підтримка, затверджений постановою КМУ від 12.10.2012 року № 1049 (далі – Порядок проведення конкурсу).

Для місцевих ОБВ, які мають кошти для фінансової підтримки ІГС, використання Порядку проведення конкурсу є обов'язковим (якщо окремий порядок розподілу коштів не передбачений рішенням місцевої ради).

Для ОМС усіх рівнів Порядок проведення конкурсу має рекомендаційний характер. *Органи місцевого самоврядування, виділяючи кошти для підтримки ІГС, можуть:*

- передбачити використання Порядку проведення конкурсу для проведення конкурсу та моніторингу й одночасно визначити у програмі та/або рішенні про бюджет ширший перелік ІГС – потенційних учасників конкурсу. Зокрема, більшість регіональних цільових програм сприяння розвитку громадянського суспільства, ухвалених після Порядку проведення конкурсу, передбачають проведення конкурсу для фінансової підтримки проектів не тільки для громадських, а й для благодійних організацій (відповідно до Порядку проведення конкурсу, затвердженого постановою КМУ від 12.10.2011 року № 1049);
- не визначати порядок та процедури використання таких коштів – у такому разі діяти-ме Порядок проведення конкурсу, затверджений постановою КМУ від 12.10.2011 року № 1049, оскільки він є обов'язковим для ОБВ;
- затвердити власний порядок та процедури використання таких коштів. Останній варіант є найменш доцільним, оскільки вимагає додаткових зусиль з боку місцевих ОБВ щодо розробки окремого акта.

 Зверніть увагу!

Місцеві ОБВ, не маючи бюджетних повноважень, не мають права самостійно визначати порядки розподілу/використання коштів місцевих бюджетів усупереч актам КМУ.

Порядок проведення конкурсу, затверджений постановою КМУ від 12.10.2011 року № 1049, діє незалежно від наявності посилання на неї при виділенні місцевою радою коштів для фінансової підтримки громадських організацій та/або творчих спілок – за умови, що місцева рада не визначила власний порядок використання/розподілу коштів.

Якщо ОМС ухвалюють рішення щодо доцільності розробки власних порядків проведен-

ня конкурсів для фінансової підтримки ІГС, варто брати за основу Порядок проведення конкурсу, затверджений постановою КМУ від 12.10.2011 року № 1049. Порядки проведення конкурсів для фінансової підтримки ІГС мають обов'язково визначати:

- порядок та строк оголошення конкурсів і оприлюднення відповідної інформації;
- порядок подання ІГС конкурсних пропозицій, зокрема вичерпний перелік документів, які мають складати такі конкурсні пропозиції;
- порядок визначення пріоритетів конкурсів із залученням до цього громадськості;
- порядок формування конкурсних комісій, який має включати вимоги щодо запобігання конфлікту інтересів та щодо пропорційного представництва ІГС у складі конкурсних комісій;
- вичерпний перелік підстав для недопущення ІГС до участі в конкурсі;
- закритий перелік критеріїв оцінки конкурсних пропозицій членами конкурсних комісій та порядок визначення переможців конкурсу відповідно до оцінок членів конкурсних комісій;
- порядок моніторингу реалізації переможцями проектів за рахунок бюджетних коштів та правові наслідки результатів такого моніторингу.

Загалом порядок проведення зазначених конкурсів має передбачати якомога менше дискреційних повноважень¹⁰ організаторів конкурсу та членів конкурсних комісій.

Варто звернути увагу, що Порядок проведення конкурсу поширюється виключно на випадки фінансової підтримки громадських організацій (благодійних організацій, якщо це окремо передбачено рішенням про виділення коштів) та творчих спілок за рахунок бюджетних коштів. *Порядок проведення конкурсу не діє щодо:*

- визначення виконавців державних чи місцевих цільових програм (окрім випадків, коли такими програмами передбачено проведення конкурсів для підтримки ініціатив громадських організацій та/або творчих спілок);
- участі ІГС у здійсненні державних закупівель, зокрема закупівель соціальних послуг;
- здійснення соціального замовлення на місцевому рівні.

Порядок також визначає вичерпний перелік випадків державної фінансової підтримки ІГС, на які не поширюються конкурсні процедури. *Порядок проведення конкурсу не діє для випадків надання фінансової підтримки:*

- всеукраїнським фізкультурно-спортивним товариствам та громадським організаціям фізкультурно-спортивної спрямованості;
- всеукраїнським громадським організаціям інвалідів та ветеранів і їх спілкам;
- для виконання програм і здійснення заходів аерокосмічного профілю серед дітей та молоді;
- підприємствам та організаціям невинробничої сфери УТОГу та УТОСу, а також під-

¹⁰ Дискреційні повноваження – сукупність прав та обов'язків органів державної влади та місцевого самоврядування, осіб, уповноважених на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, що надають можливість на власний розсуд визначити повністю або частково вид і зміст управлінського рішення, яке приймається, або можливість вибору на власний розсуд одного з декількох варіантів управлінських рішень, передбачених проектом нормативно-правового акта (пункт 1.6 Методичних рекомендацій щодо проведення експертизи проектів нормативно-правових актів на наявність корупціогенних норм, затверджених Наказом Міністерства фінансів України від 23.06.2010 року № 1380/5).

приємствам та об'єднанням зазначених товариств, які спрямовують бюджетні кошти на утримання власних соціально-культурних підрозділів;

- національним творчим спілкам та їх регіональним осередкам;
- благодійним організаціям та іншим організаційно-правовим формам ІГС, про які немає згадок у Порядку проведення конкурсу або рішенні ОМС про виділення коштів.

Порядок проведення конкурсу діє щодо:

- підтримки молодіжних та дитячих громадських організацій (на виконання ними програм та заходів стосовно дітей, молоді, жінок та сім'ї);
- фінансової підтримки громадських організацій інвалідів та ветеранів із місцевим статусом, зокрема на місцевому рівні;
- підтримки фізкультурно-спортивних товариств та громадських організацій фізкультурно-спортивної спрямованості на місцевому рівні;
- надання фінансової підтримки громадським організаціям та творчим спілкам для виконання тих чи інших завдань у межах інших програм, якщо програми передбачають надання підтримки таким організаціям (наприклад, програми щодо відтворення культури національних меншин, реалізації Європейської хартії регіональних мов та мов меншин, інформаційної підтримки європейської інтеграції, програми сприяння розвитку громадянського суспільства на місцевому рівні тощо).

Більшість обласних бюджетів України передбачають кошти для фінансової підтримки громадських організацій інвалідів та ветеранів. Оскільки дія Порядку поширюється на випадки фінансової підтримки громадських організацій, при цьому не поширюється виключно на всеукраїнські організації інвалідів та ветеранів, підтримка організацій інвалідів та ветеранів на місцевому рівні має відбуватися відповідно до Порядку проведення конкурсу, затвердженого постановою КМУ від 12.10.2011 року № 1049 (за винятком випадків, коли окремий порядок розподілу/використання таких коштів затверджено відповідною місцевою радою).

Надання державної фінансової підтримки ІГС відповідно до Порядку проведення конкурсу можна представити таким алгоритмом дій для органів влади та членів конкурсних комісій¹¹.

1. Підготовка до проведення конкурсу — організатор конкурсу:

- визначення цілей та пріоритетних завдань конкурсу;
- підготовка та затвердження конкурсної документації (зокрема, форм заяви та опису проекту для учасників конкурсу). Доцільно також одразу розробити та затвердити форми звітів для виконавців проектів та договір із виконавцями проектів;
- формування складу конкурсної комісії;
- підготовка та підписання наказу ОВВ щодо проведення конкурсу. Цим наказом доцільно визначити дату початку конкурсу, затвердити цілі та пріоритетні завдання, оголошення про проведення конкурсу та конкурсну документацію, а також склад конкурсної комісії;

---

¹¹ Детальніше див.: Красносільська А. Методичні рекомендації «Як провести конкурс проектів для фінансової підтримки громадських організацій та творчих спілок?» / А. Красносільська, В. Купрій, О. Маштакова та ін. — К., 2012. — [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://www.ucipr.kiev.ua/publications/metodichni-rekomendacii-iak-provesti-konkurs-proektiv-dlia-finansovoi-pidtrimki-gromadskikh-organizacii-ta-tvorchikh-spilok-2012-r-anastasiia-krasnosiiska-volodimir-kuprii-olga-mashtakova-ta-in>.

- оприлюднення оголошення про проведення конкурсу;
  - прийом конкурсних пропозицій.
2. *Проведення конкурсу – конкурсна комісія:*
- встановлення наявності/відсутності конфлікту інтересів серед членів конкурсної комісії та, у разі потреби, зміна складу конкурсної комісії;
  - підготовка та ухвалення регламенту роботи конкурсної комісії;
  - аналіз конкурсних пропозицій на наявність підстав для недопущення їх до участі у відкритому захисті та, у разі потреби, перевірка достовірності інформації, наведеної в конкурсних пропозиціях;
  - формування переліку конкурсних пропозицій, допущених до відкритого захисту;
  - інформування громадськості та учасників конкурсу про час та місце проведення відкритого захисту конкурсних пропозицій;
  - відкритий захист конкурсних пропозицій;
  - індивідуальне оцінювання членами конкурсної комісії конкурсних пропозицій;
  - формування рейтингу переможців конкурсу;
  - інформування учасників конкурсу та громадськості про результати конкурсу;
  - ухвалення рішення організатора конкурсу щодо укладення договорів про виконання програми із переможцями конкурсу.
3. *Виконання проектів переможцями конкурсу:*
- укладання угод між організатором конкурсу та переможцями конкурсу;
  - отримання від виконавців проектів та оприлюднення інформації про виконання проектів, зокрема анонсів заходів, та матеріалів, розроблених у межах таких проектів;
  - отримання та оприлюднення квартальних та підсумкових звітів виконавців проектів.
4. *Здійснення моніторингу проектів ІГС, що виконуються за рахунок бюджетних коштів:*
- визначення порядку проведення моніторингу;
  - збір інформації за встановленими Порядком проведення конкурсу показниками моніторингу;
  - підготовка та оприлюднення квартальних звітів за результатами моніторингу;
  - підготовка та оприлюднення підсумкового звіту за результатами моніторингу;
  - розгляд підсумкового моніторингового звіту конкурсною комісією та ухвалення рішення комісії про виконання/невиконання проектів;
  - у разі потреби – ухвалення рішення організатора конкурсу про повернення виконавцем проекту бюджетних коштів.

5.3. Вдосконалюємо інституційну («статутну») підтримку діяльності ІГС

Наразі така підтримка передбачена виключно для громадських організацій інвалідів та ветеранів, їх спілок та місцевих осередків на національному рівні (відповідно до Порядку використання коштів, передбачених у державному бюджеті на фінансову підтримку громадських організацій інвалідів та ветеранів, заходи з відвідування військових поховань і вій-

ськових пам'ятників та з увічнення Перемоги у Великій Вітчизняній війні 1941-1945 років, затвердженого постановою КМУ від 7 березня 2012 року № 176), а також на місцевому рівні.

 Зверніть увагу!

Жоден закон України не передбачає обов'язку держави або ОМС здійснювати статутну підтримку громадських організацій інвалідів та ветеранів.

Статтею 13 Закону України «Про основи соціальної захищеності інвалідів в Україні» передбачено, що центральні і місцеві ОБВ та ОМС повинні подавати допомогу і сприяти громадським організаціям інвалідів в їх діяльності. Жодних інших обов'язків органів державної влади та ОМС щодо фінансової підтримки зазначений закон не встановлює.

У частині 2 статті 20 Закону України «Про статус ветеранів війни та основи їх соціального захисту» встановлено: центральні та місцеві ОБВ, ОМС, Рада міністрів Автономної Республіки Крим у межах своєї компетенції надають ветеранським організаціям фінансову підтримку, кредити з коштів відповідних бюджетів, а також безплатно надають будинки, приміщення, обладнання та інше майно, необхідне для здійснення їх статутних завдань. При цьому лінгвістичний аналіз положення цього закону дозволяє встановити, що частина норми, яка передбачає підтримку для здійснення статутних завдань, стосується надання приміщень, обладнання тощо.

Бюджетний кодекс України (підпункт «в» пункту 9 частини першої статті 87) також жодним чином не пов'язує фінансову підтримку таких організацій із статутною підтримкою чи позаконкурсним порядком її отримання.

 Зверніть увагу!

Порядок використання коштів, передбачених у державному бюджеті на фінансову підтримку громадських організацій інвалідів та ветеранів, заходи з відвідування військових поховань і військових пам'ятників та з увічнення Перемоги у Великій Вітчизняній війні 1941-1945 років, затвердженого постановою КМУ від 7 березня 2012 року № 176, передбачає спрямування коштів на виконання мети та завдань, встановлених статутами таких організацій. Аналогічні норми часто містять акти місцевих органів влади щодо порядку розподілу/використання коштів для фінансової підтримки громадських організацій інвалідів. Ця норма не має тлумачитися як така, що передбачає надання підтримки організаціям без визначення ними конкретних заходів, мети та очікуваних результатів діяльності за рахунок бюджетних коштів. Будь-яка громадська організація може діяти виключно в межах мети та завдань, що визначені її статутом. Ця норма також не обмежує способу розподілу коштів, передбачених для фінансової підтримки таких організацій, і жодним чином не виключає проведення конкурсів для визначення отримувачів підтримки.

Наразі в Україні інституційна підтримка є найменш ефективним механізмом залучення ІГС до реалізації політики. Така підтримка розподіляється непрозоро, коло її отримувачів штучно обмежено територіальними статусами, а отримання коштів переважно не пов'язане із фактичним досягненням результатів, значущих для завдань політики та потреб цільових груп. Фактично така підтримка є способом забезпечення політичної лояльності окремих організацій (організацій інвалідів та ветеранів, чорнобильців тощо). Утім, оскільки зв'язок таких організацій із цільовими групами стає слабшим, а соціальне невдоволення внаслідок

низької якості та недостатності послуг зростає, така підтримка більше не відповідає потребам держави.

Інституційна («статутна») підтримка може стати засобом довгострокового сприяння організаціям, які надають послуги вразливим верствам населення. Критерієм отримання підтримки, таким чином, має стати здатність ІГС фактично надавати ефективні послуги для вирішення соціальних проблем. У розвинених країнах інституційна підтримка неодмінно розподіляється на конкурсних засадах, що дозволяє заохочувати конкуренцію та вимагати вищих стандартів діяльності від отримувачів підтримки.

Таким чином, органам місцевого самоврядування при виділенні коштів для інституційної підтримки ІГС та визначенні порядків їх використання доцільно:

- встановлювати конкурсний порядок розподілу коштів. Найголовнішими критеріями оцінки організацій мають стати організаційна спроможність та якість послуг з огляду на задоволення потреб цільових груп населення;
- не обмежувати коло отримувачів підтримки територіальним статусом організацій та статусом «організації інвалідів». Наразі високоякісні послуги для людей з особливими потребами надаються громадськими організаціями без статусу «інвалідських», тому штучне відсторонення їх від участі у конкурсах зменшує ефективність конкуренції;
- передбачати вимоги щодо моніторингу ефективності використання коштів інституційної підтримки (зокрема, якості надаваних послуг) з можливістю припинення підтримки у разі виявлення неефективного використання коштів.

5.4. Залучаємо ІГС до надання соціальних послуг за рахунок бюджетних коштів та запроваджуємо соціальне замовлення

У розвинених країнах саме надання соціальних послуг є основною сферою діяльності ІГС. Зокрема, у Німеччині згідно з принципом субсидіарності держава не створює власні установи для надання соціальних послуг, якщо аналогічні послуги вже забезпечені або можуть бути забезпечені громадськими організаціями. До 60% соціальних послуг надається тут громадськими організаціями за рахунок бюджетних коштів.

В Україні залучення ІГС до надання соціальних послуг, у тому числі за рахунок бюджетних коштів, є одним із заходів реформування системи надання соціальних послуг (відповідно до Стратегії реформування системи надання соціальних послуг, затвердженої розпорядженням КМУ від 08.08.2012 року № 556-р).

Для цього необхідно розвивати вже передбачений Законом України «Про соціальні послуги» механізм соціального замовлення — залучення на договірній основі суб'єктів господарювання, у тому числі ІГС, до надання населенню соціальних послуг, тобто активізувати перехід функції надання соціальних послуг від держави до недержавних суб'єктів з оплатою таких послуг за рахунок бюджетних коштів. При залученні ІГС до надання соціальних послуг за рахунок бюджетних коштів розподіл таких коштів має здійснюватися на конкурсних засадах з подальшим укладанням з переможцями конкурсів договорів щодо умов фінансування та вимог до обсягу, порядку і якості надання соціальних послуг (абзац третій статті 13 Закону України «Про соціальні послуги»).

Правила організації та проведення конкурсу на залучення бюджетних коштів для надання соціальних послуг затверджені постановою КМУ від 29 квітня 2004 року № 559. Утім, проведення конкурсу відповідно до Порядку вимагає затвердження організатором конкурсу додаткових актів.

 Зверніть увагу!

Соціальне замовлення відрізняється від інструменту фінансової підтримки проектів ІГС. У випадку соціального замовлення ідеться про кошти для надання соціальних послуг із чітким визначенням виду таких послуг, їх специфікації, вимог до кількості, якості послуг та кваліфікації персоналу, який має бути залучений до їх надання. Таким чином, завдання для соціального замовлення більшою мірою наближене до технічного завдання для державних закупівель. У разі фінансової підтримки проектів ІГС ідеться про конкурс ідей в межах визначених органом влади пріоритетних завдань, де ІГС мають самостійно запропонувати спосіб вирішення таких завдань.

Нині при здійсненні соціального замовлення на рівні міст України склалася практика ототожнення соціального замовлення із конкурсом соціальних проектів, що суперечить Закону України «Про соціальні послуги». Варто дотримуватися розмежування інструментів соціального замовлення та фінансової підтримки ІГС як таких, що мають різні предмет та завдання фінансування.

Отже, для залучення ІГС до надання соціальних послуг на місцевому рівні потрібно:

- передбачити у відповідному бюджеті кошти для соціального замовлення на надання соціальних послуг;
- розробити та затвердити Положення про соціальне замовлення, яке має визначити порядок оцінки потреб для визначення послуг, щодо яких буде здійснено соціальне замовлення; вимоги до учасників конкурсів на соціальне замовлення; вимоги та порядок формування технічних завдань для конкурсів; порядок формування конкурсної комісії та порядок оцінки нею конкурсних пропозицій; порядок здійснення моніторингу виконання переможцями конкурсу соціального замовлення.

5.5. Залучаємо ІГС до виконання заходів державних та місцевих цільових програм

Надання ІГС можливості бути виконавцями окремих заходів або сукупності заходів державних та місцевих цільових програм є одним із найбільш дієвих способів безпосереднього залучення ІГС до реалізації політики.

Оскільки ІГС уже працюють у відповідних сферах, мають кредит та навички безпосередньої роботи з населенням, вони можуть стати ефективними виконавцями заходів таких програм, як:

- програма правової просвіти населення та формування громадянської культури;
- програма поліпшення життєзабезпечення, реабілітації, соціального захисту вразливих категорій населення (на кшталт програми «Турбота»);
- програма розвитку фізичної культури та спорту;

- програма забезпечення збереження та відновлення діяльності об'єктів соціально-культурного призначення в сільській місцевості;
- програма забезпечення профілактики ВІЛ-інфекції, забезпечення репродуктивного здоров'я тощо;
- програма моніторингу довкілля;
- програма розвитку національних меншин;
- програма розвитку позашкільної освіти;
- програма організації допомоги правоохоронним органам у забезпеченні охорони громадського порядку та профілактики злочинності;
- програма сприяння розвитку громадянського суспільства.

Відповідно до Закону України «Про державні цільові програми» виконавцями державної цільової програми можуть бути у тому числі організації незалежно від форм власності, тобто громадські та благодійні організації; такі виконавці мають визначатися на конкурсних заходах (частина третя статті 11 Закону).

Згідно з Порядком розроблення та виконання державних цільових програм, затвердженим постановою КМУ від 31 січня 2007 року № 106, відбір виконавців заходів цільових програм здійснюється відповідно до Закону України «Про здійснення державних закупівель». Така норма дає підстави вважати, що визначення виконавців заходів на суми, ще не підпадають під процедури закупівель, здійснюється головними розпорядниками коштів на власний розсуд, але з дотриманням вимоги закону щодо конкурсного порядку.

Позитивною є практика запровадження окремих конкурсних порядків визначення виконавців заходів цільових програм. Так, на виконання Державної програми інформування громадськості з питань європейської інтеграції діяв Порядок проведення конкурсного відбору проектів і програм інформування громадськості з питань європейської інтеграції, розроблених громадськими організаціями (затверджений постановою КМУ від 30 жовтня 2008 року № 956).

Отже, головним розпорядникам коштів цільових програм доцільно розробити, а органам місцевого самоврядування – затвердити порядки конкурсного відбору громадських, благодійних організацій, інших ІГС для виконання ними заходів цільових програм.

Крім того, доцільно передбачати залучення ІГС як виконавців заходів програм на стадії розробки таких програм, тобто зазначати ІГС (із позначкою «за згодою») як виконавців у переліку заходів програми.

5.6. Делегуємо ІГС окремі функції держави щодо реалізації державної політики у гуманітарній та соціальній сферах

Одним із завдань державної політики сприяння розвитку громадянського суспільства є впровадження європейських підходів до питань делегування ІГС окремих функцій держави щодо реалізації державної політики в гуманітарній та соціальній сферах. Крім того, відповідно до Закону України «Про засади внутрішньої та зовнішньої політики» впровадження європейських підходів у сфері делегування функцій держави суб'єктам господарювання є одним із завдань внутрішньої політики в економічній сфері.

Для визначення способів реалізації цього завдання варто розмежувати поняття функцій держави та владних повноважень. Функції держави – це напрями їх діяльності для реалізації завдань держави. Під владними повноваженнями слід розуміти закріплені у нормативно-правових актах різної юридичної сили права та обов'язки, за допомогою яких органи державної влади та ОМС виконують покладені на них завдання та реалізують свої функції.

Щодо можливості делегування ІГС владних повноважень у частині 4 статті 4 Закону України «Про громадські об'єднання» зазначено таке: громадським об'єднанням не можуть надаватися владні повноваження, крім випадків, передбачених законом.

Чинним законодавством України передбачено єдину можливість делегування ІГС повноважень держави: це делегування саморегульним організаціям повноважень з регулювання фондового ринку (Закон України «Про цінні папери та фондовий ринок»).

Функції держави можна і доцільно передавати на виконання ІГС або суб'єктам господарської діяльності. Делегування державою окремих функцій ІГС надає більше простору для самоорганізації громадян та саморегуляції (найбільш перспективним є таке делегування в соціальній та гуманітарній сферах, зокрема надання соціальних та освітніх послуг).

Національне агентство з питань державної служби акцентує на тому, що наразі ОВВ не мають належних знань щодо функцій, які можуть бути делеговані ІГС, та порядку здійснення такого делегування. Відповідно, Нацдержслужба підкреслює необхідність проведення наукових досліджень та адміністративних експертиз стосовно потенційних форм та сфер, в яких можливе делегування окремих функцій держави громадським інституціям бізнес-середовища.

Розділ 6.

Підвищення рівня громадянської і правової культури

**Підготовлено
Наталією Чершоменцевою
(ГО «Нова генерація») та
Анастасією Красносільською
(Український незалежний
центр політичних досліджень)**

6.1. Особливості громадянської і правової культури та можливості органів влади впливати на її формування

Одним із завдань державної політики сприяння розвитку громадянського суспільства є укорінення громадянської культури. Це надважливе завдання, адже запровадження громадянської культури є однією з умов укорінення як громадянського суспільства, так і демократії участі.

Громадянська культура як складова політичної культури належить до сфери взаємодії населення між собою та з органами влади, а не до сфери протистояння окремих суспільних верств.

Громадянська культура характеризується:

- орієнтацією людей на самоорганізацію для спільного задоволення своїх інтересів (колективну дію) як певний антипод патерналістській позиції;
- сприйняттям влади як об'єкта впливу для захисту прав і інтересів населення, а не як об'єкта боротьби й завоювання;
- визнанням суспільних норм, готовністю їх дотримуватися або змінювати у ненасильницький та законослухняний спосіб;
- обізнаністю населення про свої права і обов'язки та механізми їх реалізації, а також наявністю у населення відповідних навичок реалізації прав та використання механізмів громадської участі.

Основними складовими громадянської культури є громадянська освіченість та компетентність. Наявність сформованої громадянської культури зазвичай супроводжується високим або достатнім рівнем громадянської активності населення. Утім, громадянська культура і громадянська активність не є тотожними поняттями. Громадянська культура характеризує передусім якість громадянської активності; відображає не стільки наявність активності, скільки усвідомлення потреби в ній для задоволення інтересів, та спроможність громадян до такої конструктивної активності. Фактична громадянська активність, окрім наявності достатнього рівня громадянської культури, обумовлена також низкою інших факторів.

Заходи щодо формування громадянської культури мають бути спрямовані передусім на:

- поширення серед населення знань та навичок щодо їх права та способи їх задоволення;
- поширення знань щодо ролі ІГС у задоволенні прав та інтересів населення, процедур створення та правового регулювання діяльності ІГС;
- пропагування волонтерства та благодійництва;
- поширення серед населення знань та формування навичок використання інструментів участі громадськості у формуванні та реалізації політики, у вирішенні питань місцевого значення;
- популяризацію серед населення участі у діяльності ІГС.

Заходи обласних державних адміністрацій щодо формування громадянської культури доцільно включати до регіональних цільових програм сприяння розвитку громадянського суспільства (розробляються на виконання пункту 2.1 Плану першочергових заходів щодо реалізації Стратегії державної політики сприяння розвитку громадянського суспільства в Україні, затвердженого Указом Президента України від 24.03.2012 року № 212/2012).

Серед заходів щодо формування громадянської культури доцільними є такі:

- розробити методичні рекомендації щодо створення та діяльності органів самоорганізації населення, формування та легалізації ІГС, використання інструментів участі громадськості у формуванні та реалізації політики;
- організувати виїзні «юридичні приймальні» з метою надання юридичних консультацій населенню в містах і районах щодо створення ІГС, використання механізмів громадської участі у формуванні та реалізації політики, у вирішенні питань місцевого значення;
- створити та організувати діяльність обласного інформаційно-ресурсного Центру розвитку громадянського суспільства та громадської активності;
- проводити конкурси «Кращий волонтер року», «Кращий благодійник року», «Кращий ОСН року», «Краще ОСББ року», «Громадська організація року»;
- провести конкурс журналістів на краще висвітлення проблематики громадянського суспільства та діяльності ІГС;
- забезпечити висвітлення ефективних прикладів діяльності ІГС в обласних ЗМІ;
- розробити та запровадити цикл теле- та радіопередач з питань участі громадськості у формуванні та реалізації політики, у вирішенні питань місцевого значення;
- сприяти розробці та запровадженню у середніх та вищих навчальних закладах факультативних курсів з громадянської освіти (із залученням до проведення занять у межах курсу ІГС).

Заходи щодо пропагування волонтерства та благодійництва будуть розглянуті у наступному підпункті цього розділу окремо.

 Зверніть увагу!

Обов'язкові для ОБВ кроки щодо формування громадянської культури визначено Планом заходів щодо формування громадянської культури та підвищення рівня толерантності у суспільстві, затвердженим розпорядженням КМУ від 25 квітня 2012 року № 236-р, однак слід визнати, що передбачені Планом заходи не можна вважати достатніми для формування громадянської культури.

Важливим елементом у розбудові громадянського суспільства та правової держави є правова культура. Правова культура – це система цінностей, правових ідей, переконань, навичок і стереотипів поведінки, правових традицій, що прийняті членами певної спільноти (державної, релігійної, етнічної) і використовуються для регулювання їх діяльності. У рамках однієї держави може існувати одночасно декілька правових культур. Особливо це характерно для багатонаціональних і мультирелігійних суспільств.

Структура правової культури суспільства включає:

- культуру правосвідомості – усвідомлення цінностей природного права, прав і свобод людини та оцінку чинного права з погляду його відповідності загальнолюдським цінностям, закріпленим у міжнародних документах про права людини;
- культуру правової поведінки – правову активність громадян, яка виражається в правомірній поведінці;

- культуру юридичної практики – ефективну діяльність законодавчих, судових, правозастосовних, правоохоронних органів відповідно до законодавства.

⚠ Зверніть увагу!

Основні заходи щодо забезпечення правової освіти населення визначені Національною програмою правової освіти населення, затвердженою Указом Президента України від 18 жовтня 2001 року № 992/2001.

Заходи щодо формування правової культури мають бути відображені в регіональних програмах правової освіти населення (розробляються на виконання Національної програми правової освіти населення, затвердженої Указом Президента України від 18 жовтня 2001 року № 992/2001).

Серед заходів правової просвіти варто звернути увагу на такі:

- створення, матеріально-технічне та організаційно-методичне забезпечення роботи мережі правових громадських приймалень (клінік), виїзних консультативних пунктів, «гарячих ліній» з надання безкоштовної правової допомоги малозахисним верствам населення;
- розробка та запровадження програм підвищення кваліфікації викладачів правових дисциплін загальноосвітніх та професійно-технічних навчальних закладів для поширення новітніх методик викладання таких дисциплін;
- розробка та запровадження теле- та радіопередач щодо основ правової грамотності;
- забезпечувати висвітлення в теле- та радіоефірі, друкованих ЗМІ роз'яснень щодо застосування положень чинного цивільного, трудового, господарського, житлового законодавства, а також законодавства щодо соціального захисту населення;
- сприяти вільному доступу громадян до джерел правової інформації шляхом поповнення бібліотечних фондів юридичною літературою, періодичними виданнями і базами даних правового характеру, організації діяльності Інтернет-центрів;
- проводити щорічний конкурс серед журналістів на кращий правороз'яснювальний матеріал;
- сприяти створенню та належному забезпеченню роботи молодіжних правових клубів.

Координує роботу з правової освіти населення Всеукраїнська міжвідомча координаційно-методична рада з правової освіти населення, яка діє на підставі Положення, затвердженого постановою КМУ № 627 від 9 червня 2011 року «Про внесення змін до Положення про Всеукраїнську міжвідомчу координаційно-методичну раду з правової освіти населення». Керівником ради є Міністр юстиції України, а до її складу входять представники органів державної влади, науковці та громадськість. Персональний склад ради затверджений наказом міністра юстиції № 401/7 від 29.04.2011 року. В регіонах діють місцеві програми з правової освіти населення, виконання яких координують місцеві координаційно-методичні ради з правової освіти населення.

⚠ Зверніть увагу!

Варто слідкувати за тим, щоб заходи правової освіти та заходи щодо формування громадянської культури не дублювали одне одного і не викликали підозр у подвійному фінансуванні.

Заходи правової освіти охоплюють поширення серед населення загальних правових знань, однак, як свідчить практика виконання таких програм, до них не належать питання створення та діяльності ІГС, правових інструментів участі громадськості у формуванні та реалізації політики, вирішенні питань місцевого значення. Натомість формування громадянської культури в частині поширення знань сконцентроване саме на останніх зазначених питаннях.

Заходи щодо формування громадянської культури можна здійснювати в межах інституційної системи правової освіти, наприклад, використовувати мережу громадських правових приймалень.

6.2. Консультуємо населення щодо створення та діяльності ІГС

Відповідно до Стратегії надання населенню правових консультацій з питань створення та правового регулювання діяльності ІГС є одним з основних шляхів підвищення рівня громадянської та правової культури населення. Оскільки функції щодо забезпечення реалізації Стратегії в ОВВ покладаються на структурні підрозділи у зв'язках із громадськістю, то саме вони мають ініціювати проведення заходів консультування населення щодо створення та діяльності ІГС як своїми силами, так і мобілізуючи інші структурні підрозділи та територіальні органи юстиції.

Консультування населення щодо створення та діяльності ІГС може здійснюватися такими способами:

- видання та поширення серед населення (наприклад, у приймальнях органів влади, відділах державної реєстрації юридичних осіб та фізичних осіб – підприємців, навчальних закладах тощо) друкованих методичних рекомендацій щодо створення та правового регулювання діяльності громадських організацій, благодійних організацій, ОСН, ОСББ, профспілок;
- запровадження телефонних консультативних ліній та періодичних особистих консультацій щодо створення та діяльності ІГС (наприклад, на базі юридичних приймалень, що створюються на виконання більшості програм правової освіти, або на базі ресурсних центрів для розвитку громадянського суспільства, що створюються на виконання більшості сприяння розвитку громадянського суспільства) із залученням до надання консультацій представників ІГС та представників органів юстиції;
- запровадження практики періодичного проведення «виїзних» юридичних приймалень та лекцій для мешканців невеликих населених пунктів, працівників великих підприємств, студентів та учнів навчальних закладів різного рівня щодо створення та правового регулювання діяльності громадських організацій, благодійних організацій, ОСН, ОСББ;
- запровадження практики проведення особистих консультацій щодо правового регулювання створення та діяльності ІГС представниками органів юстиції;
- проведення днів інформування населення про створення та діяльність ІГС на базі ОВВ.

Надання зазначених консультацій має передбачати поширення такої інформації:

- роль ІГС у задоволенні прав та інтересів населення, критерії вибору організаційно-правової форми ІГС (громадська організація, благодійна організація, ОСН, ОСББ, професійна спілка) відповідно до завдань, які необхідно вирішити;

- процедури створення та державної реєстрації громадських організацій та громадських спілок, благодійних організацій, ОСН, ОСББ, профспілок;
- права та обов'язки ІГС, зокрема в частині участі у формуванні та реалізації політики та вирішення питань місцевого значення.

Зазначені заходи щодо консультування населення можна передбачити шляхом включення до:

- регіональних програм сприяння розвитку громадянського суспільства;
- порядку денного заходів щодо правової освіти громадян;
- порядку денного заходів поточної діяльності ОВВ, зокрема щодо здійснення прийому громадян, проведення днів інформування населення, здійснення роз'яснювальної роботи тощо.

До проведення заходів консультування населення щодо створення та діяльності ІГС доцільно залучати представників ІГС як співдоповідачів.

6.3. Заохочуємо волонтерство та благодійництво

Укорінення суспільної практики благодійництва та волонтерства є одним із завдань державної політики сприяння розвитку громадянського суспільства. Йдеться про просвітницькі та мобілізаційні заходи для поширення серед населення культури волонтерства і благодійництва та залучення громадян до такої діяльності, а також про формування належної практики застосування відповідного законодавства. Про актуальні потреби щодо зміни законодавства детально ідеться в розділі 3 цих Методичних рекомендацій.

Волонтерство та благодійництво можна розглядати як форми громадянської участі в суспільно корисних справах, спосіб колективної взаємодії та ефективний механізм вирішення актуальних соціально-педагогічних проблем. Розвиток волонтерства та благодійництва відповідає інтересам держави, адже дозволяє:

- поліпшити умови та якість життя людей без значних додаткових витрат з боку держави;
- доповнити послуги, надані державним та підприємницьким сектором, особливо у випадках, коли такі послуги обтяжливі для держави або нерентабельні для бізнесу, але необхідні суспільству;
- залучати населення до задоволення потреб громади;
- створити умови для надання адресної та оперативної допомоги тим, хто її потребує;
- сформувати активне громадянське суспільство.

Благодійництво та волонтерство є потужним ресурсом для держави та суспільства. Так, за різними даними, у США зареєстровано понад 65 тисяч фондів, в Європі їх кількість коливається від 80 до 100 тисяч¹². Значним ресурсом благодійних фондів є волонтерська праця. У понад 10 тис. організацій європейських країн працюють 144 500 волонтерів – у середньому 14 осіб на фонд. Відомо також, що у Сполучених Штатах Америки у 2000 році 83,9 мільйона американців (44% дорослого населення) працювали волонтерами 15,5 мільярда годин.

¹² Благодійні інституції України: сучасний стан та перспективи розвитку (за результатами соціологічного дослідження) / О. В. Безпалько, Ю. М. Галустян, А. В. Гулевська-Черниш, Г. М. Лактіонова, Л. Б. Магдюк, Д. В. Непочатова, Л. М. Паливода, Г. О. Притиск ; за заг. ред. А. В. Гулевської-Черниш. — К. : Книга плюс, 2008.

Стратегія передбачає такі шляхи підтримки волонтерства та благодійництва:

№	Завдання відповідно до Стратегії та Плану першочергових заходів	Рекомендований спосіб виконання
1.	Розвиток волонтерського та благодійницького руху	<ul style="list-style-type: none"> • Забезпечити висвітлення у ЗМІ позитивних прикладів волонтерства, благодійності, спонсорства і меценатства, а також безпосередньо залучати представників ЗМІ до участі у благодійних та волонтерських ініціативах; • забезпечити розміщення соціальної реклами для пропагування волонтерства та благодійництва; • забезпечити вихід у теле- та радіоефіри тематичних програм щодо волонтерства та благодійництва з участю у них благодійних та волонтерських організацій; • залучати до волонтерства потенціал вікової групи 50+ через дворові комітети, органи самоорганізації населення, групи самодіяльності тощо; • створити інформаційно-консультаційні центри з питань волонтерства та благодійності, зокрема на базі центрів розвитку громадянського суспільства; у такий спосіб забезпечувати поширення інформації про можливості для волонтерства та благодійництва та створити платформу для ІГС, які шукають волонтерів та осіб, які хочуть бути волонтерами; • заохочувати волонтерів, зокрема проводити конкурси «Кращий волонтер року», сприяти проведенню волонтерських фестивалів, таборів, інших заходів для обміну досвідом між групами волонтерів; • підтримувати волонтерські ініціативи через конкурси проєктів для фінансової підтримки громадських, благодійних організацій, творчих спілок; • сприяти включенню волонтерських акцій як додаткових видів діяльності до навчальних курсів з громадянської освіти (правознавства, соціології, основ філософії тощо) середніх, професійно-технічних, вищих навчальних закладів.
2.	Запровадження нових інструментів для здійснення як громадянами, так і юридичними особами благодійної діяльності	<ul style="list-style-type: none"> • Забезпечити надання благодійникам та благодійним організаціям консультацій щодо створення та використання ендавментів, благодійних сервітутів, права благодійних організацій отримувати благодійну спадщину та ставати виконавцями заповітів для реалізації благодійних програм та інших можливостей нового Закону України «Про благодійну діяльність та благодійні організації» (про шляхи надання таких консультацій див. у підрозділі 7.1 цих Методичних рекомендацій).

3.	Підтримка суб'єктів господарювання та громадян, які надають фінансову допомогу чи здійснюють добровільні пожертвування інститутам громадянського суспільства для розв'язання проблем, що мають важливе суспільне значення	<ul style="list-style-type: none"> • Сприяти залученню коштів індивідуальних та корпоративних благодійників для соціальних ініціатив ІГС, зокрема шляхом створення та оприлюднення в мережі Інтернет баз даних суспільно корисних ініціатив ІГС, надання інформації та консультацій особам, зацікавленим у здійсненні благодійної діяльності, через центри розвитку громадянського суспільства; • проводити щорічні конкурси «Кращий благодійник року» (з номінаціями «індивідуальний благодійник» та «корпоративний благодійник») із широким висвітленням їх у ЗМІ.
----	---	--

Цікава практика

Одним з успішних видів популяризації волонтерства серед молоді у країнах Європейського Союзу є впровадження е-волонтеріату. Так, у Польщі створено Інтернет-портал, присвячений волонтерству (www.e-wolontariat.pl). Ресурс являє собою базу пропозицій з електронного волонтерства, містить описи успішного досвіду, статті та навчальні матеріали про благодійність в Інтернеті. Проводиться конкурс «Відкрий е-волонтеріат», в якому нагороджуються найкращі активісти. Прикладом ефективної роботи в рамках е-волонтеріату є: створення соціально важливих сайтів та їх підтримка і поширення; робота з людьми з інвалідністю через мережу, надання консультацій, спілкування тощо; переклади, створення розвиваючих ігор для дітей та підлітків, шкільні Інтернет-бібліотеки та багато іншого.

6.4. Популяризуємо інструменти місцевої демократії

Популяризація інструментів місцевої демократії є відповідно до Стратегії одним із шляхів підвищення рівня громадянської культури.

Популяризація інструментів місцевої демократії має включати такі складові:

- інформування населення про їх права щодо участі у здійсненні місцевого самоврядування та вирішенні питань місцевого значення;
- інформування населення про інструменти місцевої демократії та процедури їх використання;
- демонстрація зв'язку між конкретними проблемами та завданнями розвитку місцевих громад та інструментами місцевої демократії як способами їх вирішення;
- поширення історій успіху та позитивних прикладів вирішення проблем та завдань розвитку місцевих громад через інструменти місцевої демократії;
- невідкладне реагування на ініціативи щодо використання інструментів місцевої демократії та широке інформування населення про рішення та дії, ініційовані за результатами участі членів громад (для формування переконання у дієвості зазначених інструментів).

Нормативно-правові акти різного рівня закріплюють такі інструменти місцевої демократії:

Основними способами донесення такої інформації можуть бути:

- видання та поширення серед населення друкованих методичних рекомендацій;
- запровадження телефонних консультативних ліній та періодичних особистих консультацій з працівниками виконавчих комітетів ОМС та експертами ІГС;
- запровадження практики періодичного проведення «виїзних» юридичних приймань та лекцій для мешканців невеликих населених пунктів та окремих територіальних громад із залученням до цього представників ІГС та окремих громадян, що мають позитивний досвід використання інструментів місцевої демократії;
- створення та забезпечення виходу у теле- та радіоефіри локальних каналів передач чи інформаційних блоків щодо інструментів місцевої демократії;
- створення інформаційно-консультаційних центрів.

Як бачимо, набір способів поширення інформації є достатньо універсальним. При спрямуванні зусиль на популяризацію інструментів місцевої демократії варто робити особливий наголос на особистих контактах із територіальними громадами, а також на забезпеченні належної консультативної та методичної підтримки зусиль членів громад щодо використання інструментів місцевої демократії. Виконати це можливо шляхом залучення до проведення таких заходів ІГС, які вже працюють у відповідних сферах.

При цьому важливо проводити постійну діагностику ефективності тих чи інших способів інформування.

 Зверніть увагу!

Передумовою активного залучення членів територіальних громад до вирішення питань місцевого значення є відкритість та доступність інформації про поточну діяльність ОМС громади, їх рішення та актуальний порядок денний.

Для цього доречно:

- забезпечити функціонування у мережі Інтернет бази даних рішень та проектів рішень місцевої ради;
- запровадити практику проведення публічних консультацій з громадськістю щодо проектів важливих рішень із максимально широким поширенням інформації про проведення таких консультацій.

Також можна використовувати такі форми, як інформування населення про діяльність місцевих рад, зокрема:

- дні відкритих дверей у міських, районних, селищних та сільських радах;
- відкриті сесії та виїзні засідання міських, районних, селищних та сільських рад;
- екскурсії для громадян до бюджетних установ;
- єдині інформаційні дні на підприємствах, в установах міст і районів;
- візити представників місцевої влади до шкіл і вищих навчальних закладів тощо.

Суб'єктом, на якого спрямовані зусилля щодо популяризації інструментів місцевої демократії, мають бути не тільки члени територіальних громад, а й державні службовці ОВВ та посадові особи ОМС. Для них важливо:

- розробити методичні рекомендації та проводити спеціальні навчання щодо порядку сприяння використанню громадянами інструментів місцевої демократії (порядку проведення місцевих референдумів, загальних зборів громадян за місцем проживання, реалізації місцевої ініціативи тощо);
- налагодити обмін кращими видами практики популяризації інструментів місцевої демократії між представниками різних регіонів та сприяти їх використанню.

 Зверніть увагу!

Популяризуючи інструменти місцевої демократії, варто переконатися, що усі відповідні процедури належно врегульовані на рівні відповідної територіальної громади. Про це детальніше ідеться у розділі 4.5 цих Методичних рекомендацій.

6.5. Корисні ідеї для підвищення рівня громадянської та правової культури

Пропонуємо до Вашої уваги ще декілька ідей для формування громадянської та правової культури, які базуються на основі досвіду роботи громадських організацій та державних установ України та інших країн світу.

Для підвищення обізнаності з правових питань у багатьох країнах світу використовується інноваційна освітня програма «Практичне право» (Street law). Незалежно від країни в програмах практичного права акцентується на тому, щоб зробити правові принципи і прак-

тичні правові знання зрозумілими для учнів та звичайних громадян. Програма стосується щоденних ситуацій та дає алгоритм дій у ситуаціях незаконної відмови у працевлаштуванні, отриманні житла, незаконного затримання тощо. Наприклад, у Польщі програма відома під назвою «Право в щоденній практиці», в Росії – «Живе право», в Україні – «Практичне право»¹³. Одним з успішних прикладів реалізації цієї освітньо-правової програми в Україні є національна програма «Розуміємо права людини»¹⁴.

Ефективним методом формування громадянської та правової культури, толерантності, поваги до прав меншин та інших прав та цінностей є організація та підтримка вже наявних проєктів, спрямованих на **сприяння самоосвіті населення**. Наприклад, в Україні з 2003 року діє фестиваль документальних фільмів про права людини Docudays UA. Кожного року, окрім власне фестивалю в Києві, відбувається також Міжнародний мандрівний фестиваль документального кіно про права людини Docudays UA. Так, у 2011 року він «побував» у 112 містах, містечках і селищах 22-х регіонів України (у тому числі в АР Крим та Севастополі)¹⁵. Засобами кіномистецтва привертається увага українського суспільства до проблем «звичайної» людини та розвивається відкритий діалог про права людини. Підтримкою з боку органів державної влади може бути надання приміщень для проведення фестивалю, інформаційної платформи (офіційні сайти, ЗМІ тощо), участь у дискусіях, надання матеріальної та іншої ресурсної підтримки.

Також дієвими є інші форми неформального навчання та інформування, зокрема виставки (стаціонарні та пересувні) для навчання та дискусії про права людини. Вдалим є приклад виставки «Кожен має право знати свої права». Виставка підготовлена в рамках програми «Розуміємо права людини» та покликана вплинути на інституційну та неформальну освіту. Стенди виставки – це своєрідний методичний посібник, який дозволяє за допомогою коротких текстів та візуальної інформації створювати майданчик для навчання і дискусії¹⁶. Також виставки можуть бути тематичними, присвяченими одній події, особі, документу тощо. Можна підготувати волонтерів у кожному районному центрі, які б працювали з такими виставками та розповсюджували знання про права людини.

Одним із потужних центрів підвищення рівня культури та громадянської активності можуть стати заклади культури (бібліотеки, будинки культури). Так, важливо трансформувати заклади культури в центри (осередки) місцевої активності, які виконуватимуть не лише культурно-мистецькі функції, а й створюватимуть умови для реалізації ініціатив громадян у різних сферах суспільного життя і перетворяться на важливий ресурс функціонування і розвитку місцевих громад. Саме такий шлях дуже популярний у сусідній Польщі. В Україні з досвідом роботи «оновлених» закладів культури можна ознайомитися завдяки проєкту Інституту соціокультурного менеджменту «Підтримка процесу розвитку осередків громадської активності на базі закладів культури». Також у рамках проєкту запроваджено Школу громадської участі – це школа підготовки кадрів для громадського сектору малих міст і сіл, куди на конкурсній основі приймаються люди, які живуть на території громади, мають бажання отримати знання, вміння і навички з питань розвитку місцевої громади¹⁷.

¹³ На захисті суспільних інтересів : посібник для правників та правозахисників. – К. : Атіка, 2009.

¹⁴ Докладніше див. на сайті програми «Розуміємо права людини»: <http://edu.helsinki.org.ua>.

¹⁵ Офіційний сайт фестивалю: www.docudays.org.ua.

¹⁶ Детальніше про виставку можна дізнатися на сайті програми «Розуміємо права людини».

¹⁷ Вичерпна інформація про проєкт та його досвід доступна за веб-адресою www.lac.org.ua.

Одним із завдань Стратегії є підтримка громадських ініціатив, спрямованих на формування культури гендерної рівності, подолання стереотипів щодо ролі та місця чоловіків і жінок у суспільстві. Для реалізації цього завдання можна втілювати в життя як системні, інституційні зміни, так і проводити ситуативні, тематичні заходи. До системних змін відносимо: прийняття (разом з громадськими організаціями, які працюють у цій сфері) та впровадження цільової програми щодо утвердження гендерної рівності в регіоні; введення посади радника голови ОДА, РДА з гендерних питань, систематичне включення за допомогою експертів гендерних компонентів до всіх нових програм (застосування комплексного гендерного підходу, який є обов'язковим у європейській практиці). Завдяки Програмі рівних можливостей та прав жінок в Україні ООН¹⁸ практично в кожній області працюють сертифіковані експерти з гендерної політики та освіти, яких можна долучати до реалізації завдань Стратегії, зокрема для проведення навчання як з державними службовцями, так і з іншими групами населення. В багатьох містах створено та успішно діють гендерні освітні та ресурсні центри. Ефективною та важливою практикою є підготовка та широке оприлюднення гендерних портретів області, району, селища тощо, що дасть можливість оцінити як загальний потенціал регіону, так і основні демографічні дисбаланси й тенденції.

---

¹⁸ Докладна інформація щодо Програми міститься на веб-сайті <http://www.undp.org.ua/ua/projects-list-all/750-equal-opportunities-and-womens-rights-in-ukraine>.

Розділ 7.

Організаційні питання виконання Стратегії державної політики сприяння розвитку громадянського суспільства

Підготовлено
Аллою Волошиною (Творче
об'єднання «ТОРО») та
Анастасією Красносільською
(Український незалежний
центр політичних досліджень)

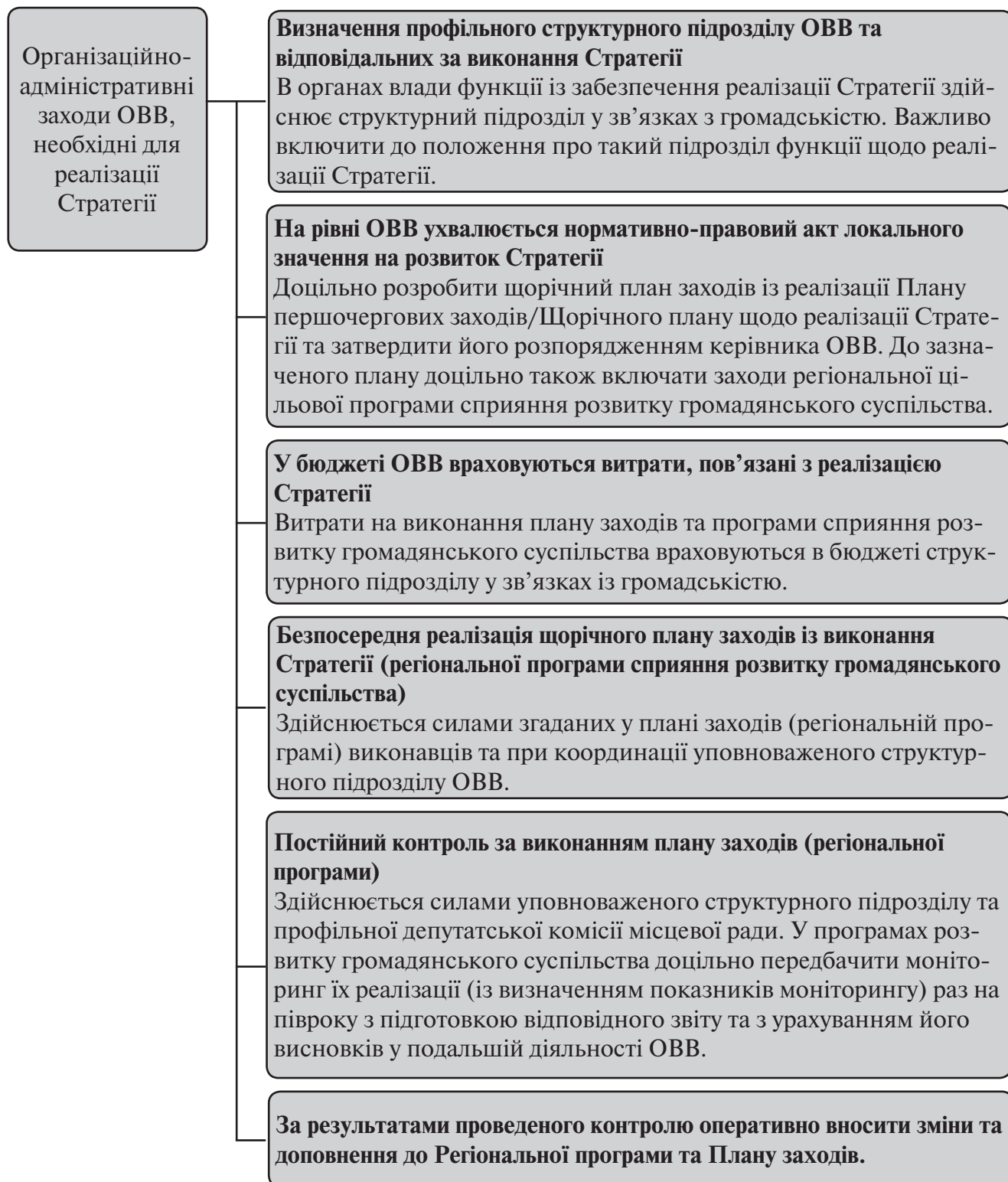

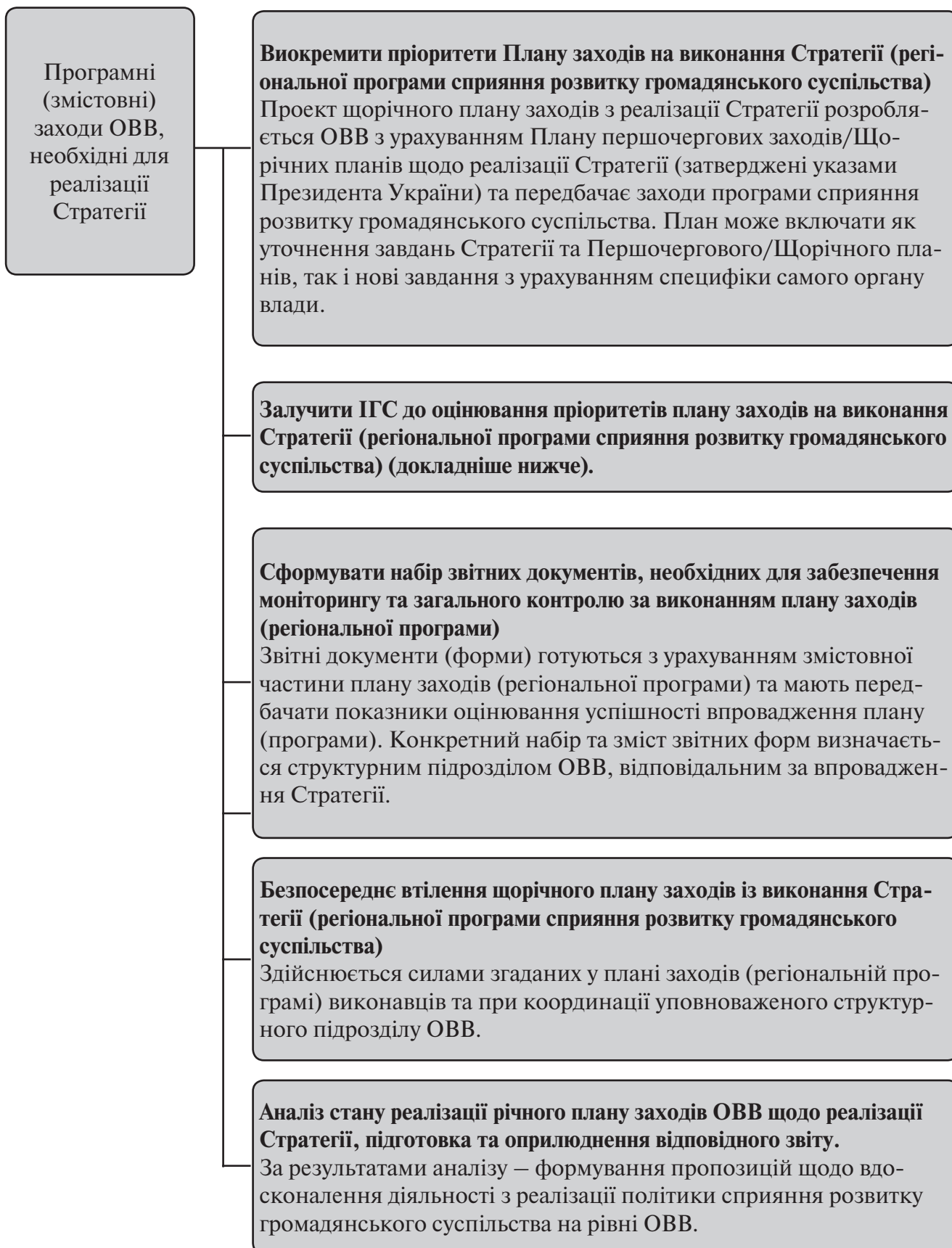

7.1. Алгоритм дій органів виконавчої влади для реалізації Стратегії протягом року

Алгоритм ОВВ для реалізації Стратегії передбачає виконання органом влади двох типів заходів: 1) організаційно-адміністративних; 2) програмних (змістовних).

Схема 1

■ Рекомендований календарний план реалізації Стратегії

№ з/п	Дії ОБВ щодо реалізації Стратегії	Період виконання
1.	<p>Підготовка проекту щорічного плану заходів ОБВ з реалізації Стратегії, Щорічного плану заходів за реалізації Стратегії (затверджених указами Президента України) та програми сприяння розвитку громадянського суспільства на наступний рік (далі – Плану).</p> <p>Зверніть увагу! План заходів ОБВ щодо реалізації затверджених указами Президента України Стратегії та Щорічного плану щодо її реалізації та план заходів щодо реалізації регіональної цільової програми сприяння розвитку громадянського суспільства можуть бути об'єднані в один документ. При цьому важливо забезпечити включення до плану заходів з реалізації програми розвитку громадянського суспільства заходів, що не включені до Програми, але передбачені Щорічним планом щодо реалізації Стратегії, затвердженим Указом Президента України. Такий план може також включати додаткові заходи, не передбачені ані програмою, ані Щорічним планом, але які впливають із завдань Стратегії, визначених шляхів реалізації таких завдань та є актуальними для конкретного ОБВ.</p>	Жовтень року, що передує звітному
2.	Оприлюднення проекту щорічного Плану з метою його громадського обговорення (у тому числі надання громадській раді при ОБВ) відповідно до Порядку проведення консультацій, затвердженого постановою КМУ від 3.11.2010 року № 996 «Про забезпечення участі громадськості у формуванні та реалізації державної політики».	15 листопада – 15 грудня року, що передує звітному (не менше 30 календарних днів)
3.	Врахування пропозицій громадськості за результатами обговорення. Ухвалення Плану, оприлюднення його на офіційному веб-сайті ОБВ та надсилання Секретаріату КМУ для розміщення на урядовому веб-сайті «Громадянське суспільство і влада», а також Координаційній раді з питань розвитку громадянського суспільства при Президентіві України.	Грудень року, що передує звітному
4.	Реалізація щорічного Плану, моніторинг реалізації програми сприяння розвитку громадянського суспільства (відповідно до вимог Програми розвитку громадянського суспільства).	Протягом року
5.	Підготовка звіту про виконання щорічного Плану.	Грудень звітнього року
6.	Оприлюднення на офіційному веб-сайті ОБВ та надсилання звіту про результати діяльності щодо реалізації Стратегії, Щорічного плану, затверджених указами Президента України, та регіональної програми сприяння розвитку громадянського суспільства Секретаріату КМУ (для оприлюднення на урядовому веб-сайті «Громадянське суспільство і влада»).	до 01 лютого

 Зверніть увагу!

Обов'язок ОБВ щодо складання щорічних планів та звітів з реалізації державної політики сприяння розвитку громадянського суспільства був передбачений Концепцією сприяння органами виконавчої влади розвитку громадянського суспільства (затверджена Розпорядженням КМУ від 21.11.2007 року № 1035-р). Із визнанням Концепції такою, що втратила чинність у зв'язку із затвердженням Стратегії (розпорядження КМУ від 20.06.2012 року № 389-р), такий обов'язок втратив нормативне закріплення. Утім, саме складання щорічних планів та звітів з реалізації політики сприяння розвитку громадянського суспільства дозволяє:

- включати політику сприяння розвитку громадянського суспільства до порядку денного всіх ОБВ та, що не менш важливо, різних структурних підрозділів у межах ОБВ;
- структурному підрозділу у зв'язках із громадськістю – залучати інші структурні підрозділи до реалізації політики та координувати їх діяльність;
- залучати громадськість до планування та оцінки діяльності ОБВ щодо реалізації політики сприяння розвитку громадянського суспільства.

З огляду на це **наполегливо рекомендуємо ОБВ зберегти практику складання щорічних планів та звітів з реалізації державної політики сприяння розвитку громадянського суспільства та забезпечувати їх громадське обговорення.**

Така позитивна практика зберігається в Одеській та Запорізькій областях.

7.2. Плануємо виконання Стратегії

Щорічний план заходів ОБВ з реалізації Стратегії державної політики сприяння розвитку громадянського суспільства доцільно складати з урахуванням:

- плану першочергових заходів щодо реалізації Стратегії державної політики сприяння розвитку громадянського суспільства та щорічних планів щодо реалізації Стратегії, затверджуваних Президентом України;
- заходів регіональної програми сприяння розвитку громадянського суспільства;
- завдань державної політики сприяння розвитку громадянського суспільства та заходів з її реалізації, передбачених Стратегією;
- вимог нормативно-правових актів щодо участі громадськості у формуванні та реалізації державної політики (що передбачатиме включення до відповідного плану консультацій з громадськістю, заходів взаємодії з громадською радою тощо);
- додаткових заходів, необхідних для виконання завдань Стратегії та актуальних для конкретного ОБВ.

Алгоритм дій ОБВ щодо підготовки плану може виглядати таким чином:

- підготовка проекту плану;
- проведення консультацій з громадськістю щодо проекту плану відповідно до Порядку проведення консультацій, затвердженого постановою КМУ від 03.11.2010 року № 996 «Про забезпечення участі громадськості у формуванні та реалізації державної політики» (у тому числі надання його громадській раді для отримання пропозиції);

- затвердження плану наказом (розпорядженням) керівника ОБВ або структурного підрозділу у зв'язках із громадськістю;
- оприлюднення плану на офіційному веб-сайті ОБВ та надсилання Секретаріату КМУ для розміщення на урядовому веб-сайті «Громадянське суспільство і влада», а також Координаційній раді з питань розвитку громадянського суспільства при Президенті України.

7.3. Здійснюємо моніторинг виконання Стратегії та звітуємо про її виконання¹⁹

Запорукою успішності Стратегії є належне проведення моніторингу її реалізації. Під моніторингом слід розуміти систематичне спостереження за станом впровадження Стратегії та досягнення очікуваних результатів її реалізації. Тобто важливо постійно відстежувати хід здійснення тих заходів, що передбачаються Стратегією, для порівняння поточного стану справ із запланованим.

Свого роду «сканування» ситуації передбачає збір та узагальнення інформації, яка на перший погляд виглядає рутинною процедурою. Проте належна організація цієї справи дозволить:

- виміряти досягнутий прогрес у реалізації завдань Стратегії загалом та на рівні конкретного ОБВ зокрема;
- вчасно реагувати на певні відхилення, виявляти найслабші місця та вживати оперативних заходів щодо внесення змін до плану робіт або в цілому до Стратегії.

У розділі 5 Стратегії, зокрема, зазначається, що **моніторинг та оцінка стану виконання положень Стратегії, Плану першочергових заходів, щорічних планів здійснюються в тому числі й органами виконавчої влади**. У цілому ж моніторинг та оцінка стану реалізації Стратегії складаються на Координаційну раду з питань розвитку громадянського суспільства.

Виконання цієї вимоги потребує відповідної організації проведення такого моніторингу, який передбачає декілька етапів:

- визначення системи показників;
- збір та узагальнення інформації;
- аналіз результатів моніторингу;
- ухвалення відповідних управлінських рішень за результатами моніторингу.

Треба взяти до уваги, що між оцінкою та моніторингом є певні відмінності. Оцінка реалізації Стратегії передбачає більш глибокий аналіз стану справ та покликана дати відповідь передусім на питання, яким є результат впровадження Стратегії, наскільки повно досягнуто цілі державної політики сприяння розвитку громадянського суспільства. Моніторинг же допомагає відслідковувати поточний стан. Це системне спостереження, а не разова дія, як у випадку з оцінкою.

Проведення якісного моніторингу потребує розробки відповідної системи показників (індикаторів), за якими можна буде відстежувати хід впровадження Стратегії, визначен-

¹⁹ Підготовлено Володимиром Купрієм (Творчий центр ТЦК).

ня джерел інформації, методів збору такої інформації, частоти її збору та відповідальних. Важливо також чітко уявляти, хто безпосередньо використовуватиме зібрану та узагальнену інформацію і з якою метою. Тобто йдеться про те, що будь-який збір інформації за встановленими індикаторами повинен мати практичне навантаження. Зібрана інформація має бути обов'язково використана, інакше зникає будь-який сенс у проведенні моніторингу як такого. Відповідні посадові особи мають розглядати результати моніторингу та ухвалювати необхідні управлінські рішення.

Беручи до уваги комплексність самої Стратегії, наявність першочергових заходів щодо її реалізації, важливо виокремити різні *види моніторингу*:

1. Моніторинг виконання плану першочергових заходів щодо реалізації Стратегії.
2. Моніторинг виконання завдань реалізації державної політики сприяння розвитку громадянського суспільства;
3. Моніторинг досягнення очікуваних результатів державної політики сприяння розвитку громадянського суспільства.

Моніторинг виконання Стратегії має здійснюватися *на різних рівнях* залежно від компетенції того чи іншого ОВВ, рівня відповідальності виконавця.

Отже, на першому рівні такий моніторинг здійснюють безпосередні виконавці заходів – відповідні центральні ОВВ, місцеві державні адміністрації. Структурні підрозділи у зв'язках з громадськістю цих органів влади мають проводити збір та узагальнення інформації щодо реалізації власних планів заходів з виконання Указу Президента України від 24 березня 2012 року № 212 «Про Стратегію державної політики сприяння розвитку громадянського суспільства в Україні та першочергові заходи щодо її реалізації». При визначенні системи показників моніторингу треба виходити з того, за реалізацію яких заходів відповідає той чи інший орган влади.

На другому рівні моніторинг здійснює Кабмін як ОВВ, що проводить відповідну державну політику сприяння розвитку громадянського суспільства.

На третьому рівні моніторинг проводить Координаційна рада з питань розвитку громадянського суспільства при Президентові України, як це і передбачено у механізмах реалізації Стратегії.

Крім того, слід узяти до уваги те, що може здійснюватися так званий зовнішній моніторинг реалізації Стратегії. Його можуть проводити безпосередньо ІГС. Також може бути застосований механізм громадської експертизи діяльності ОВВ, що проводиться відповідними громадськими об'єднаннями відповідно до Порядку сприяння проведенню громадської експертизи діяльності органів виконавчої влади, затвердженого постановою КМУ від 5 листопада 2008 року № 976. Результати громадського моніторингу та експертизи мають стати складовою загальної системи моніторингу та оцінки реалізації Стратегії.

Важливим етапом проведення моніторингу є визначення системи показників (індикаторів). Такі показники мають бути вимірюваними, відповідати умовам регулярного відстеження, давати можливість бути перевіреними незалежною оцінкою чи іншими методами, бути доступними і практичними при зборі інформації, бути доречними та адекватними контексту, тобто відповідати предмету моніторингу.

Також треба взяти до уваги, що індикатори можуть бути прямими та непрямими. Непрямі індикатори використовуються тоді, коли немає можливості виміряти явище чи процес за допомогою прямих індикаторів. Наприклад, показником «створення сприятливих законодавчих умов для утворення та функціонування інститутів громадянського суспільства» може стати не лише ухвалення відповідного закону, а показник того, наскільки збільшиться кількість громадських об'єднань у результаті застосування такого закону. Також у цьому разі може бути взято до уваги опитування представників громадських об'єднань, яке дасть можливість визначити рівень задоволеності таким законом тощо.

Дуже важливим є вибір ефективних методів проведення моніторингу. Тобто вибір способів отримання інформації, даних або сукупність прийомів для виявлення значень показників. Не варто зупинятися лише на аналізі відповідних нормативно-правових документів, внутрішніх звітів про виконання. Достатньо дієвим буде проведення спостереження, опитування, контент-аналіз ЗМІ тощо. Застосування певного методу має бути адекватним з точки зору вартості процесу збору інформації. Тобто не треба допускати ситуацію, за якої ресурсні затрати на збір інформації перевищуватимуть вартість самого індикатора.

З огляду на те, що реалізація Стратегії відбувається лише перший рік, то актуальним є здійснення моніторингу виконання плану першочергових заходів щодо реалізації зазначеної Стратегії.

Наприклад, якщо розглядати рівень місцевих державних адміністрацій для моніторингу виконання плану заходів щодо реалізації державної політики сприяння розвитку громадянського суспільства, то система показників моніторингу може виглядати таким чином:

Зміст заходу	Індикатор виміру	Джерело інформації
1. Підвищення ефективності взаємодії держави з ІГС і забезпечення умов їх співпраці на засадах партнерства та взаємовідповідальності.	1.1. Розроблено та внесено до місцевої ради проект регіональної цільової програми сприяння розвитку громадянського суспільства.	Розпорядження голови місцевої адміністрації про затвердження проекту регіональної цільової програми Інформація місцевої ради про включення проекту програми до порядку денного сесії.
	1.2. Підготовлено та подано до КМУ узагальнену інформацію щодо участі молодіжних громадських організацій та їх об'єднань у розробленні, здійсненні державної молодіжної політики, програм, що стосуються молоді.	Інформація структурного підрозділу місцевої державної адміністрації, відповідального за реалізацію державної молодіжної політики Офіційний лист до КМУ.
	1.3. Підготовлено та подано до КМУ пропозиції щодо активізації діяльності молодіжних громадських організацій та їх об'єднань у здійсненні державної молодіжної політики, участі у програмах, що стосуються молоді.	Пропозиції структурного підрозділу місцевої державної адміністрації, відповідального за реалізацію державної молодіжної політики Офіційний лист до КМУ.

	1.4. Проведено аналіз практики діяльності структурного підрозділу, відповідального за зв'язки з громадськістю, та направлено до відповідного центрального ОВВ.	Аналітична записка. Офіційна інформація місцевих державних адміністрацій, структурних підрозділів місцевої державної адміністрації.
2. Підвищення рівня громадянської та правової культури.	Розроблено та затверджено комплекс заходів правової освіти громадян.	Розпорядження голови місцевої державної адміністрації. Офіційна інформація для Адміністрації Президента України та КМУ.

Подібна система також має бути розроблена окремим центральним ОВВ у контексті тих заходів, відповідальність за впровадження яких він несе. При цьому також треба брати до уваги План організації виконання Указу Президента України від 24 березня 2012 року № 212, який схвалений на засіданні КМУ 18 квітня 2012 року.

На рівні місцевих державних адміністрацій важливо збирати також первинну інформацію щодо якості виконання завдань політики.

Запити для збирання чи отримання цієї інформації у будь-якому разі будуть спрямовані Кабміном чи Координаційною радою з питань розвитку громадянського суспільства місцевим державним адміністраціям. З огляду на це доцільно одночасно з формальним моніторингом виконання планів заходів щодо реалізації відповідної політики оцінювати діяльність органи влади також за якісними показниками.

Якісні показники виконання місцевої державної адміністрацією завдань політики сприяння розвитку громадянського суспільства можуть виглядати таким чином:

№	Завдання відповідно до Стратегії та Плану першочергових заходів	Індикатор/результативний показник	Джерело інформації
1.	Проведення систематичних консультацій з громадськістю у процесі прийняття рішень, завчасне оприлюднення проектів відповідних актів на офіційних веб-сайтах цих органів.	<ul style="list-style-type: none"> Відсоток проектів актів, щодо яких передбачено обов'язкове публічне громадянське обговорення, які пройшли таке обговорення, від загальної кількості відповідних актів, розроблених протягом звітного періоду. Відсоток пропозицій громадськості, врахованих за результатами проведених консультацій з громадськістю. Відсоток проектів актів, оприлюднених відповідно до Закону України «Про доступ до публічної інформації», із загальної кількості проектів актів, розроблених протягом звітного періоду. 	Розпорядження голови місцевої адміністрації щодо затвердження відповідних актів; оголошення про проведення консультацій з громадськістю; повідомлення про оприлюднення проектів актів; Звіти за результатами проведених консультацій з громадськістю.

		<ul style="list-style-type: none"> • Динаміка зростання кількості пропозицій ІГС, отримуваних у результаті консультацій з громадськістю. • Кількість консультацій з громадськістю, проведених органом влади відповідно до Порядку проведення консультацій з громадськістю, затвердженого постановою КМУ від 03.11.2010 року № 996 «Про забезпечення участі громадськості у формуванні та реалізації державної політики». 	
2.	Сприяння роботі громадських рад та інших консультативно-дорадчих органів, удосконалення механізмів їх взаємодії з консультативно-дорадчими органами.	<ul style="list-style-type: none"> • Створено громадську раду при ОБВ, затверджено її склад та погоджено Положення. • Відсоток проектів актів, надісланих громадській раді для надання пропозицій, із загальної кількості проектів актів, розроблених протягом звітного періоду. • Кількість інших консультативно-дорадчих органів, створених при ОБВ, та кількість ІГС, залучених до роботи таких органів. • Відсоток врахованих пропозицій громадської ради щодо діяльності ОБВ та/або проектів актів від загальної кількості наданих громадською радою пропозицій. 	Розпорядження голови місцевої адміністрації щодо затвердження складу громадської ради; звіти структурного підрозділу у зв'язках із громадськістю щодо сприяння роботі громадської ради; звіти за результатами проведених консультацій з громадськістю; звіти про виконання плану нормопроектних робіт; резолуції та рішення, ухвалені за результатами розгляду пропозицій громадської ради.
3.	Створення умов для проведення громадських експертиз діяльності ОБВ, ОМС, громадських антикорупційних експертиз проектів нормативно-правових актів та врахування їх рекомендацій.	<ul style="list-style-type: none"> • Кількість громадських експертиз діяльності ОБВ, проведених відповідно до вимог Порядку сприяння проведенню громадської експертизи, затвердженого постановою КМУ від 05.11.2008 року № 976 «Про затвердження Порядку сприяння проведенню громадської експертизи діяльності органів виконавчої влади». 	Звіти структурного підрозділу у зв'язках із громадськістю; резолуції та рішення, ухвалені за результатами розгляду пропозицій громадської ради.

		<ul style="list-style-type: none"> • Кількість проектів актів та інших рішень, розроблених та ухвалених за результатами розгляду пропозицій громадських експертиз. • Динаміка зростання кількості проведених та завершених громадських експертиз діяльності ОВВ. • Кількість громадських антикорупційних експертиз проектів нормативно-правових актів та динаміка зростання їх кількості. • Відсоток пропозицій, врахованих у результаті розгляду пропозицій громадських антикорупційних експертиз проектів актів, від загальної кількості таких пропозицій. 	
4.	Здійснення методичної підтримки та підвищення організаційної спроможності посадових осіб ОВВ щодо реалізації процедур залучення громадськості до формування і реалізації державної, регіональної політики.	<ul style="list-style-type: none"> • Відсоток посадових осіб ОВВ, які пройшли підвищення кваліфікації (інше навчання) в частині використання механізмів участі громадськості у формуванні та реалізації державної політики, від загальної кількості посадових осіб структурних підрозділів обласних держадміністрацій, до компетенції яких належить взаємодія із громадськістю. • Відсоток посадових осіб ОВВ, забезпечених методичними матеріалами щодо використання механізмів участі громадськості у формуванні та реалізації державної політики, від загальної кількості посадових осіб структурних підрозділів обласних держадміністрацій, до компетенції яких належить взаємодія із громадськістю. 	Відомості щодо навчання посадових осіб органу влади.
5.	Розвиток механізмів електронного урядування та електронної демократії.	<ul style="list-style-type: none"> • Відсоток проектів нормативно-правових актів органу влади, що пройшли громадське обговорення на сайті органу влади відповідно до Порядку проведення консультацій з громадськістю з питань формування та реалізації державної політики, затвердженого постановою КМУ від 03.11.2010 року № 996 «Про забез- 	Звіти за результатами консультацій з громадськістю; звіти про виконання плану нормопроектних робіт; звіти про роботу зі зверненнями громадян.

		<p>печення участі громадськості у формуванні та реалізації державної політики», від загальної кількості розроблених органом проектів НПА.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Відсоток консультацій/відповідей на звернення громадян, наданих за допомогою електронних приймалень громадян на сайті органу влади, від загальної кількості наданих консультацій/відповідей на звернення. 	
7.	Розвиток механізмів соціального партнерства між владою, бізнесом та ІГС.	<ul style="list-style-type: none"> • Створено територіальну тристоронню соціально-економічну раду відповідного рівня. • Відсоток проектів актів та інших рішень, ухвалених за результатами розгляду пропозицій територіальної тристоронньої соціально-економічної ради, від загальної кількості пропозицій відповідної ради. 	Розпорядження про створення ради; резолюції та інші рішення за результатами розгляду пропозицій ради
8.	Здійснення моніторингу громадської думки з питань діяльності органів влади.	<ul style="list-style-type: none"> • Кількість опитувань та інших досліджень громадської думки, проведених відповідно до Порядку проведення консультацій з громадськістю з питань формування та реалізації державної політики, затвердженого постановою КМУ від 03.11.2010 року № 996 «Про забезпечення участі громадськості у формуванні та реалізації державної політики». • Кількість проектів актів та інших рішень, ухвалених за результатами здійснення моніторингу громадської думки з питань діяльності органів влади. 	Звіти про проведення досліджень громадської думки; резолюції та інші рішення за результатами проведення досліджень громадської думки.
9.	Залучення ІГС до надання соціальних послуг за рахунок бюджетних коштів та запровадження механізмів соціального замовлення.	<ul style="list-style-type: none"> • Затверджено положення про соціальне замовлення на рівні адміністративно-територіальної одиниці. • Обсяг бюджетних коштів, виділених для надання соціальних послуг шляхом здійснення соціального замовлення. • Кількість соціальних послуг, до надання яких залучено ІГС за результатами здійснення соціального замовлення. 	Рішення про затвердження бюджету адміністративно-територіальної одиниці; рішення про затвердження положення про соціальне замовлення; розпорядження про затвердження ре-

		<ul style="list-style-type: none"> Динаміка зростання кількості соціальних послуг, до надання яких залучено ІГС за результатами здійснення соціального замовлення. 	<p>зультатів конкурсів на соціальне замовлення та/або укладання угод із переможцями відповідних конкурсів.</p>
10.	Удосконалення фінансової підтримки ІГС за рахунок бюджетних коштів.	<ul style="list-style-type: none"> Обсяг бюджетних коштів, виділених для фінансової підтримки ІГС на конкурсних засадах. Кількість проектів, спрямованих на вирішення завдань регіональної політики, що реалізуються ІГС за рахунок коштів обласного бюджету в результаті проведення конкурсу проектів. Кількість ІГС, що отримують бюджетну фінансову підтримку для реалізації проектів, спрямованих на вирішення завдань регіональної політики, за результатами відповідних конкурсів. Динаміка зростання кількості ІГС, що беруть участь у конкурсах для отримання фінансової підтримки за рахунок бюджетних коштів. Кількість населення, охопленого заходами (консультаціями, іншими послугами) у межах проектів, що виконуються ІГС за рахунок коштів обласного бюджету в результаті проведення конкурсу проектів. Кількість проектів ІГС, які отримали позабюджетну підтримку в результаті включення до реєстру соціально значущих ініціатив ІГС, що потребують благодійної підтримки. 	<p>Рішення про затвердження бюджету адміністративно-територіальної одиниці; розпорядження про затвердження результатів конкурсів для фінансової підтримки проектів ІГС та/або укладання угод із переможцями відповідних конкурсів.</p>
11.	Залучення ІГС до розроблення та реалізації місцевих цільових програм.	<ul style="list-style-type: none"> Кількість заходів місцевих цільових програм, до безпосереднього виконання яких залучено ІГС, та динаміка зростання показника. Кількість ІГС, залучених до безпосереднього виконання заходів цільових програм, та динаміка зростання показника. Відсоток ІГС, залучених до безпосереднього виконання заходів цільових програм, визначених на конкурсних засадах, від загальної кількості ІГС, що виконують заходи відповідних програм. 	<p>Рішення про визначення ІГС виконавцями заходів цільових програм.</p>

Наступним важливим кроком є оприлюднення результатів моніторингу реалізації Стратегії. Аналіз отриманої інформації може бути викладений в окремому стислому щорічному огляді стану виконання Стратегії. В такому огляді можуть наводитися реальні показники виконання завдань, визначених Стратегією, та реалізації заходів. Крім того, цінність представлятимуть аналіз та оцінка прогресу досягнення очікуваних результатів. Доступність зазначеного огляду сприятиме зміцненню довіри та партнерства між органами влади та ІГС у процесі реалізації відповідної державної політики.

До кінця грудня поточного року доцільно підготувати та оприлюднити звіт про реалізацію органом влади державної політики сприяння розвитку громадянського суспільства протягом року. У звіті має міститися така інформація:

- опис фактично виконаних заходів щодо сприяння розвитку громадянського суспільства та стосовно відповідності фактично виконаних заходів запланованим;
- якісна оцінка реалізації завдань політики сприяння розвитку громадянського суспільства протягом року (наприклад, за наведеними вище показниками);
- причини невиконання окремих передбачених заходів та/або недосягнення запланованих результатів;
- пропозиції щодо вдосконалення реалізації відповідної політики на рівні органу влади;
- пропозиції щодо плану заходів з реалізації відповідної політики на наступний рік.

7.4. Залучаємо ІГС до реалізації Стратегії²⁰

Встановлення конструктивного діалогу між владою та ІГС перебуває у фокусі уваги державної політики.

Залучення ІГС до реалізації Стратегії ґрунтується на втіленні принципів та завдань державної політики сприяння розвитку громадянського суспільства в Україні. Зазначені принципи та завдання в частині реалізації Стратегії наведено у схемах 3 та 4.

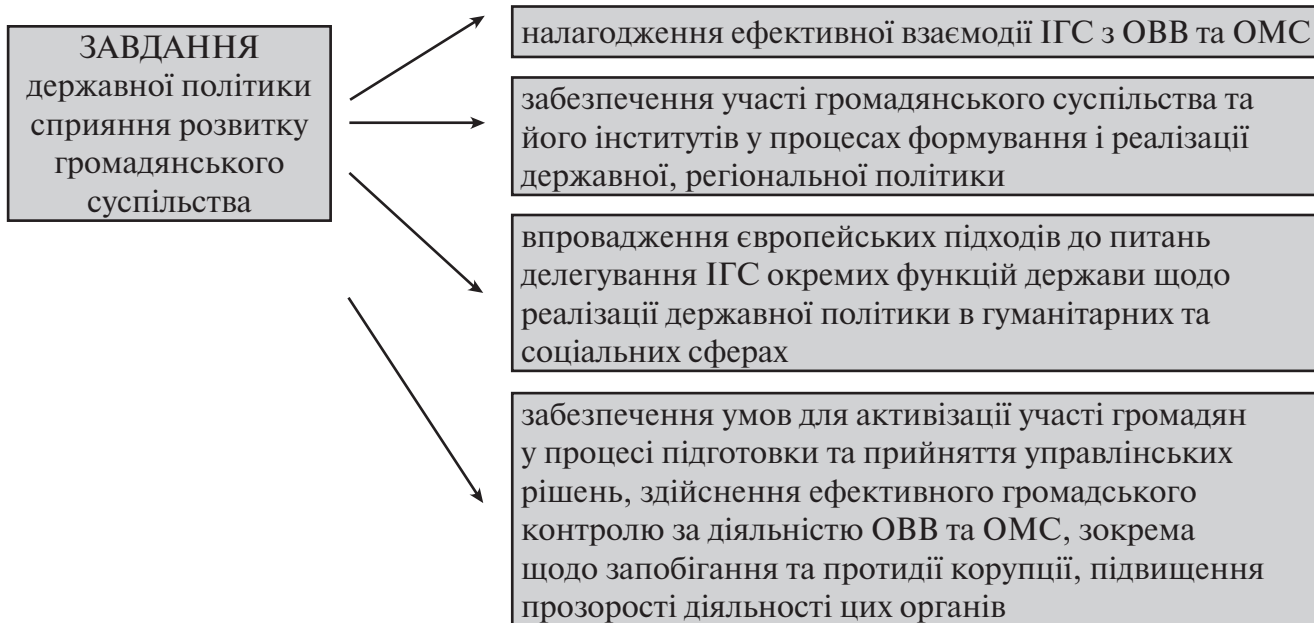
Схема 3. Принципи державної політики сприяння розвитку громадянського суспільства в частині залучення ІГС до її реалізації

²⁰ Підготовлено Аллою Волошиною (Творче об'єднання «ТОРО»).

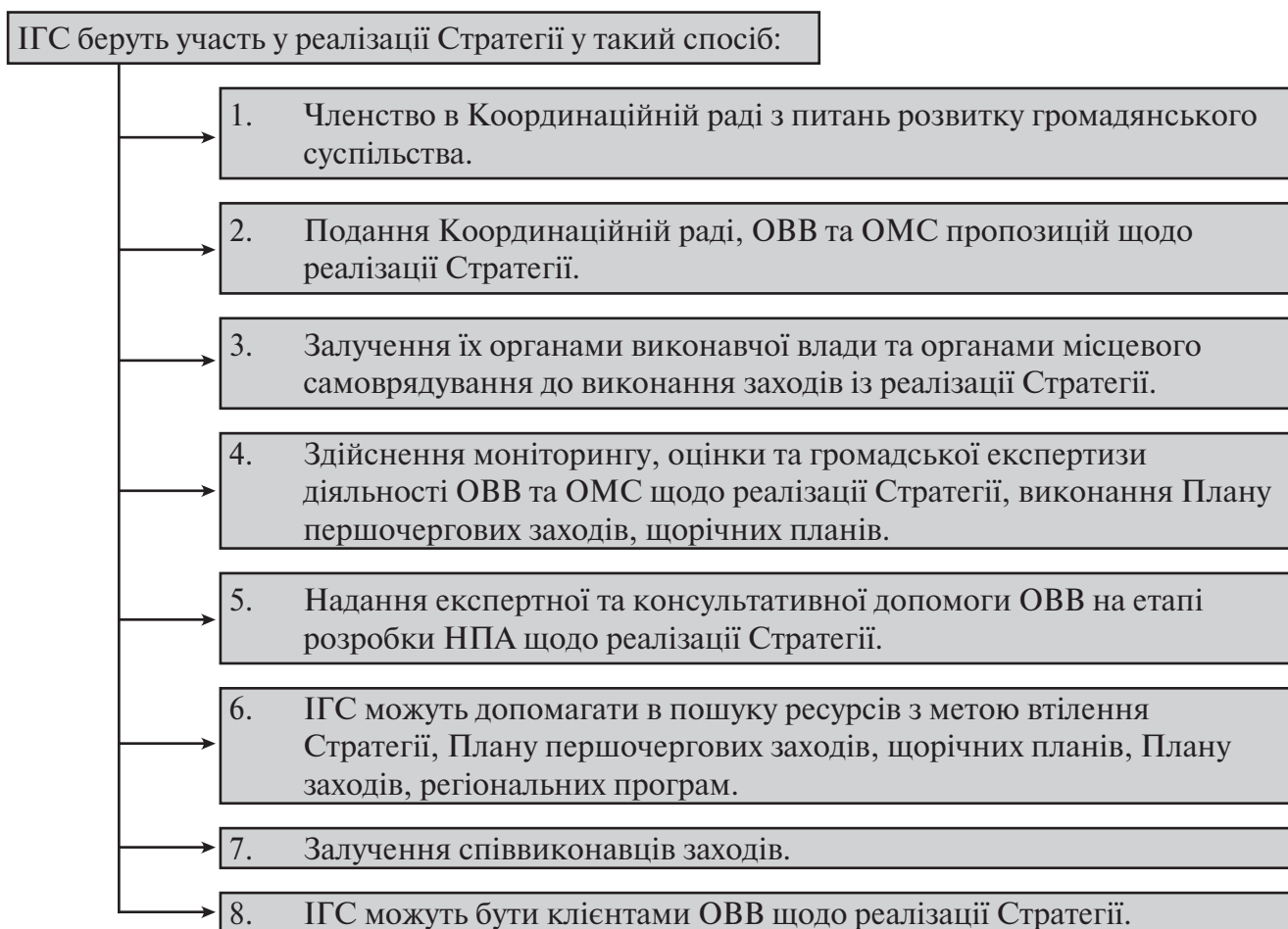

Схема 4. Завдання державної політики сприяння розвитку громадянського суспільства в частині залучення ІГС до її реалізації

Важливою складовою реалізації Стратегії є залучення ІГС до її формування та виконання.

Схема 5. Шляхи участі ІГС у реалізації Стратегії

⚠ Зверніть увагу!

Стратегія та план першочергових заходів передбачають необхідність залучення ІГС до безпосереднього виконання заходів політики. Наведені нижче заходи можуть бути виконані ефективно винятково в разі залучення до їх виконання ІГС:

- створення належних умов для участі молодих громадян через молодіжні громадські організації та об'єднання у розробленні і реалізації державної молодіжної політики та програм, які стосуються молоді;
- укорінення громадянської культури та суспільної практики волонтерства і благодійництва;
- сприяння роботі громадських рад та інших консультативно-дорадчих органів при ОВВ та ОМС;
- створення умов для проведення громадських експертиз діяльності ОВВ, ОМС, громадських антикорупційних експертиз проектів нормативно-правових актів та забезпечення врахування їх рекомендацій;
- здійснення методичної підтримки та підвищення організаційної спроможності ОВВ та ОМС щодо реалізації процедур залучення громадськості до формування і реалізації державної, регіональної політики;
- розвиток механізмів соціального партнерства між владою, бізнесом та ІГС;
- сприяння залученню ІГС до соціального діалогу з питань, які не можуть бути вирішені в рамках трипартизму, вдосконалення механізмів демократії участі у сфері трудових відносин;
- сприяння впровадженню механізмів соціального замовлення;
- надання населенню правових консультацій з питань створення та правового регулювання діяльності ІГС;
- сприяння участі осіб з особливими потребами в діяльності ІГС, впровадження соціальної моделі інвалідності;
- забезпечення взаємодії з ІГС у поширенні ідеї нетерпимості до проявів корупції, у пропагуванні переваг правомірного способу поведінки в усіх сферах суспільного життя;
- активізація комплексних заходів правової освіти громадян, популяризація серед населення участі громадян у діяльності ІГС.

Здійснення цих заходів неможливе без залучення інформаційно-методичного потенціалу ІГС (наприклад, для проведення навчань та популяризаторської роботи) або підвищення спроможності ІГС (для участі у реалізації соціального замовлення, у консультаціях з громадськістю, здійсненні проектів для втілення завдань регіональної політики).

Відповідно до Стратегії ОВВ також створюють умови для здійснення громадського моніторингу та оцінки стану реалізації Стратегії, виконання Плану першочергових заходів, щорічних планів. Це, передусім, означає:

- оприлюднення планів ОВВ щодо реалізації політики сприяння розвитку громадянського суспільства;
- оприлюднення звітів ОВВ щодо реалізації зазначених планів;

- оприлюднення звітів про проведені консультації з громадськістю, розгляд пропозицій громадської ради, громадської антикорупційної експертизи, проектів нормативно-правових актів, рішень за результатами проведених громадських експертиз, звітів за результатами моніторингу виконання ІГС проектів за рахунок бюджетних коштів тощо.

Окрім того, науковий супровід реалізації Стратегії здійснюється Національним інститутом стратегічних досліджень із залученням у разі потреби інших наукових установ, неурядових аналітичних центрів.

Національний інститут стратегічних досліджень із залученням представників ІГС готує та подає на розгляд Координаційної ради щорічну Доповідь про стан розвитку громадянського суспільства в Україні. Така доповідь також є складовою щорічного Послання Президента України.

Результати аналізу ефективності реалізації Стратегії, загального моніторингу та оцінки стану виконання Плану першочергових заходів, щорічних планів, щорічна доповідь про стан розвитку громадянського суспільства в Україні можуть бути підставою для актуалізації положень Стратегії, коригування Плану першочергових заходів, щорічних планів, прискорення здійснення відповідних заходів.

7.5. **Формуємо структурний підрозділ органу влади у зв'язках із громадськістю та підвищуємо спроможність його працівників²¹**

Згідно зі Стратегією в **ОВВ функції із забезпечення її реалізації здійснюються структурними підрозділами, відповідальними за взаємодію з громадськістю**. При визначенні організаційної структури ОВВ необхідно передбачити наявність такого підрозділу, який може виконувати роль своєрідного «центру управління» або «центру координації» з реалізації Стратегії.

Рекомендаційний перелік структурних підрозділів обласної, Київської та Севастопольської міської, районної, районної в містах Києві та Севастополі державних адміністрацій, затверджений постановою КМУ від 18 квітня 2012 року № 606, орієнтує обласні, Київську та Севастопольську міські держадміністрації на створення структурного підрозділу інформаційної діяльності та комунікацій з громадськістю.

Наведемо перелік основних функцій щодо забезпечення взаємодії місцевої державної адміністрації з громадськістю:

- 1) аналіз діяльності ІГС у регіоні, прогноз розвитку суспільно-політичних процесів;
- 2) підготовка пропозицій щодо здійснення місцевою державною адміністрацією заходів з метою створення належних умов для діяльності ІГС у регіоні, їх залучення до формування та реалізації державної (місцевої) політики;
- 3) підготовка пропозицій щодо залучення місцевою державною адміністрацією ІГС до формування та реалізації державної та регіональної політики;
- 4) розробка разом з іншими структурними підрозділами місцевої державної адміністрації проектів нормативно-правих актів місцевого зазначення з метою забезпечення

²¹ Підготовлено Володимиром Купрієм (Творчий центр ТЦК) та Анастасією Красносільською (Український незалежний центр політичних досліджень).

реалізації державної політики сприяння розвитку громадянського суспільства;

- 5) організація разом з іншими структурними підрозділами місцевої державної адміністрації публічних заходів держадміністрації за участю представників ІГС;
- 6) координація та методична підтримка взаємодії структурних підрозділів місцевої державної адміністрації з представниками ІГС, у тому числі реалізації завдань державної політики сприяння розвитку громадянського суспільства відповідно до Стратегії державної політики сприяння розвитку громадянського суспільства в Україні, затвердженої Указом Президента України від 24 березня 2012 року № 212/2012;
- 7) розроблення та координація реалізації цільової програми сприяння розвитку громадянського суспільства відповідно до підпункту 1 пункту 2 Плану першочергових заходів щодо реалізації Стратегії, затвердженого Указом Президента від 24 березня 2012 року № 212;
- 8) координація виконання місцевою державною адміністрацією Плану заходів з впровадження Ініціативи «Партнерство «Відкритий Уряд», затвердженого розпорядженням КМУ від 18 липня 2012 року № 514;
- 9) координація реалізації обласного плану заходів з реалізації Ініціативи «Партнерство «Відкритий Уряд» відповідно до пункту 6 Плану заходів з впровадження Ініціативи, затвердженого розпорядженням КМУ від 18 липня 2012 року № 514;
- 10) координація та методична підтримка реалізації Стратегії та Плану першочергових заходів щодо її реалізації, затверджених Указом Президента України від 24 березня 2012 року № 212/2012, та щорічних планів з реалізації Стратегії, затверджених указами Президента України;
- 11) забезпечення підготовки за участю інших структурних підрозділів місцевої державної адміністрації річного орієнтовного плану проведення консультацій з громадськістю відповідно до пункту 6 Порядку проведення консультацій з громадськістю з питань формування та реалізації державної політики, затвердженого постановою КМУ від 3 листопада 2010 року № 996 «Про забезпечення участі громадськості у формуванні та реалізації державної політики»;
- 12) забезпечення підготовки, методичної підтримки і проведення разом з іншими структурними підрозділами місцевої державної адміністрації консультацій з громадськістю, зокрема публічних громадських обговорень, відповідно до Порядку проведення консультацій з громадськістю з питань формування та реалізації державної політики, затвердженого постановою КМУ від 3 листопада 2010 року № 996 «Про забезпечення участі громадськості у формуванні та реалізації державної політики»;
- 13) організація вивчення громадської думки щодо діяльності місцевої державної адміністрації, проблемних питань регіону, підготовка пропозицій за результатами відповідних досліджень;
- 14) налагодження взаємодії з громадською радою, утвореною при місцевій державній адміністрації відповідно до постанови КМУ від 3 листопада 2010 року № 996 «Про забезпечення участі громадськості у формуванні та реалізації державної політики», організаційне та технічне забезпечення її діяльності;
- 15) координація та методична підтримка діяльності структурних підрозділів місцевої державної адміністрації зі сприяння проведенню громадської експертизи її діяльності відповідно до Порядку сприяння проведенню громадської експертизи діяльності органів виконавчої влади, затвердженого постановою КМУ від 5 листопада 2008 року № 976;

- 16) організація разом з іншими структурними підрозділами проведення конкурсів з визначення програм (проектів, заходів), розроблених громадськими організаціями та творчими спілками, для виконання (реалізації) яких надається фінансова підтримка, відповідно до Порядку, затвердженого постановою КМУ від 12 жовтня 2011 року № 1049²²;
- 17) здійснення моніторингу проведення акцій протесту, організація разом з іншими структурними підрозділами місцевої державної адміністрації взаємодії з їх учасниками, розгляду їх вимог;
- 18) підготовка пропозицій щодо підтримки суспільно значущих громадських ініціатив у регіоні;
- 19) організація просвітницьких кампаній для різних верств населення, ІГС з метою ознайомлення їх з механізмами участі у формуванні та реалізації державної та регіональної політики, популяризації волонтерства та участі в діяльності ІГС.

Центральні ОВВ також мають передбачити у своїй структурі структурний підрозділ у зв'язках із громадськістю.

 Зверніть увагу!

Взаємодію з громадськістю не можна ототожнювати зі зв'язками із ЗМІ. Часто функції взаємодії з громадськістю покладаються на прес-служби чи інші підрозділи, відповідальні за зв'язки зі ЗМІ. Проте, як видно з наведеного переліку функцій, комунікація з громадськістю включає набагато ширше коло питань. З огляду на це у структурі підрозділу інформаційної діяльності та комунікацій з громадськістю доцільно створити окремий підрозділ у зв'язках із громадськістю, уникаючи покладення таких функцій як додаткових на посадових осіб, відповідальних за зв'язки зі ЗМІ.

При створенні та забезпеченні належного функціонування структурного підрозділу у зв'язках із громадськістю варто звернути увагу на таке.

1. Доцільним є створення відповідних структурних підрозділів на рівні управління для міністерств та інших центральних ОВВ та на рівні відділу у складі профільного управління для обласних державних адміністрацій.
2. Необхідно забезпечити виконання сукупності функцій зв'язків із громадськістю та сприяння розвитку громадянського суспільства (зокрема, взаємодії з ІГС, вивчення громадської думки, координування проведення консультацій з громадськістю, сприяння роботі громадської ради, здійснення фінансової підтримки ІГС, сприяння проведенню громадської експертизи, виконання Стратегії) одним структурним підрозділом, уникаючи невиправданого дублювання або розмежування функцій між різними підрозділами. У разі виконання функцій щодо взаємодії з громадськістю двома та більше структурними підрозділами забезпечити координацію зазначеної діяльності підрозділів заступником керівника ОВВ.
3. Потрібно передбачити належне кадрове забезпечення здійснення органами виконавчої влади функцій взаємодії з громадськістю. Так, обласним державним адміністраціям варто забезпечити наявність у структурному підрозділі у зв'язках із громадськістю щонайменше трьох штатних одиниць, закріплених за напрямом «сприяння розвитку громадянського суспільства».

---

²² Зазначена функція може бути передбачена також для інших структурних підрозділів, якщо вони є розпорядниками коштів для фінансової підтримки громадських, благодійних організацій, творчих спілок за різними програмами.

4. Слід забезпечити приведення положень про структурні підрозділи, відповідальні за зв'язки з громадськістю, у відповідність до Стратегії, зокрема передбачити виконання Стратегії та щорічних планів з її реалізації, які затверджуються Президентом України, а також виконання інших визначених законодавством функцій щодо взаємодії з громадськістю під час формування та реалізації державної політики.
5. Доцільно запровадити єдині підходи до планування та організації діяльності структурних підрозділів, відповідальних за зв'язки з громадськістю, зокрема щодо складення щорічних планів проведення консультацій з громадськістю у частині їх деталізації, визначення чітких строків проведення та тематики консультацій. Рекомендувати в кошторисі витрат на утримання ОБВ передбачити окремим рядком видатки на організацію і проведення консультацій з громадськістю, у тому числі як для проведення публічних та електронних консультацій з громадськістю, так і для вивчення громадської суспільної думки.
6. Належить передбачити механізм експертно-аналітичного супроводу політики зв'язків з громадськістю та сприяння розвитку громадського суспільства: організувати на обласному рівні практичні семінари, тренінги, застосовувати інтерактивні методи (технології) навчання для працівників підрозділів ОБВ з питань взаємодії з громадськістю (консультації з громадськістю, сприяння проведенню громадської експертизи, створення та взаємодія із громадською радою тощо), розробляти регіональні програми сприяння розвитку громадянського суспільства, реалізовувати Стратегію; посилити методичний супровід здійснення органами виконавчої влади консультацій з громадськістю, поширити методичні посібники та рекомендації щодо реалізації державної політики у сфері взаємодії з громадськістю.

Одним із завдань державної політики сприяння розвитку громадянського суспільства є здійснення методичної підтримки та підвищення організаційної спроможності посадових осіб ОБВ щодо реалізації процедур залучення громадськості до формування і реалізації державної, регіональної політики. Для цього потрібно забезпечити:

- проведення навчально-методичних семінарів та тренінгів для державних службовців, посадових осіб ОМС та представників ІГС щодо механізмів участі громадськості у формуванні та реалізації державної, регіональної політики (зокрема, щодо проведення (сприяння проведенню) громадської експертизи, консультацій з громадськістю, створення та налагодження роботи громадських рад, організації доступу до публічної інформації, проведення конкурсів проектів для фінансової підтримки ІГС, запровадження соціального замовлення тощо);
- підготовку та поширення методичних матеріалів щодо порядку та позитивної практики залучення громадськості до формування та реалізації державної, регіональної політики, здійснення фінансової підтримки ІГС для реалізації завдань державної (регіональної) політики (на конкурсних засадах) тощо;
- консультування посадових осіб районних державних адміністрацій посадовими особами обласних державних адміністрацій щодо поточних питань використання процедур залучення громадськості до формування та реалізації політики, реалізації політики сприяння розвитку громадянського суспільства.

Розділ 8.

Регіональна програма сприяння розвитку громадянського суспільства як інструмент політики розвитку громадянського суспільства

**Підготовлено
Анастасією Красносільською
(Український незалежний
центр політичних
досліджень)**

8.1. Використання регіональних програм сприяння розвитку громадянського суспільства для виконання Стратегії

Розробка та подання у встановленому порядку проектів регіональних цільових програм сприяння розвитку громадянського суспільства обов'язкові для всіх обласних державних адміністрацій, Ради міністрів Автономної Республіки Крим, Київської та Севастопольської міських державних адміністрацій відповідно до пункту 2.1 Плану першочергових заходів щодо реалізації Стратегії державної політики сприяння розвитку громадянського суспільства в Україні, затвердженого Указом Президента України від 24.03.2012 року № 212/2012.

Проте ідея розробки та ухвалення таких програм запропонована самими обласними державними адміністраціями, зокрема Управлінням внутрішньої політики та зв'язків із громадськістю Київської обласної державної адміністрації у 2010 році.

Станом на 1 березня 2013 року в Україні затверджено та діють 20 регіональних програм сприяння розвитку громадянського суспільства. Обсяг фінансування програм становить від 250 тис. грн до 3 млн 820 тис. грн на 3-5 років.

Отже, наявність цільових програм сприяння розвитку громадянського суспільства відповідає потребам структурних підрозділів у зв'язках із громадськістю. Програми дозволяють:

- передбачити додаткові ресурси для виконання завдань, покладених на такі структурні підрозділи (такі ресурси переважно не закладаються у кошториси структурних підрозділів, що унеможливує якісне виконання завдань стосовно консультацій з громадськістю, сприяння роботі громадської ради, вивчення громадської думки тощо), а також для методичного забезпечення діяльності таких структурних підрозділів;
- отримати ресурси для підтримки ініціатив ІГС та в такий спосіб залучати їх до виконання завдань регіональної політики;
- координувати діяльність інших структурних підрозділів державних адміністрацій щодо реалізації політики сприяння розвитку громадянського суспільства.

Залучення додаткових ресурсів вимагають такі завдання Стратегії, Плану першочергових заходів та виданих на їх виконання доручень Прем'єр-міністра:

- забезпечення належної роботи (матеріально-технічного, кадрового забезпечення) структурних підрозділів ОВВ у зв'язках із громадськістю;
- сприяння роботі громадських рад, у тому числі матеріально-технічне забезпечення її секретаріату та проведення її засідань;
- проведення публічних консультацій з громадськістю (зокрема, у вигляді засідань за круглим столом) із забезпеченням репрезентативності груп, вплив на які може мати обговорюваний проект акта (відповідно до Порядку проведення консультацій з громадськістю, затвердженого постановою КМУ від 3.11.2011 року № 996 «Про забезпечення участі громадськості у формуванні та реалізації державної політики»);
- створення системи ресурсного забезпечення сталої діяльності ІГС (у тому числі підтримка на конкурсних засадах програм, проектів та заходів ІГС, залучення ІГС до надання соціальних послуг за рахунок бюджетних коштів та до реалізації заходів державних і місцевих цільових програм);
- підтримка громадських ініціатив, спрямованих на формування культури гендерної рівності, подолання стереотипів щодо ролі та місця чоловіків і жінок у суспільстві;

- здійснення методичної підтримки та підвищення організаційної спроможності посадових осіб ОБВ щодо реалізації процедур залучення громадськості до формування і реалізації державної, регіональної політики;
- розвиток механізмів електронного урядування та електронної демократії;
- здійснення моніторингу громадської думки з питань їх діяльності;
- сприяння проведенню ОМС, органами самоорганізації населення просвітницьких заходів щодо поширення інформації про можливості місцевої демократії.

8.2. Визначення мети, завдання та заходів програм сприяння розвитку громадянського суспільства

Загальне призначення цільових програм сприяння розвитку громадянського суспільства зводиться до:

- забезпечення умов для створення та діяльності ІГС;
- підвищення активності громадян;
- налагодження ефективної співпраці влади та громадськості для виконання завдань регіональної політики.

Варто наголосити, що сприяння розвитку громадянського суспільства, не будучи остаточною метою, має забезпечити:

- залучення ІГС та населення до вирішення завдань регіонального розвитку;
- як результат – підвищення рівня задоволення прав та інтересів населення регіонів.

Отже, можна запропонувати таке формулювання мети Програми: сприяння подальшому розвитку громадянського суспільства на регіональному рівні та налагодження співпраці ОБВ, ОМС та ІГС для задоволення потреб розвитку регіону.

Наразі всі відповідні програми акцентують на меті сприяння розвитку громадянського суспільства та забезпечення ефективної співпраці влади та громадськості.

■ Приклади формулювання мети програм:

- **Вінницька область:**

Створення сприятливих умов для подальшого розвитку громадянського суспільства у регіоні та вдосконалення співпраці місцевих ОБВ та ОМС з ІГС для спільного вирішення завдань суспільного розвитку області та регіональної політики.

- **Київська область:**

Створення сприятливих умов для подальшого розвитку громадянського суспільства на Київщині, підвищення ефективності комунікації ОБВ, ОМС з ІГС, забезпечення участі громадських лідерів у формуванні та реалізації державної і регіональної політики, стимулювання громадської активності, вдосконалення правових механізмів та практики демократії участі, забезпечення системного аналізу процесів у сфері громадських відносин, сприяння громадській активності та збереженню громадянського порозуміння на території Київської області.

- **Кіровоградська область:**

Консолідація зусиль місцевих ОБВ, ОМС і громадських організацій щодо реалізації державної політики та розбудови громадянського суспільства.

- **Одеська область:**

Створення умов для розвитку в Одеській області інфраструктури громадянського суспільства, підвищення громадянської позиції населення та налагодження плідної співпраці ОБВ і ОМС з громадськістю у вирішенні місцевих проблем і забезпеченні належної якості життя мешканців області.

- **Сумська область:**

Сприяння подальшому розвитку громадянського суспільства в області, налагодження зворотного зв'язку у співпраці органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування з ІГС для спільного вирішення завдань суспільного розвитку області, залучення їх до участі в процесах формування, реалізації державної та регіональної політики.

- **Херсонська область:**

Створення в області належних умов для всебічного розвитку громадянського суспільства.

- **Чернігівська область:**

Забезпечення участі ІГС області у формуванні та реалізації державної та регіональної політики, налагодження ефективної взаємодії громадськості з ОБВ та ОМС.

Завдання Програми мають:

- визначати шляхи досягнення мети програми;
- забезпечувати досягнення мети програми;
- бути досяжними протягом часу реалізації програми;
- бути вимірюваними.

Оптимальна кількість завдань – 4-5 позицій.

Завдання всіх наявних регіональних програм сприяння розвитку громадянського суспільства зводяться до таких:

- створення умов (у тому числі правових) для діяльності та розвитку ІГС;
- фінансова підтримка ініціатив ІГС, спрямованих на вирішення завдань регіональної політики;
- забезпечення співпраці влади та ІГС у формуванні політики та залучення ІГС до її реалізації;
- підвищення професійної спроможності ІГС, ОБВ та ОМС до співпраці;
- активізація населення регіону для участі у громадській діяльності, для волонтерства та комунікації з органами влади;
- забезпечення сприятливих умов для розвитку благодійництва та меценатства.

Такий перелік завдань загалом забезпечує сприяння розвитку громадянського суспільства на регіональному рівні.

■ **Приклади формулювання завдань програм:**

Вінницька область:

- створення сприятливих умов (у тому числі правових) для діяльності та розвитку ІГС;
- забезпечення співпраці ОБВ та ІГС у процесі формування та реалізації регіональної політики;
- підтримка ініціатив ІГС для вирішення завдань регіональної політики;
- підвищення професійного рівня та інституційної спроможності ІГС та ОБВ щодо використання механізмів участі громадськості у формуванні та реалізації державної політики;
- забезпечення поінформованості суспільства про діяльність ІГС через впровадження постійно діючої інформаційно-просвітницької кампанії.

Київська область:

- створення сприятливих умов для статутної діяльності і розвитку мережі ІГС;
- вдосконалення систематичних консультацій з громадськістю на місцевому рівні;
- сприяння діяльності громадських рад та створення умов для проведення громадських експертиз діяльності ОБВ та ОМС;
- реалізація у діяльності місцевих ОБВ та ОМС області принципів відкритості, прозорості і публічності;
- забезпечення участі представників ІГС у формуванні та реалізації державної і регіональної політики;
- фінансова підтримка кращих суспільно корисних програм і проектів ІГС, підтримка різноманітних форм місцевої демократії;
- аналіз процесів у сфері громадсько-політичних відносин;
- адаптація нових форм участі громадян в обговоренні питань місцевого значення та підвищення громадянської активності;
- створення належних умов для участі молоді у реалізації молодіжної політики в області;
- популяризація кращої практики діяльності громадських організацій;
- сприяння розвитку волонтерського руху, благодійництва і меценатства;
- підвищення рівня громадянської просвіти, проведення просвітницьких заходів щодо можливостей ІГС;
- розвиток механізмів електронного врядування;
- забезпечення умов для суспільно-політичної стабільності, громадянського порозуміння та об'єднання зусиль громадськості щодо забезпечення подальшого розвитку області;
- висвітлення заходів Програми та заходів сприяння розвитку громадянського суспільства в мережі Інтернет, ЗМІ;
- забезпечення координації зусиль Київської обласної державної адміністрації, Київської обласної ради, райдержадміністрацій, міськвиконкомів (міст обласного значення) у реалізації заходів Програми.

Кіровоградська область:

- створення на обласному та місцевому рівнях сприятливого правового середовища для діяльності ІГС через прийняття відповідних нормативно-правових актів локального значення;
- організація довгострокової взаємодії місцевих ОБВ, ОМС та ІГС;
- забезпечення належного рівня інформації про діяльність ІГС через проведення інформаційно-просвітницької кампанії;
- вироблення прозорих механізмів підтримки місцевими ОБВ та ОМС суспільно корисної діяльності ІГС через впровадження механізму соціального замовлення;
- розширення участі ІГС області у процесах вироблення та реалізації місцевими ОБВ та ОМС владних рішень через розвиток консультативно-дорадчих органів та різних форм самоорганізації населення;
- стимулювання громадської активності населення Кіровоградщини через впровадження форм заохочення ініціатив громадян та ІГС;
- консолідація зусиль громадських організацій земляцтв Кіровоградщини в Києві та Москві задля сприяння соціально-економічному розвитку Кіровоградщини шляхом створення позитивного іміджу рідного краю поза межами області.

Одеська область:

- активізація громадян та ІГС у контексті демократичних механізмів участі та самоорганізації у процесі вирішення місцевих проблем;
- забезпечення належних умов для створення і діяльності ІГС в Одеській області;
- розвиток механізмів співпраці органів влади з ІГС у вирішенні пріоритетних проблем територіальних громад;
- підвищення професійного рівня та інституційної спроможності ІГС і місцевих органів влади.

Чернігівська область:

- вивчити реальний стан розвитку громадянського суспільства в області;
- налагодити ефективні механізми комунікації між ОБВ та ОМС з ІГС;
- створити належні умови для розвитку ІГС, реалізації прав на участь у формуванні державної політики;
- періодично вивчати суспільну думку жителів області, у тому числі залучаючи до цього ІГС;
- забезпечити залучення ІГС до вирішення проблем життєдіяльності територіальних громад області через співпрацю з ОМС;
- здійснювати інформаційну підтримку діяльності ІГС;
- сприяти розвитку волонтерського руху та благодійництва.

При визначенні заходів програми варто:

- Враховувати потреби громадськості.
- Уникати заходів, не пов'язаних безпосередньо із розвитком громадянського су-

пільства або спрямованих на підтримку адміністративних інтересів чи окремих організацій.

Наприклад, включення до Програми заходів, спрямованих на відзначення державних свят чи прийом офіційних делегацій, а також визначення обсягів підтримки окремих організацій, зменшує довіру громадськості до Програми зокрема та намірів влади щодо сприяння розвитку громадянського суспільства загалом.

- Враховувати спроможність органів влади та ІГС до виконання заходів.

Наприклад, якщо ІГС регіону загалом не мають досвіду участі у процедурах розподілу бюджетних коштів та адміністрування таких коштів, варто включати до Програми не лише підтримку на конкурсних засадах проектів та програм ІГС, а й консультування ІГС щодо участі у конкурсах та використання бюджетних коштів.

- Передбачати залучення ІГС до виконання заходів програм та/або конкурсний відбір виконавців заходів програм серед ІГС.

Наприклад, ІГС можуть бути співвиконавцями заходів з підвищення професійної спроможності ІГС та органів влади до використання інструментів участі громадськості у формуванні та реалізації політики (проведення семінарів, підготовка методичних матеріалів та посібників тощо).

ІГС також можуть адмініструвати ресурсні центри для громадськості. Загалом необхідно уникати створення додаткових бюджетних установ у разі, якщо відповідні функції та/або заходи можуть бути виконані силами ІГС. Це дозволить не допустити додаткового навантаження на місцевий бюджет, пов'язаного з подальшим утриманням комунальної установи.

При включенні до заходів програми фінансової підтримки ініціатив ІГС необхідно передбачити використання конкурсної процедури розподілу таких коштів (відповідно до Порядку проведення конкурсу з визначення програм (проектів, заходів), розроблених громадськими організаціями та творчими спілками, для виконання (реалізації) яких надається фінансова підтримка, затвердженого постановою КМУ від 12.10.2011 року № 1049). При цьому відповідна обласна рада має право розширити коло організацій, які можуть бути учасниками конкурсу, порівняно з визначеними Порядком, зокрема додати благодійні організацій.

Варто звернути увагу, що окремі заходи можуть бути результативними виключно у разі залучення до їх проведення представників ІГС (наприклад, проведення тренінгів для ІГС для підвищення їх організаційної та професійної спроможності).

- Уникати загальних формулювань, натомість визначати конкретні кроки.

Наприклад, замість формулювання «залучати громадськість до обговорення проектів нормативно-правових актів» доцільно визначити види публічних заходів громадського обговорення проектів актів та види актів, які планується обговорювати, а також передбачити створення спеціального розділу для електронних консультацій з громадськістю на офіційному веб-сайті адміністрації тощо.

Заходи програм мають забезпечувати виконання завдань Програми та відповідати їх меті. Доцільно формувати перелік заходів для кожного із завдань Програми.

 Зверніть увагу!

Наведені нижче заходи є ключовими для ефективних програм сприяння розвитку громадянського суспільства:

- надання на конкурсних засадах фінансової підтримки для реалізації соціальних проєктів громадським, благодійним організаціям, творчим спілкам за напрямками: соціально-економічний розвиток, аналітична робота та соціологічні дослідження, культурницька та просвітницька діяльність, екологічна безпека, допомога соціально незахищеним верствам населення (відповідно до Порядку проведення конкурсу з визначення програм (проєктів, заходів), розроблених громадськими організаціями та творчими спілками, для виконання (реалізації) яких надається фінансова підтримка, затвердженого постановою КМУ від 12.10.2011 року № 1049);
- забезпечення проведення публічних консультацій з громадськістю (громадських обговорень, слухань, засідань круглих столів) щодо проєктів обласних програм з соціально-економічного і культурного розвитку, проєктів регуляторних актів, звітів головних розпорядників бюджетних коштів про їх витрачання за минулий рік, інших актуальних питань соціально-економічного та гуманітарного розвитку області (відповідно до Порядку проведення консультацій з громадськістю, затвердженого постановою КМУ від 03.01.2010 року № 996 «Про забезпечення участі громадськості у формуванні та реалізації державної політики»);
- проведення навчально-методичних семінарів та тренінгів для державних службовців, посадових осіб ОМС та представників ІГС щодо механізмів участі громадськості у формуванні та реалізації державної, регіональної політики (зокрема, щодо проведення (сприяння проведенню) громадської експертизи, проведення консультацій з громадськістю, створення та налагодження роботи громадських рад, організації доступу до публічної інформації, проведення конкурсів проєктів для фінансової підтримки ІГС).

■ **Позитивні приклади визначення заходів програм:**

З метою створення умов, у тому числі правових, для діяльності та розвитку ІГС:

- розробити та запровадити Порядок визначення пріоритетів конкурсів для фінансової підтримки програм та проєктів ІГС;
- розробити та запровадити Порядок проведення моніторингу виконання програм та проєктів ІГС, для яких надається фінансова підтримка за рахунок бюджетних коштів;
- розробити Положення про органи самоорганізації населення в містах обласного значення та Порядок делегування ОМС частини власних повноважень, передачі фінансів і майна ОСН;
- рекомендувати ОМС прийняти порядки проведення консультацій із громадськістю, створення громадських рад, сприяння громадській експертизі.

З метою фінансової підтримки ініціатив ІГС для вирішення завдань регіональної політики доцільними є:

- надання на конкурсних засадах фінансової підтримки для реалізації соціальних проєктів громадським, благодійним організаціям, творчим спілкам за напрямками: со-

ціально-економічний розвиток, аналітична робота та соціологічні дослідження, культурницька та просвітницька діяльність, екологічна безпека, допомога соціально незахищеним верствам населення (відповідно до Порядку, затвердженого постановою КМУ від 12.10.2011 року № 1049);

- проведення конкурсу проектів серед ІГС щодо організації вивчення громадської думки з питань оцінки діяльності ОБВ та ОМС;
- залучення ІГС до надання соціальних послуг на конкурсних засадах (або запровадження механізму соціального замовлення на надання ІГС соціальних послуг на конкурсних засадах);
- проведення моніторингу груп осіб, яким згідно із соціальними проектами надавалися відповідні соціальні послуги;
- створення банку суспільно значущих ініціатив ІГС регіону;
- проведення моніторингу реалізації проектів та програм ІГС, для виконання яких надається підтримка за рахунок коштів відповідного бюджету.

Для забезпечення співпраці влади та ІГС у формуванні та реалізації державної політики:

- проведення публічних консультацій з громадськістю, у тому числі засідань громадської ради при облдержадміністрації (зокрема, щодо розробки обласних програм з соціально-економічного розвитку області; підготовки розпоряджень голови облдержадміністрації, проектів рішень обласної ради з питань бюджету, фінансів, реалізації основних конституційних прав та свобод громадян; видання регуляторних актів органами виконавчої влади та місцевого самоврядування).
- залучення громадськості до обговорення питань, що виносяться на розгляд обласної ради або затверджуються розпорядженнями голови ОДА;
- залучення ІГС до розроблення нормативно-правових актів з питань реформування економіки області, галузей освіти, охорони здоров'я;
- проведення щорічного моніторингу діяльності депутатів місцевих рад за участю представників ІГС;
- проведення щорічного регіонального Форуму ІГС;
- стажування фахівців органів влади, студентів на базі працюючих ІГС;
- проведення «днів відкритих дверей» для представників громадських організацій та ЗМІ для ознайомлення з роботою ОБВ та ОМС;
- забезпечення надання ЗМІ інформації про ефективні приклади співпраці ОБВ та ОМС з ІГС;
- вивчення громадської думки з соціально значущих питань;
- моніторинги ЗМІ на наявність зауважень і пропозицій ІГС та окремих громадян щодо діяльності місцевих ОБВ та ОМС та інформування про вжиті заходи;
- залучення представників ОСН, ОСББ як експертів до розробки регіональних та місцевих програм;
- залучення ІГС до роботи у складі оргкомітетів, експертних та робочих груп, консультативно-дорадчих ОБВ та ОМС;
- організація співпраці ІГС із Центром законодавчих ініціатив;

- забезпечення діяльності громадської ради при відповідній місцевій адміністрації;
- проведення публічних звітів керівників місцевих ОВВ та ОМС перед громадськістю про виконання програм соціально-економічного розвитку територій;
- моніторинг кращого досвіду роботи ІГС області та інших областей України та подальше ознайомлення з ним ІГС області;
- організація комп'ютеризованих місць для вільного доступу запитувачів до інформації, для роботи з документами чи їх копіями (з правом роботи витяги з них, фотографувати, копіювати, сканувати, записувати на будь-які носії тощо).

Для підвищення професійної спроможності ІГС та ОВВ до співпраці ефективними є:

- розробка спецкурсу «Громадянське суспільство і влада»;
- навчання фахівців ОВВ, лідерів ІГС, представників громадських рад з питань запровадження громадської експертизи, доступу до публічної інформації, соціального завоювання тощо.

Для активізації громадян доцільними є:

- розробка методичних рекомендацій щодо створення та діяльності органів самоорганізації населення, формування та легалізації ІГС, використання інструментів участі громадськості у формуванні та реалізації політики;
- організація виїзних «юридичних приймалень» з метою надання юридичних консультацій населенню в містах і районах області;
- проведення тренінгів для ІГС з метою підвищення їх організаційної та професійної спроможності;
- створення та організація діяльності обласного інформаційно-ресурсного Центру розвитку громадянського суспільства;
- проведення конкурсів «Кращий волонтер року», «Кращий благодійник року», «Кращий ОСН року», «Краще ОСББ року», «Громадська організація року»;
- проведення конкурсу журналістів на краще висвітлення проблематики громадянського суспільства;
- забезпечення висвітлення діяльності ІГС в обласних ЗМІ;
- заснування щоквартального видання Громадської ради при облдержадміністрації;
- проведення презентацій інвестиційних проектів для ІГС.

Крім того, позитивним є включення до Програми сукупності таких заходів:

1. Спрямованих на вивчення стану розвитку громадянського суспільства в області:

- проаналізувати кількісні та якісні показники діяльності ІГС;
- узагальнити матеріали щодо діяльності ІГС протягом 2010–2011 років;
- проаналізувати заходи щодо виконання органами виконавчої влади обласної Концепції сприяння розвитку громадянського суспільства у 2010–2011 роках;
- обговорити результати вивчення стану розвитку громадянського суспільства на спільному засіданні Президії громадської ради при облдержадміністрації та постійної комісії обласної ради з питань освіти, науки, культури та інформаційної сфери.

2. Спрямованих на залучення ІГС до надання соціальних послуг:

- проведення ОБВ та ОМС спільних з ІГС заходів щодо надання соціально-побутових, психологічних, соціально-педагогічних, соціально-медичних, соціально-економічних, юридичних, інформаційних послуг.

Передбачаючи залучення ІГС до надання соціальних послуг, важливо передбачати відповідні кошти для їх надання, а також конкурсний порядок відбору надавачів послуг.

■ **Можна запропонувати також такі заходи Програм:**

1. З метою створення умов (у тому числі правових) для діяльності та розвитку ІГС:

- розробка та запровадження Порядку надання в оренду ІГС комунального майна на конкурсних засадах для виконання соціальних проектів;
- розробка та запровадження Положення про соціальне замовлення на надання інститутами громадянського суспільства соціальних послуг на конкурсних засадах;
- підготовка рекомендацій ОМС щодо розробки статутів територіальних громад;
- підготовка рекомендацій для районів областей щодо розробки та виконання районних цільових програм сприяння розвитку громадянського суспільства;
- приведення внутрішніх актів обласних ОБВ та ОМС (зокрема, регламентів) у відповідність до законодавчих актів щодо залучення громадськості до формування та реалізації державної, регіональної політики.

2. З метою підтримки ініціатив ІГС для вирішення завдань регіональної політики:

- залучення на конкурсних засадах ІГС до надання соціальних послуг, що додатково забезпечують громаді за кошти місцевого бюджету.

3. Для підвищення професійної спроможності ІГС, ОБВ та ОМС до співпраці:

- посилення організаційної та кадрової спроможності структурного підрозділу у зв'язках із громадськістю.

4. Для активізації громадян:

- надання громадянам консультацій щодо створення ІГС та використання механізмів громадської участі.

Сумнівною виглядає доцільність включення до Програми таких заходів:

- проведення за участю представників місцевих ОБВ, ОМС заходів з інформування населення про виконання місцевих програм соціально-економічного розвитку та основних заходів щодо розвитку територій;
- забезпечення проведення інформаційних кампаній з питань реалізації обласної програми економічних реформ.

Коментар. Заходи не передбачають залучення ІГС та не відповідають завданню залучення громадськості до формування і реалізації програм; спрямовані виключно на популяризацію діяльності органів влади, що не варто підміняти потребами розвитку громадянського суспільства.

- проведення заходів з нагоди державних свят і пам'ятних дат (Дня Соборності Укра-

їни, Дня пам'яті жертв політичних репресій, Дня скорботи і вшанування пам'яті жертв війни в Україні, Дня Конституції України, Дня Державного Прапора та Дня незалежності України, Дня пам'яті жертв голодоморів та інших), зокрема заходів, пов'язаних з прийомом офіційних делегацій, участю делегацій області у всеукраїнських заходах.

Коментар. Відзначення державних свят та пам'ятних дат не пов'язане із забезпеченням розвитку громадянського суспільства і фінансується за рахунок коштів виконавців або інших програм (що може також викликати підозри у подвійному фінансуванні).

- проведення заходів щодо популяризації здобутків окремої громадської організації (наприклад, земляцтво області у м. Києві);

Коментар. Захід спрямований на підтримку вузько групових інтересів та є сумнівно ефективним з огляду на реалізацію загальних завдань програм;

- забезпечення участі в оздоровчій зміні для лідерів учнівського самоврядування в оздоровчому таборі;

Коментар. Захід не пов'язаний із сприянням розвитку громадянського суспільства та має фінансуватися за рахунок інших програм;

- надання фінансової підтримки обласним громадським організаціям інвалідів, ветеранів, політичних в'язнів і репресованих, громадян, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи.

Коментар. Надання підтримки таким організаціям уже фінансується за рахунок інших програм; позаконкурсний порядок надання такої підтримки негативно впливає на ефективність використання коштів.

- моніторинг зовнішньої реклами на предмет дотримання вимог законодавства про захист моралі, виготовлення та розміщення зовнішньої соціальної реклами.

Коментар. Захід не забезпечує виконання завдань програм.

8.3. Залучаємо громадськість до розробки та реалізації програм сприяння розвитку громадянського суспільства

Розробка проекту Програми сприяння розвитку громадянського суспільства без залучення до цього громадськості суперечить ідеї Програми та викликає сумніви у ширості намірів органів влади щодо сприяння розвитку громадянського суспільства.

Залучення громадськості до розробки проекту Програми дозволяє:

- забезпечити легітимність Програми в очах громадськості та підвищити довіру громадськості до органу влади;
- підвищити ефективність Програми з огляду на врахування громадських потреб;
- безкоштовно залучити експертів до підготовки тексту проекту Програми;
- розділити відповідальність за якість Програми та її реалізацію між органом влади та громадськістю;

- оцінити та врахувати ресурси громадськості (зокрема, експертний потенціал, спроможність пропонувати проекти для участі у конкурсах для отримання фінансової підтримки) при визначенні заходів Програми;
- сформувати громадську підтримку проекту Програми та залучити громадськість до просування проекту Програми в обласній раді;
- сформувати готовність громадськості до виконання заходів Програми.

Залучення громадськості до розробки проекту Програми може відбуватися шляхом:

- включення громадських експертів до робочої групи з розробки проекту Програми;
- проведення анкетування представників регіональних ІГС щодо актуальних потреб розвитку громадянського суспільства області, способів їх вирішення, можливих заходів Програми;
- проведення фокус-груп з представниками ІГС регіону щодо способів сприяння розвитку громадянського суспільства на регіональному рівні та можливих заходів Програми;
- публічного громадського обговорення проекту Програми;
- надання проекту Програми громадській раді для висловлення пропозицій.

Доцільно поєднувати всі зазначені способи залучення громадськості до розробки проекту Програми.

Процедура проведення консультацій з громадськістю для ОВВ передбачена постановою КМУ від 03.11.2010 року № 996 «Про затвердження Порядку проведення консультацій з громадськістю з питань формування та реалізації державної політики».

Консультації щодо проекту цільової програми обов'язково проводяться у формі публічного громадського обговорення відповідно до пункту 12 Порядку проведення консультацій з громадськістю.

Публічне громадське обговорення може відбуватися через:

- конференції, форуми, громадські слухання, засідання за круглим столом, збори, зустрічі з громадськістю;
- теле- або радіодебати, Інтернет-конференції;
- електронні консультації.

Для обговорення проекту Програми доцільно обирати засідання за круглим столом та електронні консультації.

ДОДАТКИ

УКАЗ ПРЕЗИДЕНТА УКРАЇНИ № 212/2012***Про Стратегію державної політики сприяння розвитку громадянського суспільства в Україні та першочергові заходи щодо її реалізації***

З метою створення сприятливих умов для дальшого розвитку в Україні громадянського суспільства, запровадження ефективного механізму взаємодії його інститутів з органами виконавчої влади та органами місцевого самоврядування на засадах партнерства і взаємної відповідальності, забезпечення здійснення та захисту прав і свобод людини і громадянина, керуючись частиною третьою статті 106 Конституції України, **постановляю:**

1. Затвердити такі, що додаються:

Стратегію державної політики сприяння розвитку громадянського суспільства в Україні;

План першочергових заходів щодо реалізації Стратегії державної політики сприяння розвитку громадянського суспільства в Україні.

2. Кабінету Міністрів України привести свої нормативно-правові акти у відповідність із цим Указом.

3. Цей Указ набирає чинності з дня його опублікування.

Президент України Віктор ЯНУКОВИЧ
24 березня 2012 року

ЗАТВЕРДЖЕНО
Указом Президента України
від 24 березня 2012 року № 212/2012

**СТРАТЕГІЯ
державної політики сприяння розвитку
громадянського суспільства в Україні**

Стратегія державної політики сприяння розвитку громадянського суспільства в Україні (далі – Стратегія) спрямована на реалізацію принципів, пріоритетів, завдань державної політики у сфері розвитку громадянського суспільства. Стратегія визначає концептуальні, взаємодоповнювальні напрями діяльності органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування щодо створення належних умов для розвитку громадянського суспільства.

Стратегія спрямована на утвердження громадянського суспільства як гарантії демократичного розвитку держави, запровадження громадського контролю за діяльністю влади, забезпечення незалежної діяльності інститутів громадянського суспільства, посилення їх впливу на прийняття суспільно важливих рішень, створення умов для забезпечення широкого представництва інтересів громадян в органах державної влади та органах місцевого

самоврядування, проведення регулярних консультацій із громадськістю з важливих питань життя суспільства і держави.

1. Загальні положення

За Конституцією Україна є демократичною, соціальною, правовою державою; права і свободи людини та їх гарантії визначають зміст і спрямованість діяльності держави; держава відповідає перед людиною за свою діяльність; утвердження і забезпечення прав і свобод людини є головним обов'язком держави. Основний Закон України, закріплюючи права і свободи людини і громадянина, визначає невичерпність конституційних прав і свобод.

Державна політика сприяння розвитку громадянського суспільства виходить, зокрема, з необхідності утвердження та забезпечення прав і свобод людини, гарантії яких закріплені у фундаментальних міжнародних документах, насамперед Загальній декларації прав людини, Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод та відповідних протоколах до неї, Міжнародному пакті про громадянські та політичні права, Міжнародному пакті про економічні, соціальні та культурні права, Конвенції про доступ до інформації, участь громадськості в процесі прийняття рішень та доступ до правосуддя з питань, що стосуються довкілля, інших міжнародних документах у цій сфері.

Стратегія виходить із розуміння громадянського суспільства та його інституцій як такого стану суспільства, в якому вільно реалізуються основоположні права і свободи людини і громадянина через різноманітні форми публічної громадської активності та самоорганізації.

Держава і громадянське суспільство в рамках демократичного устрою заінтересовані в діалозі та партнерстві, підвищенні ефективності взаємодії. Без розвиненого громадянського суспільства, зокрема без створення належних умов для забезпечення свободи думки і слова, вільного вираження поглядів і переконань, свободи об'єднань, свободи зборів, участі громадян в управлінні державними справами та місцевому самоврядуванні, держава не створить можливостей для забезпечення функціонування різних моделей демократії участі, що у поєднанні з безпосередньою та представницькою демократією є умовою успішної модернізації, європейської інтеграції та сталого розвитку.

Україною за роки незалежності зроблені певні кроки до розвитку та зміцнення громадянського суспільства.

Регулювання окремих складових політики сприяння розвитку громадянського суспільства забезпечено, зокрема, Законами України «Про об'єднання громадян», «Про соціальний діалог в Україні», «Про місцеве самоврядування в Україні», «Про інформацію», «Про професійні спілки, їх права та гарантії діяльності», «Про молодіжні та дитячі громадські організації», «Про організації роботодавців», «Про органи самоорганізації населення», «Про професійних творчих працівників та творчі спілки», «Про благодійництво та благодійні організації», «Про волонтерську діяльність», «Про свободу совісті та релігійні організації», «Про соціальні послуги», «Про засади державної регуляторної політики у сфері господарської діяльності».

Процес законодавчого забезпечення у цій сфері в останні роки також має позитивну тенденцію. Так, у 2010 – 2011 роках прийнято Закони України «Про засади внутрішньої і зовнішньої політики», «Про доступ до публічної інформації», «Про безоплатну правову

допомогу», «Про Основні засади (стратегію) державної екологічної політики України на період до 2020 року», внесено зміни до Закону України «Про інформацію». Цими актами визначено, зокрема, засади внутрішньої політики України у сферах розбудови державності, формування інститутів громадянського суспільства, порядок забезпечення права кожного на доступ до інформації суб'єктів владних повноважень, державні гарантії щодо надання безоплатної правової допомоги.

Розпорядженням Кабінету Міністрів України від 21 листопада 2007 року № 1035-р схвалено Концепцію сприяння органами виконавчої влади розвитку громадянського суспільства. На реалізацію її положень органами виконавчої влади видано низку відповідних нормативно-правових актів. Реалізуючи державну політику у сфері розвитку демократії участі, Кабінет Міністрів України 3 листопада 2010 року видав постанову № 996 «Про забезпечення участі громадськості у формуванні та реалізації державної політики», якою затвердив Порядок проведення консультацій з громадськістю з питань формування та реалізації державної політики.

Проте аналіз розвитку громадянського суспільства в Україні свідчить про наявність комплексу проблем, що є актуальними як для суспільства, так і для держави:

зберігаються тенденції до непрозорості, закритості та забюрократизованості в діяльності органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування замість налагодження ефективного діалогу з суспільством;

недосконалість чинного законодавства створює штучні бар'єри для утворення та діяльності інститутів громадянського суспільства;

механізми участі громадськості у формуванні та здійсненні державної політики належним чином не реалізуються;

податкове навантаження не стимулює діяльність і розвиток інститутів громадянського суспільства та їх підтримку вітчизняними благодійними організаціями;

більшість інститутів громадянського суспільства не має доступу до державної фінансової підтримки та вітчизняної благодійної підтримки;

потенціал інститутів громадянського суспільства щодо надання соціальних послуг населенню не використовується.

Діяльність інститутів громадянського суспільства характеризується недостатнім рівнем їх інституційної, фінансової та кадрової спроможності.

Як підсумок, вітчизняними та міжнародними неурядовими організаціями фіксується низький рівень суспільно значущої добровільної активності громадян.

Позитивні приклади налагодження ефективної співпраці між органами виконавчої влади, органами місцевого самоврядування та інститутами громадянського суспільства є поодинокими, а не системною практикою. Рівень взаємної довіри між владою, підприємницькими колами та інститутами громадянського суспільства є низьким, що проявляється у відчуженості замість солідарної відповідальності за стан суспільного розвитку.

Низький рівень усвідомлення громадянами механізмів демократії участі та самоорганізації у процесі розв'язання суспільних проблем зумовлений відсутністю усталеної демокра-

тичної практики. Перешкодами розвитку є також несформована громадянська культура, низький рівень усвідомлення суспільством таких базових понять, як «громадянське суспільство», «демократія», «верховенство права», розуміння принципу поділу влади, узгодження інтересів, толерантності та пошуку консенсусу, багатоконфесійності і поваги до прав меншин. Досить високим є й рівень суспільної підтримки патерналістського характеру держави.

Процеси розвитку громадянського суспільства на шляху утвердження демократії також потребують повноцінного законодавчого забезпечення з обов'язковим урахуванням міжнародних стандартів у цій сфері, зокрема Рекомендацій Ради Європи щодо правового статусу неурядових організацій в Європі, та кращих європейських практик.

Із цією метою ініціюється комплексний підхід до реалізації державної політики сприяння розвитку громадянського суспільства шляхом затвердження Стратегії.

2. Мета та стратегічні пріоритети державної політики сприяння розвитку громадянського суспільства в Україні

Метою державної політики сприяння розвитку громадянського суспільства в Україні є створення більш сприятливих умов, спрямованих на задоволення інтересів, захист прав і свобод людини і громадянина, дальше становлення громадянського суспільства на засадах безпосередньої, представницької демократії, широкого впровадження форм демократії участі, самореалізації та самоорганізації громадян.

Стратегічними пріоритетами державної політики сприяння розвитку громадянського суспільства в Україні є:

сприяння встановленню максимальної відкритості, прозорості та підзвітності суспільству органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування;

зростання соціального капіталу для підвищення рівня взаємодовіри та взаємодії у суспільстві;

створення сприятливих умов для утворення та функціонування інститутів громадянського суспільства;

забезпечення участі інститутів громадянського суспільства у формуванні та реалізації державної, регіональної політики, зокрема, шляхом створення умов для забезпечення широкого ефективного представництва інтересів громадян в органах виконавчої влади та органах місцевого самоврядування, проведення регулярних консультацій (діалогу) із громадськістю з найважливіших питань життя суспільства і держави;

запровадження громадського контролю за діяльністю органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування, посилення впливу інститутів громадянського суспільства на прийняття управлінських рішень та їх реалізацію;

сприяння благодійній, волонтерській діяльності, іншим формам громадської активності та громадянської культури.

Розбудова громадянського суспільства в Україні має орієнтуватися на європейські стандарти забезпечення та захисту прав і свобод людини, зокрема впровадження практики належного врядування, доброчесності, відкритості, прозорості та підзвітності інститутів

влади, створення умов для різноманіття суспільних інтересів, у тому числі економічних, екологічних, соціальних, культурних, релігійних, територіальних тощо, і форм їх вираження (громадські ініціативи, суспільні рухи, асоціації, об'єднання).

Державна політика сприяння розвитку громадянського суспільства має бути спрямована на вдосконалення правових механізмів та практики демократії участі. Тільки через активну участь у суспільних процесах у людини формуються відповідні цінності, тип поведінки щодо необхідності участі у громадському житті.

Демократія участі є інструментом, який сприятиме розвитку існуючих форм безпосередньої і представницької демократії та має стати основою суспільного розвитку.

Влада повинна створити умови для повноцінного забезпечення та стимулювання громадської активності, зокрема, шляхом забезпечення відкритості і прозорості своєї діяльності, залучення громадян та їх об'єднань до формування і реалізації політики на всіх рівнях.

Гармонійне поєднання громадського впливу на прийняття рішень та контролю за діяльністю влади має підвищити рівень суспільної компетентності і довіри до влади, стати гарантією становлення демократії в Україні.

Державна політика сприяння розвитку громадянського суспільства в Україні має бути спрямована на використання можливостей громадянського суспільства, зокрема, щодо забезпечення неконфліктних відносин в етнонаціональній, культурній та конфесійній сферах, соціального міжсекторального партнерства між владою, бізнесом та інститутами громадянського суспільства, створення умов для безпосереднього залучення до підготовки управлінських рішень заінтересованих суспільних груп, що сприятиме забезпеченню в державі суспільної злагоди, соціального миру, сталого розвитку та стабільності.

3. Принципи державної політики сприяння розвитку громадянського суспільства в Україні

Державна політика сприяння розвитку громадянського суспільства в Україні ґрунтується на принципах:

пріоритету прав і свобод людини;

верховенства права;

рівності та недискримінації;

взаємної відповідальності держави і громадянського суспільства за вирішення завдань розвитку суспільства та держави;

відкритості та прозорості діяльності органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування під час здійснення ними своїх повноважень;

партнерства та конструктивної взаємодії держави і громадянського суспільства;

стимулювання громадської активності;

залучення інститутів громадянського суспільства до формування та реалізації державної політики, у тому числі державної політики сприяння розвитку громадянського суспільства, на всіх рівнях;

невтручання органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування в діяльність

інститутів громадянського суспільства, у тому числі засобів масової інформації, за винятком випадків, установлених законом.

4. Завдання державної політики сприяння розвитку громадянського суспільства в Україні та шляхи їх реалізації

Завданнями реалізації державної політики сприяння розвитку громадянського суспільства в Україні є:

приведення національного законодавства щодо діяльності інститутів громадянського суспільства у відповідність з європейськими стандартами;

конституційне закріплення в рамках процесу модернізації Конституції України інститутів громадянського суспільства, основ їх взаємодії з органами виконавчої влади та органами місцевого самоврядування;

сприяння становленню та розвитку мережі інститутів громадянського суспільства у багатоманітності їх форм;

налагодження ефективної взаємодії інститутів громадянського суспільства з органами виконавчої влади та органами місцевого самоврядування;

забезпечення участі громадянського суспільства та його інститутів у процесах формування і реалізації державної, регіональної політики;

впровадження європейських підходів до питань делегування інститутам громадянського суспільства окремих функцій держави щодо реалізації державної політики в гуманітарній та соціальній сферах;

забезпечення умов для активізації участі громадян у процесі підготовки та прийняття управлінських рішень, здійснення ефективного громадського контролю за діяльністю органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування, зокрема, щодо запобігання та протидії корупції, підвищення прозорості діяльності цих органів;

підтримка різноманітних форм місцевої демократії;

укорінення громадянської культури та суспільної практики волонтерства і благодійництва, забезпечення сприятливих умов для їх розвитку;

створення системи ресурсного забезпечення сталої діяльності інститутів громадянського суспільства;

підтримка громадських ініціатив, спрямованих на формування культури гендерної рівності, подолання стереотипів щодо ролі та місця чоловіків і жінок у суспільстві.

Реалізація державної політики сприяння розвитку громадянського суспільства в Україні щодо вдосконалення правового регулювання порядку утворення та діяльності інститутів громадянського суспільства передбачає:

спрощення процедур та скорочення строків реєстрації інститутів громадянського суспільства (громадські, благодійні організації, органи самоорганізації населення тощо);

забезпечення права іноземців та осіб без громадянства, юридичних осіб приватного права на свободу об'єднання та заснування і участі в організаціях за професійною ознакою;

надання інститутам громадянського суспільства права здійснювати свою діяльність на всій території України;

запровадження європейських механізмів контролю органів виконавчої влади за діяльністю інститутів громадянського суспільства;

унормування питання щодо безпосереднього здійснення інститутами громадянського суспільства господарської діяльності з метою виконання статутних завдань;

удосконалення процедур проведення місцевих референдумів, мирних зібрань, загальних зборів (конференцій), громадських слухань членів територіальної громади за місцем проживання;

удосконалення правового статусу органів самоорганізації населення, встановлення гарантій їх діяльності;

адаптацію законодавства України у сфері забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків до законодавства Європейського Союзу;

створення належних умов для участі молодих громадян через молодіжні громадські організації та об'єднання у розробленні і реалізації державної молодіжної політики та програм, що стосуються молоді.

Реалізація державної політики сприяння розвитку громадянського суспільства в Україні щодо забезпечення організаційних умов для участі громадськості у формуванні та реалізації політики на всіх рівнях і здійсненні громадського контролю за діяльністю органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування передбачає:

запровадження проведення систематичних консультацій з громадськістю у процесі прийняття рішень органами виконавчої влади та органами місцевого самоврядування, завчасного оприлюднення проектів відповідних актів на офіційних веб-сайтах цих органів, використання інших механізмів взаємодії;

сприяння роботі громадських рад та інших консультативно-дорадчих органів при органах виконавчої влади та органах місцевого самоврядування, удосконалення механізмів їх взаємодії з консультативно-дорадчими органами, зокрема, шляхом розроблення пропозицій щодо внесення змін до Типового регламенту діяльності місцевої державної адміністрації та до чинних регламентів органів виконавчої влади;

створення умов для проведення громадських експертиз діяльності органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування, громадських антикорупційних експертиз проектів нормативно-правових актів та забезпечення врахування їх рекомендацій;

здійснення методичної підтримки та підвищення організаційної спроможності органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування щодо реалізації процедур залучення громадськості до формування і реалізації державної, регіональної політики;

розвиток механізмів електронного урядування та електронної демократії;

розвиток механізмів соціального партнерства між владою, бізнесом та інститутами громадянського суспільства;

сприяння залученню інститутів громадянського суспільства до соціального діалогу з пи-

тань, які не можуть бути вирішені в рамках трипартизму, вдосконалення механізмів демократії участі у сфері трудових відносин;

удосконалення порядку участі інститутів громадянського суспільства у прийнятті рішень органами виконавчої влади та органами місцевого самоврядування, у діяльності громадських рад та інших консультативно-дорадчих органів; здійснення органами виконавчої влади моніторингу громадської думки з питань їх діяльності;

урегулювання питання щодо обов'язковості прийняття органами місцевого самоврядування статутів територіальних громад, в яких передбачаються правові механізми здійснення права членів територіальних громад на реалізацію форм місцевої демократії (загальні збори, громадські слухання, місцеві ініціативи, органи самоорганізації населення тощо);

удосконалення умов для забезпечення відкритості та прозорості діяльності органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування, публічності всіх етапів підготовки і прийняття ними рішень, оприлюднення проектів рішень, доступу до інформації про діяльність та рішення зазначених органів.

Реалізація державної політики сприяння розвитку громадянського суспільства в Україні щодо створення економічних стимулів для стабільного функціонування інститутів громадянського суспільства та зміцнення їх економічного потенціалу передбачає:

ефективне застосування та вдосконалення механізмів податкового стимулювання діяльності інститутів громадянського суспільства шляхом запровадження європейських стандартів у визначенні податкового режиму для них;

удосконалення порядку залучення інститутів громадянського суспільства до надання соціальних послуг за рахунок коштів Державного бюджету України та місцевих бюджетів;

сприяння впровадженню механізмів соціального замовлення з урахуванням кращого вітчизняного та європейського досвіду;

запровадження єдиної методики визначення пріоритетів державної фінансової підтримки інститутів громадянського суспільства;

запровадження єдиного порядку розподілу коштів для державної фінансової підтримки програм та проектів інститутів громадянського суспільства на конкурсній основі;

удосконалення порядку залучення інститутів громадянського суспільства до розроблення та реалізації місцевих цільових програм;

запровадження обов'язкового планування у Державному бюджеті України видатків на державну фінансову підтримку інститутів громадянського суспільства;

забезпечення державного моніторингу та оцінки проектів і заходів, здійснюваних інститутами громадянського суспільства за рахунок коштів Державного бюджету України та місцевих бюджетів, на основі публічного відпрацювання критеріїв такої оцінки.

Реалізація державної політики сприяння розвитку громадянського суспільства в Україні щодо підтримки волонтерства та благодійництва передбачає:

розвиток волонтерського руху та його дерегуляцію з урахуванням кращої світової практики;

запровадження нових інструментів для здійснення як громадянами, так і юридичними особами благодійної діяльності, зокрема ендавментів, благодійних сервітутів, права благодійних організацій отримувати благодійну спадщину та ставати виконавцями заповітів для реалізації благодійних програм;

удосконалення механізмів контролю за цільовим використанням коштів і майна, переданих на благодійні цілі;

підтримку суб'єктів господарювання та громадян, які надають фінансову допомогу чи здійснюють добровільні пожертвування інститутам громадянського суспільства для розв'язання проблем, що мають важливе суспільне значення;

здійснення необхідних заходів щодо прискорення процесу приєднання України до Європейської конвенції про довгострокову волонтерську службу.

Реалізація державної політики сприяння розвитку громадянського суспільства в Україні щодо підвищення рівня громадянської та правової культури передбачає:

надання населенню правових консультацій з питань створення та правового регулювання діяльності інститутів громадянського суспільства;

сприяння участі осіб з особливими потребами в діяльності інститутів громадянського суспільства, впровадження соціальної моделі інвалідності;

запровадження в загальноосвітніх та вищих навчальних закладах навчальних курсів з питань розвитку громадянського суспільства в Україні;

сприяння проведенню органами місцевого самоврядування, органами самоорганізації населення просвітницьких заходів щодо поширення інформації про можливості місцевої демократії;

забезпечення взаємодії з інститутами громадянського суспільства у поширенні ідеї нетерпимості до проявів корупції, у пропагуванні переваг правомірного способу поведінки в усіх сферах суспільного життя;

активізацію комплексних заходів правової освіти громадян, популяризацію серед населення участі громадян у діяльності інститутів громадянського суспільства.

5. Механізми реалізації Стратегії

Заходи щодо реалізації Стратегії, органи, відповідальні за їх виконання, та строки виконання цих заходів визначаються у Плані першочергових заходів щодо реалізації Стратегії державної політики сприяння розвитку громадянського суспільства в Україні (далі – План першочергових заходів), а також у щорічних планах із реалізації Стратегії (далі – щорічні плани), які затверджуються Президентом України за поданням Координаційної ради з питань розвитку громадянського суспільства (далі – Координаційна рада).

Реалізація положень Стратегії, виконання Плану першочергових заходів, щорічних планів, моніторинг та оцінка стану їх виконання здійснюються органами виконавчої влади та органами місцевого самоврядування на підставі, у межах повноважень та у спосіб, що передбачені Конституцією та законами України. Органи виконавчої влади під час розроблення та реалізації нормативно-правових актів, програм, планів та окремих заходів керуються Стратегією.

Моніторинг та оцінка стану виконання Плану першочергових заходів, щорічних планів, аналізування ефективності реалізації Стратегії, підготовка пропозицій щодо актуалізації її положень, коригування Плану першочергових заходів, щорічних планів покладаються на Координаційну раду.

Інститути громадянського суспільства беруть участь у реалізації Стратегії, зокрема, шляхом:

членства в Координаційній раді;

подання Координаційній раді, органам виконавчої влади та органам місцевого самоврядування пропозицій щодо реалізації Стратегії;

залучення їх органами виконавчої влади та органами місцевого самоврядування до виконання заходів із реалізації Стратегії;

здійснення моніторингу, оцінки та громадської експертизи діяльності органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування щодо реалізації Стратегії, виконання Плану першочергових заходів, щорічних планів.

Органи виконавчої влади створюють умови для здійснення громадського моніторингу та оцінки стану реалізації Стратегії, виконання Плану першочергових заходів, щорічних планів.

В органах виконавчої влади функції із забезпечення реалізації Стратегії здійснюються структурними підрозділами, відповідальними за взаємодію з громадськістю.

Наукове супроводження реалізації Стратегії здійснюється Національним інститутом стратегічних досліджень із залученням у разі потреби інших наукових установ, неурядових аналітичних центрів.

Національний інститут стратегічних досліджень із залученням представників інститутів громадянського суспільства готує та подає на розгляд Координаційної ради щорічну доповідь про стан розвитку громадянського суспільства в Україні.

Результати аналізу ефективності реалізації Стратегії, загального моніторингу та оцінки стану виконання Плану першочергових заходів, щорічних планів, щорічна доповідь про стан розвитку громадянського суспільства в Україні можуть бути підставою для актуалізації положень Стратегії, коригування Плану першочергових заходів, щорічних планів, прискорення здійснення відповідних заходів.

6. Фінансове забезпечення реалізації Стратегії

Стратегія реалізується за рахунок бюджетних коштів, а також інших джерел, не заборонених законом.

7. Очікувані результати

Короткостроковими очікуваними результатами виконання Стратегії до 2015 року є:

створення сприятливих законодавчих, фінансових, податкових та організаційних умов для утворення та функціонування інститутів громадянського суспільства;

забезпечення інституційної спроможності органів виконавчої влади та місцевого само-

врядування до ефективної взаємодії з інститутами громадянського суспільства.

Довгостроковими очікуваними результатами виконання Стратегії до 2020 року є:

переважне забезпечення відкритості, прозорості та підзвітності органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування;

підвищення рівня взаємодовіри та взаємодії між органами виконавчої влади, органами місцевого самоврядування та інститутами громадянського суспільства;

забезпечення участі інститутів громадянського суспільства у формуванні та реалізації державної, регіональної політики, створення умов для забезпечення широкого ефективного представництва інтересів громадян в органах виконавчої влади та органах місцевого самоврядування, проведення регулярних консультацій (діалогу) із громадськістю з найважливіших питань життя суспільства і держави;

запровадження громадського контролю за діяльністю органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування, посилення впливу інститутів громадянського суспільства на прийняття управлінських рішень та їх реалізацію;

забезпечення сприятливих правових, фінансових, податкових та організаційних умов для здійснення благодійної, волонтерської діяльності, інших форм громадської активності, підвищення рівня громадянської культури;

підвищення якості та адресності соціальних послуг шляхом залучення до їх надання інститутів громадянського суспільства.

**Глава Адміністрації Президента України
Сергій ЛЬОВОЧКІН**

ЗАТВЕРДЖЕНО
Указом Президента України
від 24 березня 2012 року № 212/2012

ПЛАН
першочергових заходів щодо реалізації Стратегії державної політики сприяння розвитку громадянського суспільства в Україні

1. З метою належної реалізації конституційних прав і свобод людини і громадянина, приведення у відповідність з європейськими стандартами національного законодавства щодо діяльності інститутів громадянського суспільства, зокрема в частині спрощення процедур їх реєстрації, запровадження європейських механізмів контролю за діяльністю інститутів громадянського суспільства, забезпечення їх сталого функціонування, сприяння розвитку місцевої демократії:

1) забезпечення за участю Координаційної ради з питань розвитку громадянського суспільства супроводження у Верховній Раді України проектів законів України:

про громадські організації (реєстр. № 7262-1);

Міністерство юстиції України
Термін – до прийняття Закону

про благодійництво і благодійні організації (реєстр. № 6343);

Міністерство культури України
Термін – до прийняття Закону

про порядок організації і проведення мирних заходів (реєстр. № 2450) з урахуванням рекомендацій Венеціанської Комісії та законопроекту Комісії зі зміцнення демократії та утвердження верховенства права про свободу мирних зібрань;

Міністерство юстиції України
Термін – до прийняття Закону

про місцевий референдум (реєстр. № 7082);

Міністерство юстиції України, Міністерство регіонального розвитку,
будівництва та житлово-комунального господарства України
Термін – до прийняття Закону

про внесення змін до деяких законів України щодо участі громадськості у формуванні та реалізації державної політики, вирішенні питань місцевого значення (реєстр. № 3654);

Міністерство юстиції України
Термін – до прийняття Закону

2) підготовка та подання в установленому порядку проекту Закону України про внесення змін до Закону України «Про органи самоорганізації населення» (нова редакція), в якому передбачити, зокрема, вдосконалення правового регулювання процедур проведення

загальних зборів (конференцій) жителів територіальної громади за місцем проживання та встановлення додаткових гарантій діяльності органів самоорганізації населення;

Координаційна рада з питань розвитку громадянського суспільства,
Міністерство регіонального розвитку, будівництва та
житлово-комунального господарства України
Термін – вересень 2012 року

3) підготовка та подання в установленому порядку проекту Закону України про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо вдосконалення правового регулювання процедур консультацій з громадськістю в процесі підготовки проектів нормативно-правових актів;

Координаційна рада з питань розвитку громадянського суспільства,
Міністерство юстиції України
Термін – вересень 2012 року

4) підготовка та подання в установленому порядку проекту Закону України про внесення змін до Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні» щодо вдосконалення механізму забезпечення гарантій залучення громадськості до прийняття рішень органами місцевого самоврядування;

Кабінет Міністрів України
Термін – вересень 2012 року

5) підготовка та подання узагальненої інформації щодо фінансової підтримки діяльності інститутів громадянського суспільства за рахунок коштів державного та місцевого бюджетів, у тому числі щодо додержання Порядку проведення конкурсу з визначення програм (проектів, заходів), розроблених громадськими організаціями та творчими спілками, для виконання (реалізації) яких надається фінансова підтримка, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 жовтня 2011 року № 1049;

Кабінет Міністрів України, Координаційна рада з питань
розвитку громадянського суспільства
Термін – вересень 2012 року

6) удосконалення Порядку проведення конкурсу з визначення програм (проектів, заходів), розроблених громадськими організаціями та творчими спілками, для виконання (реалізації) яких надається фінансова підтримка, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 жовтня 2011 року № 1049, передбачивши розширення сфери застосування конкурсів для визначення отримувачів фінансової підтримки;

Кабінет Міністрів України, Координаційна рада з питань
розвитку громадянського суспільства
Термін – вересень 2012 року

7) узагальнення і подання інформації щодо надання фінансової підтримки за рахунок місцевих бюджетів громадським організаціям інвалідів та ветеранів, їх спілкам, молодіжним і дитячим громадським організаціям;

Кабінет Міністрів України, Координаційна рада з питань
розвитку громадянського суспільства
Термін – грудень 2012 року

8) підготовка проекту Закону України про внесення змін до Бюджетного кодексу України

щодо надання об'єднанням громадян на конкурсних засадах фінансової підтримки для виконання завдань державної, регіональної політики;

Кабінет Міністрів України, Координаційна рада з питань розвитку громадянського суспільства
Термін – вересень 2012 року

9) підготовка та внесення пропозицій щодо запровадження механізму державного замовлення на надання об'єднанням громадян соціальних послуг на конкурсних засадах.

Кабінет Міністрів України, Координаційна рада з питань розвитку громадянського суспільства
Термін – жовтень 2012 року

2. З метою підвищення ефективності взаємодії держави з інститутами громадянського суспільства і забезпечення умов їх співпраці на засадах партнерства та взаємовідповідальності:

1) розроблення і внесення в установленому порядку проектів регіональних цільових програм сприяння розвитку громадянського суспільства;

Рада міністрів Автономної Республіки Крим, обласні, Київська, Севастопольська міські державні адміністрації
Термін – грудень 2012 року

2) підготовка і подання узагальненої інформації про створення та діяльність громадських рад, утворених при центральних і місцевих органах виконавчої влади, пропозицій щодо комплексу системних заходів з удосконалення їх роботи, у тому числі в частині вдосконалення правового регулювання процедур взаємодії громадських рад та органів виконавчої влади;

Кабінет Міністрів України, Координаційна рада з питань розвитку громадянського суспільства
Термін – червень 2012 року

3) підготовка і подання узагальненої інформації щодо участі молодіжних громадських організацій та їх об'єднань у розробленні, здійсненні державної молодіжної політики, програм, що стосуються молоді, та пропозицій щодо активізації діяльності цих організацій, об'єднань у здійсненні державної молодіжної політики, участі у програмах, що стосуються молоді;

Кабінет Міністрів України, центральні органи виконавчої влади, Рада міністрів Автономної Республіки Крим, обласні, Київська, Севастопольська міські державні адміністрації
Термін – серпень 2012 року

4) аналіз практики діяльності структурних підрозділів органів виконавчої влади, відповідальних за зв'язки з громадськістю, за результатами такого аналізу вжиття додаткових заходів щодо вдосконалення їх діяльності, належного, в тому числі організаційно-технічного та кадрового, забезпечення;

Кабінет Міністрів України, центральні органи виконавчої влади, Рада міністрів Автономної Республіки Крим, обласні, Київська, Севастопольська міські державні адміністрації
Термін – липень 2012 року

5) розроблення та запровадження навчальних програм підвищення кваліфікації державних службовців, посадових осіб місцевого самоврядування з питань взаємодії органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування із громадськістю у процесі формування і реалізації державної, регіональної політики;

Національне агентство України з питань державної служби
Термін – червень 2012 року

6) запровадження проведення оцінки результатів діяльності органів виконавчої влади, їх структурних підрозділів за напрямом «робота з громадськістю»;

Кабінет Міністрів України
Термін – жовтень 2012 року

7) розроблення і запровадження допоміжних (сателітних) рахунків національних рахунків, які дадуть змогу вести окремі облік, моніторинг та оцінку статистичних даних про інститути громадянського суспільства, що діють у всіх інституційних секторах;

Державна служба статистики України
Термін – серпень 2012 року

8) підготовка і проведення міжнародної науково-практичної конференції з питань впровадження європейських стандартів щодо взаємодії органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування з інститутами громадянського суспільства, а також наукових конференцій і круглих столів з питань розвитку громадянського суспільства;

Національний інститут стратегічних досліджень,
Координаційна рада з питань розвитку громадянського суспільства
Термін – грудень 2012 року

9) проведення оцінки стану імплементації вимог Конвенції про доступ до інформації, участь громадськості в процесі прийняття рішень та доступ до правосуддя з питань, що стосуються довкілля.

Кабінет Міністрів України, Координаційна рада з питань розвитку громадянського суспільства, Міністерство екології та природних ресурсів України
Термін – листопад 2012 року

3. З метою впровадження практики волонтерства, забезпечення сприятливих умов для його розвитку:

1) підготовка та надання інформації щодо стану виконання Закону України «Про волонтерську діяльність» і пропозицій стосовно його вдосконалення;

Кабінет Міністрів України, Координаційна рада з питань розвитку громадянського суспільства, Міністерство культури України, Міністерство соціальної політики України, Державна служба молоді та спорту України
Термін – червень 2012 року

2) опрацювання питань щодо розроблення державної цільової програми розвитку волонтерської діяльності, зокрема, стосовно:

сприяння проведенню заходів національного значення, спрямованих на популяризацію волонтерського руху, визнання праці та суспільних досягнень волонтерів, проведення щорічного конкурсу «Волонтер року»;

соціальної допомоги, соціальної підтримки, соціальної реабілітації, соціальної профілактики, охорони здоров'я, охорони навколишнього природного середовища, збереження культурної спадщини;

Кабінет Міністрів України, Координаційна рада з питань розвитку громадянського суспільства,
Міністерство соціальної політики України, Державна служба молоді та спорту України, Міністерство культури України
Термін – серпень 2012 року

3) опрацювання питань стосовно розроблення державних цільових програм щодо розвитку інформаційного простору у сферах забезпечення доступу до інформації для людей із особливими потребами, захисту дітей від впливу шкідливої інформації, що передається засобами масової інформації, сприяння розвитку вітчизняних теле- та радіопрограм для дітей та юнацтва.

Кабінет Міністрів України за участю Національної ради України з питань телебачення і радіомовлення
Термін – вересень 2012 року

4. Підготовка з метою розвитку соціального партнерства між владою, бізнесом і громадянським суспільством та внесення пропозицій щодо впровадження механізмів налагодження комунікацій між органами виконавчої влади, органами місцевого самоврядування та інститутами громадянського суспільства, суб'єктами господарювання.

Кабінет Міністрів України, Координаційна рада з питань розвитку громадянського суспільства
Термін – вересень 2012 року

5. Для підвищення рівня громадянської та правової культури:

1) забезпечення взаємодії з інститутами громадянського суспільства у питаннях поширення серед населення ідеї нетерпимості до проявів корупції, пропагування переваг правомирної поведінки в усіх сферах суспільного життя;

Кабінет Міністрів України, центральні органи виконавчої влади, Рада міністрів Автономної Республіки Крим, обласні, Київська, Севастопольська міські державні адміністрації
Термін – грудень 2012 року

2) розроблення методичних матеріалів щодо запровадження в загальноосвітніх та вищих навчальних закладах навчальних курсів з питань розвитку громадянського суспільства в Україні;

Міністерство освіти і науки, молоді та спорту України
Термін – вересень 2012 року

3) розроблення та запровадження на регіональному рівні комплексних заходів правової освіти громадян, зокрема з метою популяризації серед населення участі громадян у діяльності інститутів громадянського суспільства.

Рада міністрів Автономної Республіки Крим,
обласні, Київська, Севастопольська міські державні адміністрації

Термін – грудень 2012 року

Глава Адміністрації Президента України

С. ЛЬОВОЧКІН

УКАЗ ПРЕЗИДЕНТА УКРАЇНИ № 32/2012

Питання сприяння розвитку громадянського суспільства в Україні

З метою забезпечення діяльності Президента України щодо реалізації державної політики, спрямованої на формування сприятливого середовища для дальшого становлення в Україні громадянського суспільства, налагодження ефективного механізму взаємодії його інститутів з державними органами та органами місцевого самоврядування на засадах партнерства та взаємної відповідальності, досягнення європейських стандартів забезпечення та захисту прав і свобод людини і громадянина, керуючись частиною другою статті 102, пунктом 28 частини першої статті 106 Конституції України, **постановляю:**

1. Утворити Координаційну раду з питань розвитку громадянського суспільства (далі – Координаційна рада) як допоміжний орган при Президентові України.

2. Призначити СТАВНІЙЧУК Марину Іванівну – Радника Президента України – Керівника Головного управління з питань конституційно-правової модернізації Адміністрації Президента України головою Координаційної ради.

3. Затвердити такі, що додаються:

Положення про Координаційну раду з питань розвитку громадянського суспільства; персональний склад Координаційної ради з питань розвитку громадянського суспільства.

4. Національному інституту стратегічних досліджень із залученням представників інститутів громадянського суспільства підготувати доповідь про стан розвитку громадянського суспільства в Україні на основі узагальнення результатів досліджень із цих питань та подати її у місячний строк Координаційній раді.

5. Координаційній раді підготувати та внести у місячний строк у встановленому порядку проекти Стратегії державної політики сприяння розвитку громадянського суспільства в Україні та плану першочергових заходів щодо її реалізації.

6. Визнати такими, що втратили чинність:

Указ Президента України від 15 вересня 2005 року № 1276 «Про забезпечення участі громадянської у формуванні та реалізації державної політики»;

статтю 3 Указу Президента України від 9 червня 2008 року № 525 «Про ліквідацію деяких консультативних, дорадчих та інших допоміжних органів».

7. Цей Указ набирає чинності з дня його опублікування.

Президент України Віктор ЯНУКОВИЧ
25 січня 2012 року

ЗАТВЕРДЖЕНО
Указом Президента України
від 25 січня 2012 року № 32/2012

ПОЛОЖЕННЯ про Координаційну раду з питань розвитку громадянського суспільства

1. Координаційна рада з питань розвитку громадянського суспільства (далі – Координаційна рада) є допоміжним органом при Президентові України, створеним для забезпечення діяльності Президента України щодо реалізації державної політики та впровадження системних заходів, спрямованих на формування сприятливого середовища для дальшого становлення в Україні громадянського суспільства, підвищення ролі його інститутів у здійсненні державної політики, а також досягнення європейських стандартів забезпечення та захисту прав і свобод людини і громадянина.

2. Координаційна рада у своїй роботі керується Конституцією та законами України, актами Президента України, Кабінету Міністрів України, іншими актами законодавства, а також цим Положенням.

Координаційна рада вносить з питань, що належать до основних завдань та напрямів її діяльності, пропозиції Президентові України.

3. Основними завданнями Координаційної ради є:

1) розроблення з урахуванням суспільно-політичних процесів, що відбуваються в Україні, та кращого світового досвіду концептуальних напрямів та механізмів державного сприяння розвитку громадянського суспільства;

2) підготовка на основі розроблених напрямів та з урахуванням пропозицій державних органів, інститутів громадянського суспільства проекту Стратегії державної політики сприяння розвитку громадянського суспільства в Україні (далі – Стратегія), проектів плану першочергових заходів і щорічних планів щодо реалізації Стратегії;

3) сприяння проведенню громадських обговорень, наукових конференцій, круглих столів з питань розвитку в Україні громадянського суспільства, забезпечення та захисту прав і свобод людини, а також вивчення громадської думки з питань, віднесених до її відання;

4) здійснення аналізу ефективності реалізації Стратегії, загального моніторингу стану виконання плану першочергових заходів і щорічних планів щодо реалізації Стратегії та підготовка пропозицій з їх коригування;

5) підготовка, розгляд законопроектів щодо сприяння розвитку в Україні громадянського суспільства, які пропонуються для внесення Президентом України на розгляд Верховної Ради України, проектів актів Президента України у цій сфері та підготовка пропозицій до проектів;

6) участь у підготовці послань Президента України до народу, щорічних і позачергових послань Президента України до Верховної Ради України про внутрішнє і зовнішнє становище України;

7) сприяння налагодженню ефективної взаємодії державних органів з інститутами громадянського суспільства.

4. Координаційна рада має право:

1) запитувати та одержувати в установленому порядку від державних органів, органів місцевого самоврядування, підприємств, установ, організацій, об'єднань громадян інформацію, матеріали і документи, необхідні для виконання покладених на неї завдань;

2) заслуховувати інформацію керівників центральних органів виконавчої влади про стан виконання заходів щодо реалізації Стратегії, виконання плану першочергових заходів і щорічних планів щодо реалізації Стратегії;

3) запрошувати на свої засідання та залучати для обговорення відповідних питань керівників і представників державних органів, органів місцевого самоврядування, підприємств, установ, організацій, об'єднань громадян, а також експертів;

4) утворювати тимчасові експертні та робочі групи для опрацювання окремих питань діяльності Координаційної ради;

5) залучати в разі потреби в установленому порядку до опрацювання окремих питань представників державних органів, органів місцевого самоврядування, об'єднань громадян, а також експертів, учених, фахівців;

6) ініціювати проведення громадського обговорення проектів законів України, актів Президента України з питань розвитку в Україні громадянського суспільства;

7) ініціювати проведення конференцій, круглих столів, дискусій, нарад з питань, віднесених до її відання.

5. Координаційна рада у процесі виконання покладених на неї завдань взаємодіє з іншими допоміжними органами і службами, створеними Президентом України, Апаратом Ради національної безпеки і оборони України, органами Верховної Ради України та її Апаратом, Кабінетом Міністрів України та його Секретаріатом, центральними та місцевими органами виконавчої влади, іншими державними органами, органами місцевого самоврядування, об'єднаннями громадян, підприємствами, науковими та іншими установами, організаціями, а також із відповідними органами інших держав і міжнародних організацій.

6. Координаційна рада утворюється у складі голови Координаційної ради та інших членів, які беруть участь в її роботі на громадських засадах.

Персональний склад Координаційної ради затверджується Президентом України. У разі потреби голова Координаційної ради вносить Президентові України пропозиції про зміни до персонального складу Координаційної ради.

7. Голова Координаційної ради:

1) здійснює загальне керівництво діяльністю Координаційної ради, визначає порядок її роботи та скликає і головує на засіданнях Координаційної ради;

2) забезпечує організацію діяльності Координаційної ради, підготовку з урахуванням пропозицій членів Координаційної ради, державних органів, органів місцевого самовря-

дування, інститутів громадянського суспільства планів її роботи, питань порядку денного засідань Координаційної ради;

3) здійснює моніторинг реалізації рішень Координаційної ради та регулярно (не рідше одного разу на квартал) інформує Президента України про хід їх реалізації;

4) представляє Координаційну раду у взаємодії з іншими органами, організаціями.

8. Основною організаційною формою роботи Координаційної ради є засідання, які проводяться за потребою, але не рідше одного разу на квартал.

Засідання Координаційної ради є правомочним, якщо на ньому присутні більше половини від її складу.

9. Засідання Координаційної ради є відкритими і гласними.

Відкритість засідань Координаційної ради забезпечується шляхом створення умов для присутності на них представників засобів масової інформації, гласність – шляхом розміщення інформації про діяльність Координаційної ради, підготовлених нею матеріалів на веб-сайті офіційного Інтернет-представництва Президента України.

Координаційна рада систематично інформує громадськість про свою діяльність.

10. Рішення Координаційної ради приймаються більшістю голосів присутніх на засіданні членів Координаційної ради.

Рішення Координаційної ради оформлюється протоколом, який підписується головою Координаційної ради.

У разі необхідності Координаційна рада подає пропозиції щодо видання в установленому порядку актів Президента України, надання Главою держави доручень, внесення Президентом України на розгляд Верховної Ради України відповідних законопроектів.

11. Організаційно-технічне забезпечення діяльності Координаційної ради здійснюється Адміністрацією Президента України, Державним управлінням справами.

12. Координаційна рада використовує в роботі бланки зі своїм найменуванням.

Глава Адміністрації Президента України

С. ЛЬОВОЧКІН

ЗАТВЕРДЖЕНО
Указом Президента України
від 25 січня 2012 року № 32/2012

СКЛАД Координаційної ради з питань розвитку громадянського суспільства

СТАВНІЙЧУК Марина Іванівна – Радник Президента України – Керівник Головного управління з питань конституційно-правової модернізації Адміністрації Президента України, голова Координаційної ради

АВКСЕНТЬЄВ Юрій Анатолійович – заступник Керівника Секретаріату Кабінету Міністрів України

БИСТРИЦЬКИЙ Євген Костянтинівич – виконавчий директор Міжнародного фонду «Відродження», м. Київ (за згодою)

БЛИЗНЮК Анатолій Михайлович – Міністр регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства України

БОГАТИР Володимир Вікторович – президент Всеукраїнської молодіжної громадської організації «Український молодіжний правничий союз», м. Київ (за згодою)

БОНДАРЕНКО Олена Анатоліївна – перший заступник голови Комітету Верховної Ради України з питань свободи слова та інформації (за згодою)

БУГАЙ Денис Володимирович – член правління Всеукраїнської громадської організації «Асоціація правників України», м. Київ (за згодою)

ВАСЬКОВИЧ Андрій Григорович – президент Міжнародного благодійного фонду «Карітас України» (за згодою)

ВИШИВАНЮК Михайло Васильович – голова Івано-Франківської обласної державної адміністрації

ГУБЕРСЬКИЙ Леонід Васильович – ректор Київського національного університету імені Тараса Шевченка (за згодою)

ДЕМЧИШЕН Василь Васильович – голова підкомітету з питань державного будівництва Комітету Верховної Ради України з питань державного будівництва та місцевого самоврядування (за згодою)

ЕМЕЛЬЯНОВА Інна Іванівна – перший заступник Міністра юстиції України

ЄРМОЛАЄВ Андрій Васильович – директор Національного інституту стратегічних досліджень

ЗАБОЛОТНИЙ Анатолій Олександрович – директор благодійного фонду «Розвиток України», м. Київ (за згодою)

ЗАРУБІНСЬКИЙ Олег Олександрович – голова Комітету Верховної Ради України з питань прав людини, національних меншин і міжнародних відносин (за згодою)

ІВАНЕСКО Денис Сергійович – Керівник Головного управління забезпечення доступу до публічної інформації Адміністрації Президента України

КОГУТ Ігор Олегович – голова ради громадської організації «Лабораторія законодавчих ініціатив», м. Київ (за згодою)

КОПАТЬКО Євген Едуардович – засновник компанії «Research & Branding Group», м. Київ (за згодою)

КРУПНИК Андрій Семенович – виконуючий обов’язки голови Всеукраїнської громадської організації «Асоціація сприяння самоорганізації населення», директор громадської організації «Одеський суспільний інститут соціальних технологій» (за згодою)

КУЛИК Віталій Олександрович – заступник Керівника Головного управління з питань конституційно-правової модернізації Адміністрації Президента України

КУПРІЙ Володимир Олександрович – виконавчий директор благодійного фонду «Творчий центр ТЦК», м. Київ (за згодою)

КУРДІНОВИЧ Олександр В’ячеславович – Голова Державного комітету телебачення і радіомовлення України

ЛАРІН Сергій Миколайович – голова Кіровоградської обласної державної адміністрації

ЛАЦИБА Максим Валерійович – керівник програм громадської організації «Український незалежний центр політичних досліджень», м. Київ (за згодою)

ЛІБАНОВА Елла Марленівна – директор Інституту демографії та соціальних досліджень імені М.В.Птухи НАН України (за згодою)

ЛЯХ Тетяна Леонідівна – заступник голови Всеукраїнської громадської організації «Всеукраїнський громадський центр «Волонтер», м. Київ (за згодою)

МАЗУРЧАК Олександр Володимирович – перший заступник голови Київської міської державної адміністрації

МАЛЬКОВА Тамара Михайлівна – директор Міжнародної благодійної організації «Інформаційний центр «Зелене досьє», м. Київ (за згодою)

МІНАКОВ Михайло Анатолійович – президент Міжнародної громадської організації «Фонд якісної політики», м. Київ (за згодою)

МІРОШНИЧЕНКО Юрій Романович – народний депутат України, Представник Президента України у Верховній Раді України (за згодою)

МУДРАК Лариса Михайлівна – заступник голови Національної ради України з питань телебачення і радіомовлення

МЯРКОВСЬКИЙ Анатолій Іванович – перший заступник Міністра фінансів України

НАДРАГА Василь Іванович – перший заступник Міністра соціальної політики України

ПІТЦИК Мирослав Васильович – віце-президент Асоціації міст України з виконавчої роботи (за згодою)

РУДНЄВА Олександра Миколаївна – завідувач відділу державної правової політики Національного інституту стратегічних досліджень

СЕМИНОЖЕНКО Володимир Петрович – Голова Державного агентства з питань науки, інновацій та інформатизації України

СЕМЧЕНКО Ольга Владиславівна – директор Департаменту взаємодії із засобами масової інформації та громадськістю Державної податкової служби України

СОШИНСЬКИЙ Сергій Олегович – президент Міжнародного благодійного фонду «Здоров'я українського народу» (за згодою)

СУЛІМА Євген Миколайович – перший заступник Міністра освіти і науки, молоді та спорту України

СУШКЕВИЧ Валерій Михайлович – народний депутат України, Голова Комітету Верховної Ради України у справах пенсіонерів, ветеранів та інвалідів (за згодою)

ТАТУСЯК Сергій Пилипович – голова Вінницької обласної ради (за згодою)

ТИМОЩУК Віктор Павлович – заступник голови правління громадської організації Центр політико-правових реформ, м. Київ (за згодою)

ТОЛКОВАНОВ В'ячеслав Вікторович – Голова Національного агентства України з питань державної служби

ФЕСЕНКО Володимир В'ячеславович – голова правління громадської організації «Центр прикладних політичних досліджень «Пента», м. Київ (за згодою)

ФІНЬКО Антон Євгенович – науковий співробітник Інституту філософії імені Г.С.Сковороди НАН України, експерт громадської організації «Київський центр політичних досліджень та конфліктології» (за згодою)

ХМАРА Олексій Сергійович – президент творчого об'єднання «Технології оптимального розвитку особистості», керівник контактної групи організації «Трансперенсі Інтернешнл» в Україні (за згодою).

ЧЕПАК Дарія Олександрівна – Прес-секретар Президента України

ЧЕРНОВ Сергій Іванович – голова Харківської обласної ради, президент Всеукраїнської асоціації органів місцевого самоврядування «Української асоціації районних та обласних рад» (за згодою)

ШЕРЕМБЕЙ Дмитро Олегович – заступник голови координаційної ради Всеукраїнської благодійної організації «Всеукраїнська мережа людей, які живуть з ВІЛ/СНІД», м. Київ (за згодою)

ШИШАЦЬКИЙ Андрій Володимирович – голова Донецької обласної державної адміністрації

ЯЦКІВ Тетяна Геннадіївна – керівник програм правової підтримки громадської організації «Центр громадської адвокатури», м. Львів (за згодою).

Глава Адміністрації Президента України
С. ЛЬВОЧКІН

**Керівний склад робочих груп
Координаційної ради
з питань розвитку громадянського суспільства**

№	Члени Координаційної ради	Посада	Контакти
1.	Робоча група з питань правового забезпечення діяльності ІГС		
	ЄМЕЛЬЯНОВА Інна Іванівна	ГОЛОВА. Перший заступник Міністра юстиції України	(044)278-49-76 okhom@minjust.gov.ua
	ЛАЦИБА Максим Валерійович	СЕКРЕТАР. Керівник про- грам ГО «Український неза- лежний центр політичних до- сліджень»	(044) 279-24-35 maxim@ucipr.org.ua
	КОВАЛЬЧУК Вадим Олексійович	Координатор групи від Го- ловного управління з питань конституційно-правової мо- дернізації Адміністрації Пре- зидента України	kovalchuk@apu.gov.ua
2.	Робоча група з питань державної фінансової підтримки ІГС, їх оподаткування та залу- чення до надання соціальних послуг		
	ЗАБОЛОТНИЙ Анатолій Олександрович	ГОЛОВА. Директор БФ «Роз- виток України»	(044) 502-52-14 ezhuk@fdu.org.ua
	КРАСНОСІЛЬСЬКА Анастасія Олегівна	СЕКРЕТАР. Координатор проектів ГО «Український незалежний центр політич- них досліджень»	(044) 279-24-35 anastasia@ucipr.org.ua
	КОВАЛЬЧУК Вадим Олексійович	Координатор групи від Го- ловного управління з питань конституційно-правової мо- дернізації Адміністрації Пре- зидента України	kovalchuk@apu.gov.ua
3.	Робоча група з питань благодійництва та волонтерства		
	ЛЯХ Тетяна Леонідівна	ГОЛОВА. Заступник голови ВГО «Всеукраїнський гро- мадський центр «Волонтер»	(044) 227 63 03 tll.volonter@gmail.com
	ФІНЬКО Антон Євгенович	СЕКРЕТАР. Експерт ГО «Київський центр політич- них досліджень та конфлік- тології»	(044) 278-16-84 kcpik@kcpik.org.ua

	МАНЬКО Оксана Євгенівна	Координатор групи від Головного управління з питань конституційно-правової модернізації Адміністрації Президента України	manko@apu.gov.ua
4.	Робоча група з питань місцевої демократії та самоорганізації населення		
	ЧЕРНОВ Сергій Іванович	ГОЛОВА. Голова Харківської обласної ради	(057) 700-4057 oblrada@sovam.kharkov.ua
	ОРЛОВСЬКИЙ Олексій Сергійович	Міжнародний Фонд Відродження	(044) 461 95 00 orlovsky@irf.kiev.ua
	МАНЬКО Оксана Євгенівна	Координатор групи від Головного управління з питань конституційно-правової модернізації Адміністрації Президента України	manko@apu.gov.ua
5.	Робоча група з питань дослідження стану громадянського суспільства		
	КУЛИК Віталій Олександрович	ГОЛОВА. Заступник Керівника ГУ з питань конституційно-правової модернізації АПУ	kulyk@apu.gov.ua
	ГУЛЕВСЬКА- ЧЕРНИШ Анна В'ячеславівна	СЕКРЕТАР. Директор Українського форуму благодійників	(044) 425 92 94 anna.gulevska@ufb.org.ua
	ЖУГАН Олександр Миколайович	Координатор групи від Головного управління з питань конституційно-правової модернізації Адміністрації Президента України	zhugan@apu.gov.ua
6.	Робоча група з питань відкритості органів державної влади та залучення громадськості до формування політики		
	МУДРАК Лариса Михайлівна	ГОЛОВА. заступник голови Національної ради України з питань телебачення і радіомовлення	(044) 278-72-93 olegaleksandrov78@gmail.com
	КУПРІЙ Володимир Олександрович	СЕКРЕТАР. Виконавчий директор Благодійного фонду «Творчий центр ТЦК»	(0522) 27-27-54 khmara@toro.org.ua
	ЖУГАН Олександр Миколайович	Координатор групи від Головного управління з питань конституційно-правової модернізації Адміністрації Президента України	zhugan@apu.gov.ua

**Перелік інформації, яка має розміщуватися на веб-сайті органу влади
відповідно до Закону України «Про доступ до публічної інформації»
та іншого законодавства**

№	Перелік інформації	Строки оприлюднення	Законодавчий акт (якщо визначені складові у законодавстві)
1. Інформація про орган публічної влади			
1.1	Найменування ОБВ та позначка про офіційний статус сайту	Оновлюється одразу після зміни відомостей	Постанова КМУ від 04.01.2002 року № 3 «Про Порядок оприлюднення у мережі Інтернет інформації про діяльність органів виконавчої влади»
1.2	Місія	Невідкладно, але не пізніше 5 робочих днів з дня затвердження документа	Пункт 1 частини 1 статті 15 Закону України «Про доступ до публічної інформації»
1.3	Функції	Невідкладно, але не пізніше 5 робочих днів з дня затвердження документа	Пункт 1 частини 1 статті 15 Закону України «Про доступ до публічної інформації»
1.4	Повноваження	Невідкладно, але не пізніше 5 робочих днів з дня затвердження документа	Пункт 1 частини 1 статті 15 Закону України «Про доступ до публічної інформації»
1.5	Основні завдання	Невідкладно, але не пізніше 5 робочих днів з дня затвердження документа	Пункт 1 частини 1 статті 15 Закону України «Про доступ до публічної інформації»
1.6	Напрями діяльності	Невідкладно, але не пізніше 5 робочих днів з дня затвердження документа	Пункт 1 частини 1 статті 15 Закону України «Про доступ до публічної інформації»
1.7	Фінансові ресурси	Невідкладно, але не пізніше 5 робочих днів з дня затвердження документа	Пункт 1 частини 1 статті 15 Закону України «Про доступ до публічної інформації» <i>Примітка.</i> Структура та обсяг бюджетних коштів, порядок та механізм їх витрачання тощо (пункт 1 частини 1 статті 15 Закону України «Про доступ до публічної інформації»)

1.8	Нормативно-правові засади діяльності	Невідкладно, але не пізніше 5 робочих днів з дня затвердження документа	Пункт 1 частини 1 статті 15 Закону України «Про доступ до публічної інформації»
1.9	Цільові програми	Одразу після зміни відомостей	Постанова КМУ від 04.01.2002 року № 3
1.10	Державні інформаційні ресурси з питань, що належать до компетенції органу	Одразу після зміни відомостей	Постанова КМУ від 04.01.2002 року № 3
2. Інформація про структуру та контакти			
2.1	Організаційна структура	Невідкладно, але не пізніше 5 робочих днів з дня затвердження документа	Пункт 1 частини 1 статті 15 Закону України «Про доступ до публічної інформації»
2.2	Місцезнаходження, поштова адреса, номери засобів зв'язку	Невідкладно, але не пізніше 5 робочих днів з дня затвердження документа	Пункт 11 частини 1 статті 15 Закону України «Про доступ до публічної інформації»
2.3	Адреса офіційного веб-сайту та електронної пошти	Невідкладно, але не пізніше 5 робочих днів з дня затвердження документа	Пункт 11 частини 1 статті 15 Закону України «Про доступ до публічної інформації»
2.4	Прізвище, ім'я та по батькові, службові номери засобів зв'язку, адреси ел. пошти керівника органу та його заступників, керівників структурних та регіональних підрозділів, основні функції структурних та регіональних підрозділів	Невідкладно, але не пізніше 5 робочих днів з дня затвердження документа	Пункт 11 частини 1 статті 15 Закону України «Про доступ до публічної інформації»
2.5	Розклад роботи та графік прийому громадян	Невідкладно, але не пізніше 5 робочих днів з дня затвердження документа	Пункт 11 частини 1 статті 15 Закону України «Про доступ до публічної інформації»

3. Адміністративні послуги			
3.1	Перелік та умови отримання послуг, що надаються органом і бюджетними установами, яким делеговані повноваження з надання таких послуг	Невідкладно, але не пізніше 5 робочих днів з дня затвердження документа	Пункт 3 частини 1 статті 15 Закону України «Про доступ до публічної інформації»
3.2	Форми і зразки документів, правила їх заповнення щодо отримання адміністративних послуг	Невідкладно, але не пізніше 5 робочих днів з дня затвердження документа	Пункт 3 частини 1 статті 15 Закону України «Про доступ до публічної інформації»
3.3	Загальні правила роботи установи, правила внутрішнього трудового розпорядку	Невідкладно, але не пізніше 5 робочих днів з дня затвердження документа	Пункт 9 частини 1 статті 15 Закону України «Про доступ до публічної інформації»
3.4	Розташування місць, де надаються необхідні запитувачам форми і бланки установи	Невідкладно, але не пізніше 5 робочих днів з дня затвердження документа	Пункт 8 частини 1 статті 15, стаття 18 Закону України «Про доступ до публічної інформації»
4. Забезпечення доступу до публічної інформації			
4.1	Інформація про систему обліку, види інформації, яку зберігає розпорядник	Невідкладно, але не пізніше 5 робочих днів з дня затвердження документа	Пункт 5 частини 1 статті 15, стаття 18 Закону України «Про доступ до публічної інформації» <i>Примітка.</i> Містить інформацію про: 1) назву документа; 2) дату створення документа; 3) дату надходження документа; 4) джерело інформації (автор, відповідний підрозділ); 5) передбачену законом підставу віднесення інформації до категорії з обмеженим доступом; 6) строк обмеження доступу до інформації, у разі якщо вона віднесена до інформації з обмеженим доступом; 7) галузь; 8) ключові слова; 9) тип, носій (текстовий документ, плівки, відеозаписи, аудіозаписи тощо); 10) вид (нормативні акти, угоди, рішення, протоколи, звіти, прес-релізи);

			11) проекти рішень (довідні записки, звернення, заяви, подання, пропозиції, листи тощо); 12) форму та місце зберігання документа тощо.
4.2	Порядок складання, подання запиту на інформацію, оскарження рішень розпорядників інформації, дій чи бездіяльності	Невідкладно, але не пізніше 5 робочих днів з дня затвердження документа	Пункт 4 частини 1 статті 15, стаття 18 Закону України «Про доступ до публічної інформації»
4.3	Форма запитів на інформацію	Невідкладно, але не пізніше 5 робочих днів з дня затвердження документа	Частина 6 статті 19 Закону України «Про доступ до публічної інформації» <i>Примітка.</i> У разі наявності такої форми мають містити стисло інструкцію щодо процедури подання запиту на інформацію, її отримання тощо
4.4	Розташування місць, де надаються необхідні запитувачам інформації форми і бланки установи	Невідкладно, але не пізніше 5 робочих днів з дня затвердження документа	Пункт 8 частини 1 статті 15, стаття 18 Закону України «Про доступ до публічної інформації»
4.5	Інформація про порядок доступу до інформації та до спеціально відведених місць для роботи запитувачів з документами чи їх копіями	Невідкладно, але не пізніше 5 робочих днів з дня затвердження документа	Частина 1 статті 14 Закону України «Про доступ до публічної інформації» <i>Примітка.</i> Також реквізити уповноваженого підрозділу або відповідального за розгляд інформаційних запитів особи (прізвище, ім'я, по батькові, адреса, телефон, адреса електронної пошти та ін.)
4.6	Звіти про задоволення запитів про інформацію	Невідкладно, але не пізніше 5 робочих днів з дня затвердження документа	Пункт 10 частини 1 статті 15, стаття 18 Закону України «Про доступ до публічної інформації»
4.7	Розмір відшкодування фактичних витрат визначається розпорядником на копіювання та друк	Невідкладно, але не пізніше 5 робочих днів з дня затвердження документа	Стаття 21 Закону України «Про доступ до публічної інформації» <i>Примітка.</i> У разі якщо розпорядник інформації встановив такий розмір плати за копіювання або друк
5. Інформація про акти та нормотворчу діяльність			
5.1	Нормативно-правові акти, прийняті розпорядником інформації	Невідкладно, але не пізніше 5 робочих днів з дня затвердження документа	Пункт 2 частини 1 статті 15 Закону України «Про доступ до публічної інформації»

5.2	Акти індивідуальної дії, прийняті розпорядником інформації	Не відкладно, але не пізніше 5 робочих днів з дня затвердження документа	Пункт 2 частини 1 статті 15 Закону України «Про доступ до публічної інформації» <i>Примітка.</i> Окрім внутрішньоорганізаційних
5.3	Проекти рішень	Не пізніш як за 20 робочих днів до дати їх розгляду з метою прийняття	Пункт 2 частини 1 статті 15, частина 3 Закону України «Про доступ до публічної інформації» <i>Примітка.</i> Проекти нормативно-правових актів, рішень ОМС, розроблені розпорядниками
5.4	Плани діяльності з підготовки проектів регуляторних актів на наступний календарний рік	Не пізніше 15 грудня поточного року, якщо інше не встановлено законом	Стаття 7 Закону України «Про засади державної регуляторної політики у сфері господарської діяльності» <i>Примітка.</i> План діяльності з підготовки проектів регуляторних актів містить: визначення видів і назв проектів, цілей їх прийняття, строків підготовки проектів, найменування органів та підрозділів, відповідальних за розроблення
5.5	Зміни до планів діяльності з підготовки проектів регуляторних актів на наступний календарний рік	Не пізніше 10 робочих днів з дня початку підготовки цього проекту	Частина 4 статті 7 Закону України «Про засади державної регуляторної політики у сфері господарської діяльності»
5.6	Повідомлення про оприлюднення проекту регуляторного акта, проект регуляторного акта разом із відповідним аналізом регуляторного впливу	Не пізніше 5 робочих днів з дня оприлюднення повідомлення про оприлюднення цього проекту регуляторного акта	Стаття 9 Закону України «Про засади державної регуляторної політики у сфері господарської діяльності» <i>Примітка.</i> Містить: стислий виклад змісту проекту; поштову та електронну (за наявності) адресу розробника проекту та інших органів, до яких відповідно до Закону або за ініціативою розробника надсилаються зауваження та пропозиції; спосіб оприлюднення проекту акта та аналізу впливу (назва друкованого ЗМІ та/або адреса сторінки в мережі Інтернет, де опубліковано проект акта та аналіз регуляторного впливу, або інформація про інший спосіб оприлюднення, передбачений частиною 5 статті 13 цього Закону); строк, протягом якого приймаються пропозиції; спосіб надання пропозицій

5.7	Звіт про відстеження результативності регуляторного акта	Не пізніш як у десятиденний строк з дня підписання цього звіту	Частина 12 статті 10 Закону України «Про засади державної регуляторної політики у сфері господарської діяльності»
5.8	Інша інформація про регуляторну діяльність	«-» ²³	Стаття 14 «Про засади державної регуляторної політики у сфері господарської діяльності»
5.9	Плани проведення та порядок денний своїх відкритих засідань	Невідкладно, але не пізніше 5 робочих днів з дня затвердження документа	Пункт 7 частини 1 статті 15 Закону України «Про доступ до публічної інформації» <i>Примітка.</i> У звіті зазначаються: кількісні та якісні значення показників результативності, що є результатами відстеження результативності; дані та припущення, на основі яких здійснено відстеження результативності, а також способи їх одержання; використані методи одержання результатів відстеження результативності
6. Інформація звітного характеру			
6.1	Звіти органу публічної влади	Невідкладно, але не пізніше 5 робочих днів з дня затвердження документа	Пункт 10 частини 1 статті 15 Закону України «Про доступ до публічної інформації»
7. Інформація про взаємодію із громадськістю			
7.1	Механізми чи процедури, за допомогою яких громадськість може представляти свої інтереси або в інший спосіб впливати на реалізацію повноважень	Невідкладно, але не пізніше 5 робочих днів з дня затвердження документа	Пункт 6 частини 1 статті 15 Закону України «Про доступ до публічної інформації»
7.2.	Виконання плану заходів з реалізації Концепції сприяння органами виконавчої влади розвитку громадянського суспільства	Одразу після зміни відомостей	Підпункт 1 пункту 8 постанови КМУ від 04.01.2002 року № 3
7.3	Про взаємодію з громадською радою		Підлягає оприлюдненню в окремому розділі «Громадська рада»

²³ Якщо актом не визначено строків, радимо застосовувати підхід, визначений у Законі України «Про доступ до публічної інформації», — «невідкладно, але не пізніше 5 робочих днів з дня затвердження документа».

	7.3.1. Повідомлення про проведення установчих зборів щодо створення громадської ради	Не пізніше ніж за 30 календарних днів до проведення установчих зборів	Пункт 8 Типового положення про громадську раду при міністерстві, іншому центральному органі виконавчої влади, Раді міністрів Автономної Республіки Крим, обласній, Київській та Севастопольській міській, районній, районній у містах Києві та Севастополі державній адміністрації (постанова КМУ від 03.11.2010 року № 996 «Про забезпечення участі громадськості у формуванні та реалізації державної політики») <i>Примітка.</i> Повідомлення включає: дату, час, місце, порядок проведення зборів, порядок подання заяв для участі в зборах, відомості про склад ініціативної групи та прізвище, ім'я, електронну адресу та номер телефону відповідальних
	7.3.2. Протокол установчих зборів щодо створення громадської ради, відомості про склад громадської ради	«-»	Абзац 9 пункту 8 Типового положення
	7.3.3. Установчі документи, план роботи, керівний склад, прийняті рішення, протоколи засідань, щорічні звіти про її роботу	«-»	Пункт 16 Типового положення
	7.3.4. Прийняті за результатами розгляду пропозицій громадської ради рішення	Не пізніше ніж у 10-денний строк після прийняття рішення	Абзац 3 пункту 15 Типового положення <i>Примітка.</i> Інформація про прийняте рішення має містити відомості про врахування пропозицій громадської ради або причини їх відхилення.
7.4.	Інформація про проведення консультацій з громадськістю		
	7.4.1. Орієнтовний план проведення консультацій з громадськістю	«-»	Пункт 6 Порядку проведення консультацій з громадськістю з питань формування та реалізації державної політики, затверджений постановою КМУ від 03.11.2010 року № 996
	7.4.2. Інформаційні повідомлення про проведення публічного громадського обговорення, що підлягають	«-»	Пункт 15 Порядку <i>Примітка.</i> Повідомлення включає: найменування органу влади, що проводить обговорення; питання або назва проекту акта; варіанти вирішення питання;

	обов'язковим консультаціям із громадськістю		соціальні групи населення та заінтересовані сторони, на які поширюватиметься рішення; можливі наслідки кожного альтернативного рішення для різних соціальних груп населення; відомості про строк, місце, час заходів, порядок обговорення, акредитації представників ЗМІ, реєстрації учасників; адреса, строк і форма подання письмових пропозицій та зауважень; адреса і номер тел.; прізвище, ім'я відповідального органу влади; строк і спосіб оприлюднення результатів.
	7.4.3. Повідомлення про проведення публічних громадських обговорень шляхом електронних консультацій з громадськістю	«-»	Пункт 17 Порядку <i>Примітка.</i> Повідомлення включає: інформаційне повідомлення про проведення обговорення; текст проекту акта, винесеного на обговорення; електронну адресу для надсилання пропозицій та зауважень і номер телефону, за яким надаються консультації щодо громадського обговорення.
	7.4.4. Пропозиції та зауваження, що надходять на офіційний веб-сайт	Протягом 5 робочих днів після їх надходження	Абзац 2 пункту 19 Порядку
	7.4.5. Тексти протоколів конференцій, форумів, засідань тощо щодо консультацій	Протягом 2 тижнів	Абзац 7 пункту 19 Порядку
	7.4.6. Звіт про результати публічного громадського обговорення	Не пізніше, ніж через 2 тижні після закінчення обговорення	Пункти 20, 21 Порядку <i>Примітка.</i> Включає: найменування органу влади, що проводив обговорення; зміст питання або назва проекту акта; інформація про осіб, що взяли участь; про пропозиції, які надійшли; врахування пропозицій та зауважень з обов'язковим обґрунтуванням прийнятого рішення та причин неврахування; про рішення, прийняті за результатами.
	7.4.7. Звіт про результати вивчення громадської думки		Пункти 23, 24 Порядку <i>Примітка.</i> Зазначається: найменування органу, який організував вивчення громадської думки; найменування адміністративно-територіальної одиниці у разі вивчення на окремій території; соціальні

		«-»	групи населення та заінтересовані сторони, думки яких вивчались; тема та питання; методи, що застосовувалися; ступінь допустимого відхилення від обраної моделі дослідження; про осіб, які проводили вивчення; узагальнення щодо вирішення питань, врахування обраної моделі під час прийняття органом рішення; обґрунтування рішення у разі неврахування.
7.5	Сприяння проведенню громадських експертиз		
	7.5.1. Про надходження запиту щодо проведення громадської експертизи, заходи з метою сприяння	У тижневий строк	Пункт 4 постанови КМУ від 05.11.2008 року № 976 «Про затвердження Порядку сприяння проведенню громадської експертизи діяльності органів виконавчої влади»
	7.5.2. Експертні пропозиції ІГС	«-»	Пункт 7 постанови КМУ від 05.11.2008 року № 976
	7.5.3. Результати розгляду експертних пропозицій та заходи, спрямовані на їх реалізацію	У десятиденний строк	Пункт 7 постанови КМУ від 05.11.2008 року № 976
7.6.	Участь у прийнятті рішень з питань державної політики щодо дітей та молоді		
	7.6.1. Проекти концепцій державних цільових програм, які стосуються дітей та молоді	«-»	Частина 2 статті 8 Закону України «Про молодіжні та дитячі громадські організації»
	7.6.2. Звіти про врахування пропозицій від громадських організацій	«-»	Частина 2 статті 8 Закону України «Про молодіжні та дитячі громадські організації»
7.7.	Проведення конкурсу з визначення програм (проектів, заходів), розроблених громадськими організаціями та творчими спілками, для виконання (реалізації) яких надається фінансова підтримка		

	Рішення конкурсної комісії	У триденний строк	Пункт 13 постанови КМУ від 12 жовтня 2011 року № 1049 «Про затвердження Порядку проведення конкурсу з визначення програм (проектів, заходів), розроблених громадськими організаціями та творчими спілками, для виконання (реалізації) яких надається фінансова підтримка»
	Рішення конкурсної комісії про визначення переможців конкурсу	У триденний строк	Пункт 16 постанови КМУ від 12 жовтня 2011 року № 1049 «Про затвердження Порядку проведення конкурсу з визначення програм (проектів, заходів), розроблених громадськими організаціями та творчими спілками, для виконання (реалізації) яких надається фінансова підтримка»
	Розроблені громадськими організаціями та іншими план заходів та іншу інформацію, пов'язану з виконанням програм (реалізацією заходів, проектів)	«-»	Пункт 19 постанови КМУ від 12 жовтня 2011 року № 1049 «Про затвердження Порядку проведення конкурсу з визначення програм (проектів, заходів), розроблених громадськими організаціями та творчими спілками, для виконання (реалізації) яких надається фінансова підтримка»
	Результати моніторингу виконання програм	щоквартально	Пункт 20 постанови КМУ від 12 жовтня 2011 року № 1049 «Про затвердження Порядку проведення конкурсу з визначення програм (проектів, заходів), розроблених громадськими організаціями та творчими спілками, для виконання (реалізації) яких надається фінансова підтримка»
	Рішення про невиконання програми або заходу за результатами моніторингу та підсумкового звіту громадської організації, творчої спілки	У триденний строк	Пункт 22 постанови КМУ від 12 жовтня 2011 року № 1049 «Про затвердження Порядку проведення конкурсу з визначення програм (проектів, заходів), розроблених громадськими організаціями та творчими спілками, для виконання (реалізації) яких надається фінансова підтримка»
8. Інша інформація, пов'язана з діяльністю органу влади			
8.1	Вакансії, порядок та умови проходження конкурсу на заміщення вакантних посад	Невідкладно, але не пізніше 5 робочих днів з дня затвердження документа	Пункт 11 частини 1 статті 15 Закону України «Про доступ до публічної інформації»

8.2	Система обліку, види інформації, якою володіє орган влади	Невідкладно, але не пізніше 5 робочих днів з дня затвердження документа	Пункт 11 частини 1 статті 15 Закону України «Про доступ до публічної інформації»
8.3	Відомості про проведення закупівлі товарів (робіт, послуг) за державні кошти	Одразу після зміни відомостей	Постанова КМУ від 04.01.2002 року № 3
8.4	Поточні та заплановані заходи і події	Одразу після зміни відомостей	Постанова КМУ від 04.01.2002 року № 3
8.5	Матеріали генерального плану населеного пункту ²⁴	«-»	Частина 11 статті 17 Закону України «Про регулювання містобудівної діяльності»
8.6	Матеріали детального плану території	Протягом 10 днів із затвердження	Частина 7 статті 19 Закону України «Про регулювання містобудівної діяльності»
8.7	Проекти генеральних планів, планів зонування територій, детальних планів територій	Не пізніш як у місячний строк з дня їх надходження до ОМС	Частина 4 статті 21 Закону України «Про регулювання містобудівної діяльності»
8.8	Результати розгляду пропозицій громадськості до проектів містобудівної документації	У двотижневий строк з дня їх прийняття	Частина 9 статті 21 Закону України «Про регулювання містобудівної діяльності»
8.9.	Інша інформація про діяльність суб'єктів владних повноважень, порядок обов'язкового оприлюднення якої встановлений законодавством	«-»	Пункт 12 частини 1 статті 15 Закону України «Про доступ до публічної інформації» Примітка. Перелік інформації, наведений у таблиці, не є вичерпним. Наприклад, для Ради міністрів АРК, обласної, Київської та Севастопольської міськдержадміністрацій додатково зазначається: методика нарахування та показники розрахунків за енергоносії; відомості про сплату місцевих податків і зборів, комунальних платежів, у тому числі тарифи та пільги окремим групам платників, розрахунки юридичних і фізичних осіб з бюджетом; установи і заклади соціальної сфери; перелік комунальних підприємств, правоохоронних

²⁴ Див. Закон України «Про регулювання містобудівної діяльності» (виконавчі органи сільських, селищних і міських рад, Київська та Севастопольська міські державні адміністрації).

			органів, лікувальних, оздоровчих, дошкільних та загальноосвітніх навчальних закладів, які знаходяться на території, із зазначенням адреси, номерів телефонів, розпорядку роботи (відповідно до постанови КМУ від 04.01.2002 року № 3)
--	--	--	---

Перелік корисних Інтернет-ресурсів для планування та реалізації державної політики сприяння розвитку громадянського суспільства

1. Офіційний веб-сайт Координаційної ради з питань розвитку громадянського суспільства в Україні

www.civil-rada.in.ua

Сайт містить інформацію про діяльність органів влади та ІГС щодо виконання Стратегії.

2. Урядовий веб-сайт «Громадянське суспільство і влада»

<http://civic.kmu.gov.ua>

Сайт «Громадянське суспільство і влада» – урядовий інформаційно-комунікаційний ресурс, покликаний сприяти взаємодії громадян та їх об'єднань з Кабміном та ОВВ у процесі формування і реалізації державної політики, а також надавати інформацію про діяльність уряду з питань сприяння розвитку громадянського суспільства.

3. Портал «Громадський простір»

<http://www.civicua.org/main/index.html>

Портал надає комплекс інформаційних, технологічних та консультативних послуг представникам громадянського суспільства і виступає майданчиком для висловлення думок та пропозицій громадськості, що зазвичай утворюють каталізатор позитивних змін у різних сферах українського суспільства.

4. Портал «Гурт»

<http://www.gurt.org.ua>

Портал містить актуальну інформацію про діяльність ІГС в Україні.

Громадсько-політичне видання

Державна політика сприяння розвитку
громадянського суспільства
Методичні рекомендації

Красносільська Анастасія Олегівна,

Український незалежний центр політичних досліджень

Лациба Максим Валерійович,

Український незалежний центр політичних досліджень

Волошина Алла Володимирівна,

Творче об'єднання «ТОРО», Контактна група Transparency International в Україні

Чермошенцева Наталя Миколаївна,

Громадська організація «Нова генерація»

Ващук Оксана Леонідівна,

Інформаційно-правовий центр «Наше право»

Купрій Володимир Олександрович,

Творчий центр ТЦК

Літературний редактор *Олена Решетова*

Дизайн і макет *Андрія Доридора*

Дизайн обкладинки *Вікторії Делес*

Оригінал-макет виготовлено на обладнанні

Українського незалежного центру політичних досліджень

01030, м. Київ, вул. Лисенка, 8, оф. 9

Тел./факс: (044) 279-2435, 599-4251

ucipr@ucipr.org.ua, <http://www.ucipr.org.ua>

Підписано до друку 27.03.2013 р. Формат 60x84/8. Папір офсетний. Друк офсетний.

Гарнітура Newton. Ум. друк. арк. 20,9. Фіз. друк. арк. 22,5. Тираж 1000 прим.

Віддруковано у друкарні ТОВ «Агентство «Україна»

01030, м. Київ, вул. Гончара, 55

Свідоцтво про реєстрацію серії ДК № 265 від 30.11.2000 р.